kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

SAYI: 12 MART 1996

50.000 TL. (KDV DAHİL)

ISSN 1300-8536

ÖZLEM TEKİN

sorulmadık sorularla

BABAEVİNDEN EVLENMEDEN ÇIKMAK

PERİHAN MAĞDEN NERİMAN KÖKSAL'I YAZDI

yugoslavyalı kadınlar barışı yorumladı

FEMİNİSTLİR ÖRGÜTLENMEYİ TARTIŞIYOR

yaşasın 8 mart

Merhaba,

Farkında mısınız? 32 sayfa yetmez oldu. Erkeklerin cinsiyetçilik sebebiyle yüzyüze kaldıkları sorunları ele aldığımız köşe iki aydır kendisine yer bulamıyor. Bu ay okur mektuplarından da söz edemiyoruz. Bize yazan, cevap bekleyenler kusurumuza bakmasınlar. Keşke 64 sayfa olabilsek.

Bildiğiniz gibi *Pazartesi*'yi Almanya'daki feminist bir kadın vakfı destekliyor. Bu vakıf aynı zamanda çeşitli Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde başka kadın projelerini de destekliyor. İşte Frauen Anstiftung, desteklediği projelerin temsilcileriyle İstanbul'da buluştu. Ev sahipliğini de biz yaptık. Rusya, Polonya, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Gürcistan, Sırbistan Kazakistan ve tabii Türkiye'den, toplam on dört projenin katıldığı toplantılar dört gün sürdü. Çok az tanıdığımız bu ülkelerdeki feministlerle tanışmak bizim için önemli oldu.

Bu ay, yani mart, Dünya Kadınlar Günü'nün kutlandığı ay. Geçtiğimiz on yıl boyunca Dünya Kadınlar Günü, artık daha yaygın ve giderek resmi mercilerce bile kutlanır hale geldi. Yine de, kim nasıl kutlarsa kutlasın, 8 Mart bizim için kadın kurtuluş mücadelesini, feminist olmayan kadınların, hatta erkeklerin bile hatırladıkları bir gün.

Geçen yıl, 8 Mart'ta *Pazartesi*'nin tanıtım sayısını dağıtmıştık. Bir yıl ne kadar da çabuk geçti. Bu yıl, iç sayfalarda ayrıntılarını okuyacağımız bir program hazırladık. İki konferans ve kadın panayırı. Bunların en azından İstanbullu okurlarımızın ilgisini çekeceğini ümit ediyoruz. Diğer illerden 8 Mart programlarını bize ulaştığı kadarıyla ajandamızda yazdık. Kendi programımızla ilgili ufak bir pürüz var, yılın en kısa ayında son hafta da bayram olunca, haberleşmelerimizde aksaklıklar oldu ve dergi baskıya hazırlanırken köktendincilik paneline katılacak konuşmacılarla programı son defa teyit edemedik. Bir aksaklık olmayacağını umuyoruz.

Bu ayın ikinci cumartesi günü 9 Mart'a denk düşüyor. O gün, kutlama programlarımız var. Dolayısıyla İstanbul'daki okur toplantımızı gerçekleştiremiyoruz. Önümüzdeki ay görüşmek üzere. hepinize selamlar. mutlu 8 Mart'lar...

kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

8 Mart'larda,
• otobüslerin, vapurların,
trenlerin, metroların
• sinemaların, tiyatroların,
konserlerin • gazinoların,
• lunaparkların, müzelerin
kadınlara bedava olmasını
istiyoruz!

sekiz mart dünya kadınlar günü

iyi bayramlar!

kadınlara mahsus panayır

müzik • dans • "kadınlar vardır" filmi • palyaço
• atış poligonu • halka atma • falcılar • balon laflar
• niyetçi • yarışmalar • en yaratıcı yalanlar
sessiz sinema • pamuk helva • macun • gözleme
• siz hangi kadınsınız testi • kadın kahvesi
• ip cambazları • ateş yutanlar uçan kadınlar
• tek ayak üzerinde duran erkekler • ve sürprizler...

Teutonia Galip Dede Caddesi, No: 85, Tünel

PAZARTESİ

Giriş elli bin liradır.

bu kuponla ücretsiz

istemiyorum

• Evdeki bütün işlerin yükünü tek başıma taşımak istemiyorum.

• Evde yaptığım işlerin aşağılanmasını istemiyorum.
• Bütün gün çalıştığım halde, benim için "çalışmıyor" denmesini istemiyorum.
• Eviçi ve ev dışında harcadığım işgücünün emekliye ayrılmam için gerekli süreden sayılmasını istiyorum.
• Fedakârlık etmek ve kurban olmak istemiyorum.
• Bir erkekle yaşamak için nikâha mahkûm olmak istemiyorum.
• Yalnızca kadın olduğum için düşük teknolojiye mahkûm edilmek istemiyorum.
• Otobüslerde, trenlerde, erkeklerin bana ellerini uzatabildikleri her yerde sıkıştırılmak istemiyorum.
• Kadın sürücü olduğum için taciz ve hakaret görmek istemiyorum.
• Görev icabı sevişmek istemiyorum.
• Bekâretimin devlet ya da erkekler tarafından kontrol altında tutulmasını istemiyorum.
• Cinsel tercihime kendim karar vermek istiyorum.

• Lezbiyen ya da biseksüel olduğum için dışlanmak, aşağılanmak, gizlenmek istemiyorum.

• Hayatımda ve çevremde ayrımcılık ve şiddet istemiyorum.
• Bedenimin devletlerin nüfus politikalarına alet edilmesini istemiyorum.
• Şişman, zayıf, uzun ya da kısa olduğum için güvensizlik ve utanç duymak istemiyorum
• Yaşlı olduğum için kimseye yük olmak istemiyorum.

• Giysimle kışkırttığımın söylendiğini duymak istemiyorum.

• Hasta ve yaşlıların bakımının devlet tarafından aileye yani bana yüklenmesini istemiyorum.
• Yaşlanınca torunlarıma bakmak zorunda olmak istemiyorum.

8 mart resmi tatil

• Oğlumun kahraman ya da şehit olmasını istemiyorum.

• Kocamın bir uzantısı gibi görülmek istemiyorum.
• Evde reis istemiyorum.
• Her dakika, "Ne zaman evleneceksin?" sorusunu duymak istemiyorum.
• Çalışmak için kocamın iznine tabi olmak istemiyorum.
• Çalışmaya kalktığımda "kadın işleri"ne mahkum olmak istemiyorum.
• Yalnızca sekreter, hostes ya da hemşire olduğum için cinsel tacizin mesleğimin bir parçası olarak kabul edilmesini istemiyorum.
• Kadınların yaptığı işlerin, yalnızca kadınlar yapıyor diye düşük ücretli ve düşük prestijli olmasını istemiyorum.
• Erkeklerin erkeklere göre ve erkekler için ürettikleri teknolojinin uygulayıcılığına mahkûm olmak istemiyorum.
• Her türlü ekonomik, toplumsal çaresizliğin bana fahişeliği dayatmasını istemiyorum.
• Fahişe olduğum için horlanmak, şiddete maruz kalmak, kötü ve güvencesiz yaşamak istemiyorum.
• Kürtaj olmak zorunda kalmak istemiyorum.
• Kürtaj olma hakkımın geri alınmasını istemiyorum.
• Kürtaj olmak için kocamın iznine tabi olmak istemiyorum.
• Doğum kontrolünü tek başıma üstlenmek istemiyorum.
• Çocuk doğurmayı tercih etmediğim ya da doğuramadığım için 'eksik" görülmek istemiyorum.

• Hamile olduğum için işten atılmak istemiyorum.

• Erkek gibi giyindiğimin, çekici olmadığımın söylenmesini istemiyorum.
• Makyaj yapmıyorum ya da cmsel cazibemi öne çıkaracak biçimde giyinmiyorum diye işimden olmak istemiyorum.

istiyorum

olsun!

• Cinsiyetçi olmayan bir toplumda yaşamak istiyorum.
• Silahsızlandırılmış bir toplum istiyorum.
• Olağanüstü Hal Bölgesi'ndeki savaşın bitmesini istiyorum.
• Doğru haber almak istiyorum.
• Yeni teknolojiye ve dünyadaki entelektüel kaynaklara ulaşabilmek istiyorum.

• Kendimi sevmek ve önemsemek istiyorum.
• Birlikte yaşadığım erkeğin çocukların bakımını ve evişlerini paylaşmasını istiyorum.

• Şiddet, tecavüz ya da boşanma karşısında beni koruyabilecek yasalar istiyorum.

• Kürtaj olurken çocuğumun babasının desteğini istiyorum.
• Şiddete, tecavüze uğradığımda ya da boşanıp/terkedilip ortada kaldığımda, yardım için başvurabileceğim kadın kurumları istiyorum.
• Besmi nikahın sağladığı hakları istiyorum.
• Aşırı makyajlı ve süslü gezmek istiyorum.
• İstediğim gibi giyinmek istiyorum.
• Bir erkeğin kahve içme teklifini, "Acaba şimdi bunun yatağa davet olduğunu mu düşünüyor?" kaygısını duymadan kabul edebilmek istiyorum.
• Tek başıma bir yere gidip bira ya da çay içebilmek istiyorum.

• Gece güvenli bir biçimde yalnız yürümek istiyorum.

• Yalnızca kendimden sorumlu olmak istiyorum.
• Birilerinin eşi, annesi, kızı olarak değil, kendim olarak varolmak istiyorum.
• Güçlü olmak, fiziksel ve duygusal olarak kendimi koruyabilmek istiyorum.
• İstediğim alanda parasız eğitim hakkı istiyorum.
• Çocuğum için ucuz ve güvenli yuva, parasız eğitim istiyorum.
• Çocuklarımı istediğim gibi açık fikirli yetiştirebilmek istiyorum.
• Yalnız yaşamaya ya da çocuklarıma tek başıma bakmaya yetecek kadar para kazanabilmek istiyorum.

• Şırnak'a gidip arkadaşlarımla çay içmek istiyorum.

• "Erkek işi" ve "erkek muhabbeti" yapabilmek istiyorum.
• Kendime ait bir oda istiyorum.
• Kendime ait bir ev istiyorum.
• Ağlamak ve dırdır etmek istiyorum.
• Ağlamamak ve dırdır etmemek istiyorum.
• Hayatı hata yaparak, kendi tecrübemle öğrenmek istiyorum.

• Birilerinin eşi, annesi, kızı olarak değil, kendim olarak varolmak istiyorum.

• Sevişirken ben de haz almak istiyorum, haz almadığımda aşağılanmamak istiyorum.
• Ne iffetli ne iffetsiz olmak istiyorum.
• Türkiye'de çıkan feminist teorik bir dergi istiyorum.
• Haftalık bir feminist gazete istiyorum.
• HAYIB diyebilmek istiyorum.
• İstediklerimi ve istemediklerimi yüksek sesle söylemek istiyorum.

Hadi siz de, taleplerinizi, isteklerinizi ve istemediklerinizi hatırlayın!

kadınlara mahsus panayır

Her pazartesi toplanarak geçirdiğimiz iki yıldan sonra, sıra *Pazartesi*'yi çıkarmaya gelmişti. 1995 8 Mart'ında *Pazartesi*'yi tanıtan özel sayım hazırladık, İstanbul'da yapılan o Mart etkinliklerinde, sokaklarda dağıttık. Türkiye'nin çeşitli şehirlerine gönderdik. Bu arad büroda da, *Pazartesi*'nin ilk sayısının hazırlıkları sürüyor

Şimdi, bir yıl sonra, *rtesi* olarak iki günlük büyük bir etkinlik düzenliyoruz. 9 Mart günü sabah 10. 30'da köktendincilikle ilgili bir panelimiz var. Cezayirli Caroline Brac, İranlı Akram Elsedad Nil Hüseyni ve Polonyalı Joanna Kalina Randell konuşacaklar. Brac, Hristiyan kökenli Cezayir'li bir kadın. Paris'de yaşıyor. Hüseyni ise İran devrimine katılmış, ancak daha sonra ülkesinden ayrılmak orunda kalmış. Randell'ın katılımıyla Katolik köktendincilik de gündeme gelecek. Panele Türkiye'den de Aynur İlyasoğlu katılacak. Eğer kimsenin programında bir değişiklik olmazsa.

Günün sürprizi ise Kadınlara Mahsus Panayır. (Erkekler de gelebilir.) Saat 13.30'dan itibaren müzik, dans, "Kadınlar Vardır" filmi, palyaço, atış poligonu, halka atma, y oyunlar, testler v ha neler neler. lınıza baktırmal t çekmek mez misiniz? tesi gün, yani Mart'ta, saat 11.(aşlayacak "Örgütle orumu gün boyu sü İzmir'den, Ankara'd ersin, Adana, Kuşada Trabz nistler ve ınbul'dan tılanlar ninist gütlenme imlerini tışacaklar. ır ın giriş bin !

Hepimize iyi eğlenceler.

Adres: Teutonia Galip Dec Caddesi, No:85, Tünel.

Senede bir

1980 öncesinde, Türkiye'de 8 Mart'lar, sosyalistlerin kadın örgütleri tarafından, emekçi kadınlar günü olarak kutlanırdı. Türk Kadınlar Birliği, Kadın Haklarını Koruma Derneği gibi kurumlar da kendi bünyelerinde kutlamalar yaparlardı.

Kendine feminist olarak tanımlayan kadınların kurduğu ilk oluşum olan Kadın Çevresi, 8 Mart 1984'de kuruldu ve kuruluşunu o gün kutladı. Bu herhalde Türkiye'de feministlerin ilk 8 Mart kutlamasıdır. Bizler, *Pazartesi*'de yazan feministler, geçmiş yıllara ilişkin 8 Mart anılarımızı derledik bu sayıda. Bu katiyen bir tarih çalışması değil, bir tür günlük gibi ele alınmalı. Önümüzdeki yıllarda, başka illerden, başka tarihleri yaşamış kadınların anılarının toplanmasıyla belki bir 8 Mart'lar tarihi yaratabiliriz.

8 mart 1985

kadın çevresi'nin kitap klubü var, orada toplantılar yapıyoruz. 8 mart'ta bir kutlama yapmak üzere *mozaik* grubundan arkadaşlarla günlerce toplantılar yaptık. sonunda, "tanıdık" erkeklerin de katıldığı çok sıcak, çok eğlenceli bir kutlama oldu. bu toplantılardan hatırladığım önemli bir şey var, o sıralar erendiz atasü'nün "kadınlar da vardır" adlı kitabı çıkmıştı. biz bu adı bir slogan olarak çok sevip benimsiyorduk. o toplantılardan birinde, ayşe tütüncü, "'da eki fazla bence," dedi, "doğrusu 'kadınlar vardır' olmalı. bir de kadınlar var değil ki." o slogan, yıllarca bayrağımız oldu.

ayşe

8 Mart 1986

Sene 86, bir 8 Mart Gecesi yapalım istiyoruz. Nerede, nasıl yaparız diye günlerce hazırlandık, "büyük düşündük" Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu'nun Salonu'nu kiralama cesaretini gösterip, gazeteye ilan verdik. Biletleri renkli kartonlardan kesip üzerine değişik kalemlerle yazarak hazırladık. Bu işi yapan kadınlar bir yandan da gecede şarkı söylemek için koro çalışması yaptık. Üzerinde kadın kurtuluş hareketinin işareti olan rozetlerin yapımı ayrı bir maceraydı. Bunlar Türkiye'de üretilen ilk politik rozetlerdi. Gece Gül Özlen'in sahnede asılı beyaz bir beze mor sprey boyayla "Kadınlar Vardır" diye yazmasıyla başladı. Bu pankart daha sonra feministler tarafından birçok kadın eyleminde taşındı. Konuşmalar, şarkılar derken her şey yolunda gitti. Salon tıklım tıklım dolmuştu. Ne kadar şaşkın ve ne kadar heyecanlı olduğumuzu unutmak mümkün değil.

Handan Koç

87 mart'ı. *feminist* dergisinin ilk sayısı çıkmış, kendimizi kuvvetli ve muhteşem hissediyoruz. akıllarımızı, fikirlerimizi şimdikinden daha fazla seviyoruz. ve tabiki daha genciz. en istediğimiz şeylerden biri de sokakta bir şey yapmak. istanbul o mart, soğuk ve karlıydı. filiz k., filiz a., idil, handan, ayşe ve ben akşamın bir vakti buluştuk. handan'ın çantasında eylemin biricik aleti sprey boyalar var, kadıköy iskelesine doğru eğlenerek yürüyoruz, bir yandan ilk yazacağımız yazı ne olsun, ilk nereye yazalım tartışılıyor, bu arada arkamıza takılan oğlan grubu, "kızlar birlikte gezelim," filan diyorlar, o sırada iskelede bir reklam panosunu farkediyoruz. temiz, yazısız, oğlanlar hâlâ arkamızda, handan. çantasından boya spreyini çıkarıyor, diğer kızlar yakın markaj korumadalar, ilk yazı, "gelecek kadındır" panoya yazılıyor, oğlanlar hayretler içersinde, kızlar militan çıktı. eylem, "kadınlar vardır", "yaşasın 8 mart" gibi sloganlarımızı kadıköy'de çeşitli yerlere yazarak son buluyor, kendimizi çılgınca seviyoruz.

vildan

birkaç gün sonra
8 mart; pembe
kağıda bir bildiri
bastırdık.
istanbul'da, geçen
on yılın en büyük
karı var, dört aylık
hamileyim, kayıp
düşeceğim diye
çok korkuyorum.
birkaç kadın
bütün gün,
soğuğa ve kara
aldırmadan, güle
oynaya bunları
dağıttık. bildirileri
alan kadınların
yüzünde şaşkınlık,
mutluluk... bir
sürü ifade.

ayşe

8 Mart 1988

Kadınlar Kurtuluşumuz İçin Elele: 8 Mart Kadın Şenliği

1987'de başlatılan Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası'nda bir araya gelen kadınlar. Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği, Feminist Dergisi Çevresi, sosyalist feministler ve tek tek feminist kadınlar, İstanbul Beklam Kültürevi'nde 6 gün boyunca "Geçici Modern Kadın Müzesi"ni sergiledik. Kadınların yoğun bir ilgi gösterdikleri Müzede, kadınların yaşamın çeşitli anlarında karşılaştıkları, kullanmak zorunda oldukları araç-gereç sergilendi (mutfak, temizlik, süs eşyaları, doğum kontrol aletleri). Amaç, yaşamımızın "ayrılmaz" parçaları olan eşyalara eleştirel bir gözle bakmak, bunların ezilmemizle ilişkisini düşündürmekti. Ayrıca, feminizm ve kadın hareketi konusunda iki panel düzenledik.

gün...

8 Mart 1989
Ankara'da yapılan Feminist Hafta Sonu nda seksen kadar kadının birlikte yazdığı ve afiş haline getirilen Kadınların Kurtuluşu Bildirgesi'ni Yeni Bizans kahvesinde tartışmaya açtık. Geceyi şarkılar söyleyip dansederek sürdürdük. Bunun dışında, feministler olarak başka kadınlarla iki ortak eylem yaptık. Sultanahmet Parkı nda şarkılarımızı söyledik, sloganlar attık, balonlar uçurduk. Deniz Türkali meydanda bir konser verdi.11 Mart'ta, 1500 kadar kadının katıldığı "8 Mart Kadınlar Dayanışma Yürüyüşü" yapıldı. Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği, Feminist dergisi, *Sosyalist Feminist Kaktüs* dergisi, münferit feministler, öğrenci kadınlar, Bilar'lı kadınlar, İHD Kadın Komisyonu, Demokratik Kadın Derneği, Kadın Kültürevi, *Nabız* dergisinden kadınlar yürüyüşü birlikte düzenlemiştik. Ortak sloganlar üzerinde anlaşmıştık. Aslında pek de anlaşamamışız. Çoğumuz o yürüyüşü pek iyi hatırlamayız.

8 Mart 1991
Kampanyaların hızının kesildiği, dağılma ve durgunluğun yaşandığı bir dönemdi. Üç yıllık yoğun bir hareketliliğin yorgunluğu vardı üstümüzde. Kadın Kültür Evi ve Mor Çatı'dan kadınlar imzalı bir bildiri hazırlamıştık: "Kadınları Seviyoruz". Mülkiyeliler'de, bir basın toplantısı yaptık, kendi aramızda yemek yiyip eğlendik. Oldukça kalabalıktık ama geçmişteki canlı 8 Mart'ların anısı içimizi burkmuyor değildi. 8-14 Mart tarihleri arasında Mor Çatı ve Alman Kültür Merkezi'nin "Kadın Gözüyle Aile" başlıklı bir etkinliği yer aldı.

8 Mart 1993
Bosna'da yaşanan tecavüzlerle ilgili haberlerin ve tepkilerin yoğunlaştığı sıralardı. 8 Mart'ı "Tecavüze Hayır" sloganıyla birleştirerek, Beyoğlu nda bir sokakta standlar açıp bir açık hava etkinliği düzenledik. Doğrusu kar ve soğuk yüzünden pek eğlenceli geçmedi o gün.

Kadın Eserleri Kütüphanesi nde kurulduğundan bu yana her yıl, artık gelenekselleşen bir 8 Mart kutlaması gerçekleşiyor.

8 Mart 1994
Bir tramvayı afişlerimiz, pankartlarımızla donatarak Beyoğlu'nda sefere çıktık. "Yaşasın 8 Mart Yaşasın 10. Yıl" başlıklı bildirimizi dağıttık. Kadın Eserleri Kütüphanesinde, Stella Ovadia'nın Türkiye'de feministlerin tarihinden bir kesiti konu alan "İz Kalsın" başlıklı kişisel sergisi yer aldı. Mor Çatı'da toplanarak tarihimizi konuştuk.

Uluslararası Af Örgütü, her yıl 8 Mart'ta bir metin hazırlayıp çeşitli dillere çevirerek bir çok ülkeye gönderiyor ve kadınlarla ilgili yayınlarda bu metnin yayınlanmasını sağlıyor. Bu yıl yazılan 8 Mart metni, yayınlanması ricasıyla *Pazartesi*'ye de geldi.

Uluslararası Af Örgütü ve kadın hakları

Uluslararası Af Örgütü, her sene 8 Mart tarihinde kutlanan Uluslararası Kadınlar Günü'nde bütün dünyada çeşitli faaliyetler gösterir. Ozellikle dünyadaki milyonlarca kadının kaderi için bir örnek oluşturan kadınları desteklemeye çalışır. Üstelik Uluslararası Af Örgütü, kadın hakları ihlâllerinin olduğu ülkelerdeki yetkililere çeşitli yöntemlerle baskı yapar. Aynı zamanda onları bağımsız uluslararası örgütler aracılığıyla kadın hakları konusunda etkilemeye çalışır.

Bütün bu faaliyetlere rağmen, birçok ülkede kadın hakları ihlâlleri devam ediyor. Günümüzde kadınlar görünmeyen bir grup olarak değerlendirilebilir. Savaştan en çok kadınlar ve çocuklar mağdur olur. Evsiz ve yoksulların çoğu kadınlar ve çocuklardır. Mülteciler arasında birçok kadın vardır. Gizli ve örtülü bir şekilde olduğu için kadın hakları ihlâlleri sistematik bir biçimde devam etmektedir.

Dünyada kadınların sosyal, ekonomik ve kültürel hakları garanti altında değil. Politik ve medeni haklarının savunulmasında da başarılı olunamıyor. Bazı ülkelerde muhalefette olan silahlı gruplar da kadın haklarının ihlâlleri konusunda sorumluluk taşıyorlar.

Her hükümet ahlaki bir görev olarak Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesi'ne uymalıdır. Milli güvenliğin, ekonominin ve yerel geleneklerin insan haklarından daha önemli olduğunu iddia eden hükümetler, insan haklarının evrensel anlamını görmezden geliyor. 1995 Eylül'ünde Beijing'de BM'nin kadın hakları konusunda düzenlediği konferans boyunca bu konuda uzun tartışmalar yapıldı.

Kadın hakları insan haklarıdır. Bu haklar yalnızca evrensel değil, dokunulmaz haklardır. İnsan haklarını savunan insanların en önemli görevi de bu ilke çerçevesinde bir platform oluşturmaktır. Bu alanda gerçekleştirilen faaliyetler bütün kadınlara ulaşmalıdır. Uluslararası Af Örgütü kadın hakları için bütün dünyada düzenlenen kampanyaları desteklemektedir. BM İnsan Hakları Beyannamesi temelinde faaliyetlerini geliştirmektedir. Eğitim programları ve kampanyalar düzenleyip insan hakları alanında faaliyet gösteren bağımsız örgütlere de destek vermektedir.

Bütün dünyada, çeşitli ülkelerde yerel gruplar Uluslararası Af Örgütü adına insan haklarıyla ilgili eylemler yapıyor. Başka ülkelerdeki insan hakları ihlâlleri üzerine yayınlar yapıp, kamuoyuna bilgi ulaştırmaya çalışıyor. Tarafsız olmak için, yerel bir grup hiçbir zaman yalnızca kendi ülkesinde faaliyet göstermiyor.

Merkezi Londra'da olan Uluslararası Af Örgütü bazı ülkeler konusunda geniş çaplı kampanyalar düzenler. Yerel gruplar vasıtasıyla ve politik alanlarda arabuluculuk yaparak insan hakları ihlâlleri konusuna ilgi çekmeye çalışır. Uluslararası Af Örgütüne üye olan kişiler insan haklarını ihmal eden hükümetlere (ve muhalefet içinde olan silahlı gruplara da) on binlerce mektup göndermektedir. Bu yöntemle, bu ihlallere karşı gerekli önlemleri alıp, ihlalleri yapan kişilerin yargılanması için harekete geçer.

Aynı şekilde her yıl kadın hakları konusunda özel bir kampanya düzenlenir. Kadın haklarını savunan eylemcileri destekleyip, yayınladığı raporlarda ve basın bildirilerinde mağdur olan insanlara özel olarak dikkat çeker. Ayrıca çeşitli ülkelerde ve kendi ülkesinde kadınlar için faaliyet gösteren bağımsız örgütler arasında kardeşçe bağlantılar kurmaya çalışır.

Eğer bilgi edinmek veya insan hakları konusunda yalnızca Türkiye değil başka ülkeler için de harekete geçmek isterseniz, İstanbul'da yeni oluşturulan yerel gruba yazabilirsiniz.

Adres: Uluslararası Af Örgütü, Al Initiative Group, Muvakkit Sokak, 34/1, Ortaköy, 80840, İstanbul.

İnanılmaz bir tecavüz davası

Üç çocuğunun gözleri önünde tecavüze uğrayan, çocukları dövülen F.K., tıbbi raporlara rağmen Mahkeme Heyetini inandıramıyor.

Isparta Ağır Ceza Mahkemesi'nde Ağustos 1995'ten beri ilginç bir tecavüz davası devam ediyor. F.K. 2, 4, 6 ve 11 yaşlarında dört çocuk annesi bir kadın. Olay günü 11 yaşındaki çocuğu babaannededir. 4 Ağustos 1995'te saat 18.00 civarında -yani hava aydınlıkken- üç küçük çocuğu ile bakkala giderken Bekir Şenol ve İbrahim Eryılmaz tarafından çocuklarıyla birlikte dağa kaçırılır. Saldırganlar tarafından dayak atılan ve kötü muamele gören çocuklarının gözleri önünde tecavüze uğrar. Bir gece alıkonulur ve ertesi akşam evinin yakınlarına bırakılır. Perişan durumdaki F.K. olayı kocasına anlatır ve hemen karakola giderler. Adli Tıp Raporu nda F.K.'nın vucüdundaki darp izleri ve boğazının iple kesildiği tespit edilir. Isparta Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tarafından korumaya alınan çocukların vücutlarında da darp izleri bulunduğu tespit edilir. Çocuklardan 6 yaşındaki Gülizar olaydan sonra konuşma yeteneğini yitirir ve boynu kasılır. Gülizar Ankara Üniversitesi Psikiyatri Bölümü tarafından tedavi altına alınır. Küçük kız Ankara'ya getirildiğinde Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği'nden avukatlar olayın ciddiyetini görüp yardımcı olmak isterler. Av. Ayla Erkan ve Av. Türkay Asma, 6 Aralık 1995 tarihindeki ilk duruşmaya katılırlar. Isparta Ağır Ceza Başkanı, F.K.'nın ifadesini alırken sürekli olarak "karı" diye hitap eder. F.K.'nın söylediği birçok şeyi zapta geçirmediği gibi onu şaşırtarak, "Üç küçük çocuğuyla birlikte kendi rızasıyla dağa gittiğini," söyletmeye çalışır. Bu arada sanık Bekir Şenol elini kolunu sallayarak gezmektedir. Avukatlar, "Sanığın duruşmaya gelmediğini, hakkında gıyabi tutuklama kararı verilmesi gerektiğini," hatırlattıklarında mahkemeye ara verilir. Her ne hikmetse 10 dakika sonra sanık -ad ve soyadından oluşan hüviyet tespiti yapılarak- duruşmaya gelir. Sanıkların her ikisinin de sabıka dosyaları çok kabarık olmasına rağmen -özellikle tecavüzü gerçekleştiren Bekir Şenol hakkındaki -görevli memura hakaret, sövme, hırsızlık, meskene tecavüz, orman suçları gibi- tutuklanma talepleri kabul edilmez. Çıkarılan tanıkların ve iki sanığın verdikleri ifadeler birbirleriyle çelişmesine karşın -iki kadın ve bir erkekten oluşan- Mahkeme Heyeti bunları ortaya çıkarmak için hiçbir çaba göstermez. 7 Aralık 1995 tarihinde gönüllü avukatlar Ankara Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesi eliyle davanın Burdur Ağır Ceza Mahkemesi nde görülmesini talep eden ve davadaki tüm olumsuzlukların belirtildiği bir dilekçe verirler, ama bu dilekçeden bir sonuç alınmaz. İkinci duruşına 7 Şubat 1996'da yapılır. Bu duruşma öncesi avukatlar konuyu kamuoyuna duyurmak için gönüllü kadın kuruluşlarına, gazetelere ve televizyonlara haber gönderirler ama, Isparta yerel basını ve *Demokrasi* gazetesi dışında pek ilgilenen çıkmaz. 7 Şubat 1996 tarihindeki duruşmada ortaya yeni bir "tanık" çıkar. "F.K.'nın kaçırıldığı yere yakın bir yerde bahçesi olduğunu ve olay günü gülüştüklerini duyduğunu," söyler. Avukatlar, "Tanığın söylediği verin incelenmeye alınmasını, olay yerine ne kadar yakın olup olmadığının tespitini isterler". Reddedilir. Adli Tıp raporları ve çocukların durumu şiddeti açık bir şekilde göstermesine rağmen. mahkeme heyeti hâlâ olayda şiddet olup olmadığını araştırdıklarını söylerler. Duruşma sanıkların beraatine doğru bir yöne gitmektedir. Bunun üzerine avukatlar. çocukların dinlenmesini istemek zorunda kalırlar. Duruşma 16 Nisan 1996 tarihine ertelenir. Duruşma günü Ankaralı kadınlar orada olacaklar.

Nurhayat, Ankara

Basının Güçlükonak ayıbı

Fotoğraf: Ümit Turgay Tiryaki

Olağanüstü Hal Bölgesi'nde, Şırnak'ın Güçlükonak ilçesi Koçyurdu köyü yakınlarında 11 kişinin içinde bulunduğu minibüs, önce taranmış, sonra da içindekilerle birlikte ateşe verilmişti. Genelkurmay Başkanlığı 44 kişilik bir gazeteci grubunu bölgeye götürerek bilgi verdi.

Gazeteler bu bilgilere dayanarak olayı yazdılar: PKK tek taraflı ilan ettiği ateşkesi ihlal etmişti. Yabancı basın, kestikleri PKK'li kafalarını kolunun altına alıp resim çektiren Türk askerlerinin fotoğraflarını basmıştı ama PKK'liler de işte böyle zalimlerdi.

Sonra, bölgeye başkaları, Barış İçin Biraraya Çalışma Grubu gitti. Meslektaşlarımızın, gazetecilerin konuşmadıkları insanlarla konuşup, sormadıkları soruları sordular, onların Bölgede yaşayanlar katliamdan devlet güçlerini sorumlu tutuyordu.

Soruyoruz: Meslektaşlarımız, Genelkurmay Başkanlığı nın Basın Sözcüleri midir? Haber alma özgürlüğü, haber verme özgürlüğü, haber verme mesleği, sorumluluğu, onuru diye şeyler var mıdır?

Cinsiyetçiliğe karşı güçlenmek

Cinsiyetçiliğe karşı kendine yardım programı Antalya'da.

Birbirini daha önce tanımayan ya da çok az tanıyan kadınlar, birbirlerini sevmeye, güvenmeye, başkalarına asla anlatmayı düşünmedikleri sırlarını paylaşmaya başladılar. Nasıl mı? Antalya Kadın Platformu ve KASAUM'un (Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi) Antalya'da düzenledikleri bir eğitim programı sayesinde. Programın adı "Cinsiyetçiliğe karşı kendine yardım programı". Amacı ise katılanların toplumsal cinsiyet politikaları, bu konuda gündem belirleme ve izlenebilecek yöntemler ve proje geliştirme konularında bilgilenmeleri, sorun tanımlama ve çözüm önerileri oluşturma becerilerinin geliştirilmesi. Kısaca cinsiyetçiliğe karşı bir bilinç geliştirme.

Fotoğraf: Serpil Tanrıverdi

Program koordinatörleri Doç. Dr. Serpil Üşür, Aksu Bora, Eser Köker. 10-11 Şubat tarihleri arasında yapılan ilk oturumlara Antalya Kadın Platformu üyesi 25 kadın katıldı. Kadın olmanın anlamı, farklı kadınlıklar, "mahrem"in anlamı ve cinsiyetçilik ve daha birçok konuda söz söylendi. Çalışmalar hafta sonları, ayda bir kez olmak üzere toplam üç ayda tamamlanacak. Aynı program yine KASAUM tarafından daha önce de İzmir'de ve OLEYİS Antalya Şubesi'nde uygulanmış. Ayrıca Ankara'da belli aralıklarla uygulanmaya devam ediyor. Program önceleri katılan kadınların istekleri doğrultusunda bilgi vermeye yönelikmiş. Ancak daha sonraları kadınların, bu hiç ulaşılamayacakmış gibi duran bilgiye zaten sahip oldukları. gerekenin yalnızca bunun ortaya çıkarılması olduğu düşünülmüş. Ve sonuçta bilgi verme kısmı yani sunuşlar azalıp, katılanların daha fazla konuştuğu tartışmalar sağlanmaya başlanmış. Bu yöntem, kadınlara daha fazla güven aşılıyor ve toplum içinde konuşma alışkanlığı olmayan kadınları cesaretlendiriyor.Bir sonraki oturumun Antalya'nın şehir merkezinden uzakta, deniz kıyısında bir motelde yapılmasına karar verildi.

Nilgün Eroğlu Üstün, Antalya

TÜPÇÜ

RAMİZE ERER

AH ALLAHIM, ACABA İYİLEŞTİM! ONU TEKRAR GÖREBİLECEKMİYİM. İKİ AYDIR GECELERİ GÖZÜME UYKU GİRMİYO.

HER GECE, YATAKTA DÖRT DÖNÜYORUM. RÜYALARIMDA HEP O..

NEYSEKİ BİZİM Kİ UYUYODA, BENİM BU HALİMİ FARKETMİYO.

DUR ŞUNUN İKİBİNİNDEN YAKAYIM. SIKINTIM GEÇER BELKİ.

AH!. NASIL ONUN YANINDA OLMAK İSTİYOM.. DOKUNMAK, SARILMAK, ÖPMEK. AYYY!.

NELER DÜŞÜNÜYOM BEN. YOO.. HAYIR!. AT KAFANDAN KIZ SANİYE. GİT KOCANIN YANINA YAT ZEBAR.

AMA.. AMA.. YAPAMIYCAM ARTIKIN KENDİMİ TUTAMIYOM. Gİ..GİT MELİYİM ONA.

YA Bİ GÖREN, DUYAN OLURSA.. AMAAN... FIRTINALAAAR KOPARSA KOOPSUUN

CANIM, CANIIM.. MUCK!.. MUCK!. NASIDA ÖZLEMİŞİM KOKUSUNU. FIRK, FIRK! İKİ AY ÖNCE GETİRDİĞİ TÜPTE HALA ELLERİNİN SICAKLIĞI VAR.. OHH!. MUCK!.. MUCK!.

Feministler nası

Kampanyalarla örgütlenmek

Tek ve merkezi bir örgüt kadınları kucaklayamaz

1980 sonrasında ortaya çıkan feminist gruplar içinde en çok tartışılan ve belki de en az çözümlenen sorun örgütlenme sorunu oldu. Bunun temel nedenlerinden biri feminist olmanın anlamından kaynaklanıyordu. Feminizm kadınların erkek egemenliğinden ancak kendi mücadeleleri ile kurtulabilecekleri düşüncesine dayanıyor. Bu yüzden de asıl hedefi, kadınların kendi yaşadıkları somut sorunlar etrafında kendilerinin örgütlenmeleri. Merkezi bir örgüt kurup kadınlar için ve onlar adına uzun, kapsamlı bir talepler dizisi oluşturmak ise bu amaçla çelişir; kadınların, birilerinin gelip kendilerini örgütlemelerini beklemelerine yol açar. Kısacası, feminizm yola çıkarken "bir örgütümüz olsun!" gibi bir anlayıştan hareket etmez.

Tek ve merkezi bir örgüt bir başka nedenle de feminizmin doğasına aykırı: Bütün kadınlar erkekler tarafından ezilmekle birlikte bu ezilmişliği çok farklı biçimlerde yaşıyorlar. Kimimiz ev dışında ücretli bir işte de çalıştığımız halde ev içinde bütün yükü taşıyoruz, kimimiz ev dışında çalışmanın getirdiği kısıtlılıktan bunalıyoruz; kimimiz işyerinde cinsel tacizle boğuşmak zorundayız, kimimiz ev içinde adına tecavüz denmeyen tecavüzlere maruz kalıyoruz, vb.... Böyle olunca da, karşı çıkma ihtiyacını duyduğumuz şeylerin önceliği hepimiz için farklı. Birimiz için en yakıcı sorun olan şey diğerimizin öncelikli sorunu değil. Kadınları ilgilendiren bütün sorunlar etrafında, sürekli olarak bir arada durmamız çok güç ve pek anlamlı da değil.

Esnek ve geçici yapılar olarak kampanyalar

En azından bu iki neden, feministlerin bugüne kadar bir örgütlenme biçimi olarak kampanyaları tercih etmelerine yol açtı. Özellikle 1987-90 yılları bir bir ardından çeşitli kampanyaların sürdürüldüğü yıllar oldu: Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası, Cinsel Tacize Karşı Kampanya, Ceza Yasası'nın fahişelere karşı şiddeti meşru kılan 438. maddesine karşı kampanya ve Medeni Yasa'nın evliliği düzenleyen belirli maddelerine karşı kampanya.

Kampanyalar, tek bir somut sorun etrafında, örneğin dayak gibi erkek egemenliğinin belirli bir yönüne karşı, çeşitli kadın gruplarının ve bireylerin geçici bir süre için biraraya gelmesi ile oluşuyor. Bunun her şeyden önce şöyle bir avantajı var: Başka konularda aynı yaklaşımı benimsemeyen farklı kadın gruplarının tek bir somut sorun çerçevesinde güçlerini birleştirmeleri mümkün. Kadınlar gibi, kendi içinde çeşitli farklılıkları barındıran bir toplumsal grubun mücadelesinde ise bunun önemi açık.

Ayrıca, kampanyalar çeşitliliğe açık örgütlenme biçimleri. Kampanyalarda, çok çeşitli kadının katılabileceği eylemler sergilemek mümkün. Örneğin dayak kampanyası, kahve toplantılarından şenliğe, dergi tartışmalarından yürüyüşe çok farklı biçimler altında sürdürüldü. Bu da bazı "ayrıcalıklı" kadınların başka kadınlara dışarıdan bir şeyler söylemesi yerine birçok kadının birlikte, "biz" diyerek isyan etmeleri, bazı taleplerde bulunmaları anlamına geliyordu. Kısacası, büyülü bir sözcük haline gelmiş olan "kadın dayanışması" kampanya sürecinde gerçeklik kazanıyordu. Katılımcı bir örgütlenme biçimi olması kampanyalara bunun da ötesinde bir güç sağlıyor: Kampanya süreci içinde kadınların birlikte kendilerini dönüştürmeleri olanaklı. Kampanyalar aracılığıyla politikanın alanına soktuğumuz dayak, cinsel taciz, 438. madde gibi konular kısa süre içinde kadınların ve toplumun en azından bir kesiminin gündemine girdi. Ancak bunların yalnızca bir tanesi, Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası, kalıcı bir yapının oluşmasıyla sonuçlandı: Kampanyanın başında somut bir hedef olarak ortaya koyduğumuz "kadın sığınağı" düşüncesi bir süre sonra Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın ortaya çıkmasına yol açtı. Bunu daha sonra kurulan Ankara Kadın Dayanışma Vakfı izledi. Bu arada amacı tümüyle farklı da olsa, yine kadınların özgüvenlerini oluşturma, dayanışma, yardımlaşma amacını taşıyan Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı da kurulmuştu.

Kalıcı yapılar oluşturmanın önemi

Belirli somut bir amaçla kurulan bu türden dayanışma-yardımlaşma kurumları feminist örgütlenme biçiminin önemli bir ayağını oluşturuyor. Bu yapıların en azından bir bölümü, yalnızca kadınlara hizmet vermekle kalmayıp aynı zamanda kadınların dönüşmesine, hayatlarını değiştirmelerine de olanak sağlayan yapılar. Belki, 10-12 yılı bulan tarihimizin en önemli eksikliklerinden biri de bu türden kalıcı yapıları kuramamış olmamız.

Kuşkusuz kalıcı yapılar "yardımlaşma" kurumlarından ibaret değil. Kadın haberleşme-iletişim merkezleri, sendika-işyeri kadın platformları gibi yapılar da feminist örgütlenmenin temel ayaklarını. Ve bu açıdan da durumumuz pek parlak değil. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi bu alanda sesini duyurabilen tek örnek.

Böyle yapılar kurmakta eksik kalışımızın bir nedeni parasızlıksa, en az onun kadar önemli bir başka neden de kampanyalar sırasında bizimle iletişim kuran, birlikte çalıştığımız çok sayıda kadınla kalıcı ilişkiler kuramamış olmamız. Kampanyalarda yapılan "işler", kadınların önemli bir bölümünün talebini, özel alanlarını paylaşma, tartışma ihtiyacını karşılamıyordu. Kampanyaları örgütleyen "bizler", bilinç yükseltme deneyimini bu kadınlara aktarmakta yetersiz kaldık. Ayrıca, geçmişteki örgütlenme deneyimlerine duyulan tepki, feministler arasında yapılaşmaya karşı bir önyargının yayılmasına yol açmıştı.

Yine de 1984-90 yılları arasında üç yapımız oldu ve sürdürdüğümüz kampanyaları, büyük ölçüde, bu yapıların sağladığı mekânlar ve maddi alt yapı olanaklı kıldı. Bunların ilki 1984 yılında kurulan ve ilk özerk feminist yapı olan Kadın Çevresi'ydi. Asıl işi yayıncılık olan Kadın Çevresi, kampanyalar döneminin yoğunluğu içinde, gönüllü çalışmanın piyasanın basıncına direnememesi sonucu kapandı. 1986'da kurulan Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği ve 1989'da kurulan Kadın Kültür Evi ise, bence, hedefleri ve işlevleri tam olarak belirlenmemiş, "Bir yapımız olsun" diye kurulmuş yerler oldukları için dayanamadılar. Birbirinden çok farklı kadınların farklı gereksinimleri ve talepleri arasında dağıldılar.

Feminist grupların/ bireylerin iletişimi için bir merkez kuralım mı?

Bugünkü duruma gelince. Çok çeşitli illerde, üniversitelerde, çok sayıda kadın grubu var. Bunların bir bölümü, geniş sayılabilecek platformlar biçiminde örgütlenmiş; bir bölümü ise daha dar gruplar. Durum böyle olunca, bana göre çok acil olarak yapmamız gereken bir şey var: Bir haberleşme-iletişim merkezi kurmak. Bu, hem çeşitli grupların birbirlerinden haberdar olmalarını sağlar, hem de bunun ötesinde bu grupların yine çeşitli kampanyalar yapmalarının, bir hareket biçiminde davranmalarının önünü açabilir. Belki 8 Mart'ta yapacağımız örgütlenme tartışmasında bu tür bir yapıyı gündemimize alabiliriz.

Gülnur Savran

Feministler ola
rak örgütlenme
sorunu yıllardı
yakıcı bir soru
olarak günde
mimizdeki yeri
ni tutmaya de
vam ediyor. 8
Mart etkinlikle
rimiz sırasında
bu konuyu eni
ne boyuna ko
nuşabilmey
umuyoruz. Bu
vesileyle ve ka
dın partisi diy
başlamışken
örgütlenmeye
de bir giriş ya
palım dedik

örgütlenmeli?

Kadın hareketinin örgütlenmesi

Bir önceki sayısında. *Pazartesi* benden, "Kadın partisi kurulmalı mı?" konusunda görüş istemişti. "Hayır," diyen bir yanıt verdim. Sen misin diven! Hemen ardından bir soru geldi: "Peki nasıl örgütlenelim?"

Kısacık bir yazıda, "Kadın hareketinin örgütlenmesi" gibi bir soruyu, ayrıntılı biçimde irdelememi herhalde kimse beklemiyor. Gene de, kısmen kadın hareketindeki 15 yıllık kişisel deneyimlerime, kısmen başka siyasetler hakkındaki bilgi ve değer yargılarına. kısmen ütopyalarıma, kısmen de içinde yaşadığımız toplumla ilgili gözlemlerime dayanarak birkaç fikir ortaya atmaktan alamıyorum kendimi.

Önce, kadın hareketi nasıl "Örgütlenmemeli?" konusunda bir kaç cümle: Yeni kadın hareketi, post-1968 bir hareket olarak doğduğundan, 1968 öncesinin örgütlenme anlayışlarıyla -başta bir dönem özellikle solda hegemonya kuran çeşitli Marksist-Leninist örgütlenmeler olmak üzere- göbek bağını kesmesi zorunlu görünüyor bana. Yeni kadın hareketi liberal demokrasilerde, demokratik hareketlerin en demokratiği olarak doğdu. Öyle ise, demokratik olmayan yapılanmaların hepsini daha başlangıçta reddetmek durumunda. Demokratik merkeziyetçilik hiziplerin, muhaliflerin ihracı, "tarihten bir fazla çoğunluğu aldık, öyleyse örgütü istediğimiz gibi yönetiriz. insanları sık sık özeleştiri yapmaya çağırırız"... gibi. farklı düşünen kadınlar üzerinde hiyerarşi kurma girişimleri ve bunların korreleri olan, "entrizm", dışardan gelip örgütü ele geçirme benzeri taktik ve stratejiler, kadın hareketi açısından ölü doğmuşlardır. Türkiye gibi "sol" geleneklerin tuhaf bir dayanıklılık gösterdiği bir toplumda bile kadın hareketinde işlerlik kazanamamışlardır. Bundan böyle de kazanacağını sanmıyorum. Bu eski geleneklerden gelen kadınların kendi geçmişlerini, deneyimlerini bu açıdan gözden geçirmelerinde yarar görüyorum.

Şimdi örgütlenme nasıl olabilir sorusuna gelirsek, buradaki temel ilkem hareketin klasik demokrasiyi geliştirme, derinleştirme, yaygınlaştırmayı hedeflemesi gerektiği. Yani demokrasinin "eşitlik. özgürlük, dayanışma" ilkelerini kadınlar açısından yeniden yorumlamamız söz konusu. Kabaca söylersem: Örgütlenmenin amacı kadınları özgürleştirmektir; örgütlenme içindeki her kadına yeteneklerini ve becerilerini kullanma, geliştirme olanağı tanınmalıdır. Örgütlenme, kadınlar arasında eşitlik ve dayanışma ilkelerini gözetmelidir. Sınıf kökeni, eğitim düzeyi, meslek vb., kadın örgütlenmesini yönlendirebilecek anlamlı faktörler değildir. Hele bunlara dayalı hiyerarşiler hiç kabul görmemelidir. Kuşkusuz, değişik mesleklerden, meslek bazında ortak çıkarları olan kadınlar kendi örgütlerini kurabilirler, ama her isteyen hiçbir mesleği olmayan kadın da yeni bir örgütlenmenin inisiyatifini alabilir, pekâlâ. Kadın hareketi içinde çok çeşitli örgütlenme biçimleri geliştirilebilir. Örneğin ben parti fikrine karşıyım ama isteyen kadınlar parti de kurabilirler. Ayrıca bildiğimiz klasik dernek, vakıf, şirket vb. bütün örgütlenme biçimleri de kuşkusuz harekette yer alabilecektir. Ama bence feminist kadın hareketinin kendine özgü örgütlenme biçimi, teorisinden kaynaklanır. Bu da, mutlaka dernek vb. formel yapılara dönüşmesi gerekmeyen küçük **grup**'tur.

Önce tarihsel bir hatırlatma yapmakta yarar olabilir. Yeni kadın hareketi, dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de, küçük bilinç yükseltme grupları ile başladı. Bu gruplar başka nedenlerle bir araya gelmiş olsalar da -örneğin öğrenci grupları, sendikalar vb.- kadınların, kadın olmayı yeniden keşfettikleri küçük. -3, 5, 10, en fazla 25, 30 kadın- yüz yüze iletişimi, samimiyeti, karşılıklı güveni, dostluk ve sevgiyi -tabii icabında çekişme ve kavgaları da- mümkün kılan çalışma birimleriydi. Çoğu zaman evlerde toplanılırdı. Türkiye'de biz biraz da 12 Eylül koşullarının dayatmasıyla evlerde toplandık, ama bu aslında yararlı oldu. Kaldı ki, bence, tartışmaya açık görünse de evlerde toplanmanın, teorik bir gerekçesi var. Eğer, kadınların ezilmişlikleri esas olarak özel yaşamdan kaynaklanıyorsa, bu ezilmişliğe karşı mücadelenin başlatılacağı yer de özel yaşam ve o yaşamın geçtiği mekân yani ev'dir. Biz, bilinç yükseltme gruplarında neyi keşfettik? Ayrı ayrı evlerde her birimizin kendi kişisel sorunumuzmuş gibi yaşadığımız pek çok sorunun hemen hemen bütün evlerde kadınların çok benzer şekilde yaşadıkları sorunlar olduğunu. Yalnız değildik, paylaşabilir, dayanışabilirdik. Demek ki, ev, kadın yaşamının odaklandığı yer olduğu gibi kadın mücadelesinin de odak merkezinde yer alır. Yeter ki onu, olduğu gibi korumak için değil, eleştirmek ve içindeki yaşamı dönüştürmek için kullanalım. Hatta bence bunun yapılabilmesi için en uygun mekân yine evdir. Nasıl ki, sendika. üretimle, işle ilgili olduğu için işyerinde örgütlenirse, bence kadın hareketinin esas örgütlenme yeri de ev olmalıdır. Ne de olsa bütün kadınların bir işi yok, ama hepsi bir evde yaşıyor.

Feminist kadın hareketinin kendine özgü örgütlenme biçimi, teorisinden kaynaklanır. Bu da, mutlaka dernek vb. formel yapılara dönüşmesi gerekmeyen küçük grup'tur.

Buradan ütopyama geçiyorum. Gerçek bir kadın hareketi örgütlenmesi nasıl olabilirdi? Kentlerde, mahalle, sokak, site, apartman bazında, her yerleşim biriminde, bilinç yükseltme amacıyla oluşan ve haftanın birkaç saatinde düzenli olarak birarava gelen kadın grupları, kadınların özgül sorunları ile içiçe geçmiş, konut, çevre, kreş, ortak yaşamı paylaşma (convivalite) biçimleri gibi çok değişik sorunlarla da ilgilenmeye başlar, önce kendi apartmanı, sokağı, mahallesindeki, giderek semtlerdeki, ilçelerdeki, kentlerdeki benzer gruplarla, yatay ilişkiler kurarak, öncelikli gördükleri çeşitli günlük yaşam sorunlarının çözümü için çalışan **kadın dayanışma ağları** (network'ler) kurabilirlerdi. Bu halkalar şeklinde genişleyen ağlar içinde, sorunun niteliğine göre dernekleşmeye, vakıflaşmaya, şirketleşmeye gidilebilir, kaynak yaratılabilir, işletmeler kurulabilir, hatta kadınlara para kazandırabilecek iş sahaları açılabilirdi. Bu tür bir örgütlenmenin temeli, kuşkusuz, birbirini iyi tanıyan, güvenen, özel yaşam koşullarını bilen, oradaki zorluklara göre birbirine destek olabilen, birbirinin açığını kapatabilen -icabında grup içinde dönüşümlü olarak çocuk bakımı sorumluluğunu üstlenebilen, örneğin- kadınların biraraya gelmeleridir. Mekânsal yakınlık, burada bir avantaj oluşturur. Üstelik, Türkiye gibi toplumlarda, komşuluk ilişkileri hâlâ canlıdır ve bildiğimiz gibi kadınların geleneksel, "gün"leri vardır. Bilinç yükseltme örgütlenmesi neden varolan bu toplumsal ilişkiler içine oturtulmasın? Ağlar için ise, her gruptan bir kadının. başka gruplarla ilişkiden sorumlu olması gerekli ve yeterli olabilir. Böyle ağlar oluşturulabilse, gerekli olduğunda, "kitlesel" eylemler düzenlemek işten bile olmaz. Diyelim belediyelerden biri kadın sığınağını mı kapatmış, birbirleriyle telefonla bağlantı kuracak değişik gruplardan kadınlar, bir protesto eylemi için **ad hoc** (o iş için oluşan) bir düzenleme komitesi oluşturabilir, birlikte kararlaştırılacak belli bir günde, o belediyenin önünde binlerce kadını pekâlâ toplayabilirler. Ya da partilere kendi adaylarını önerebilir, onları seçtirmek için siyasi çalışma yapabilirler.

Aslında bu anlattıklarım, yakın geçmişte yaşadığımız bazı şeyleri bilenler ve hatırlayanlar için o kadar da ütopya sayılmamalı... 1985'de, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ile ilgili olarak, İstanbul ve Ankara feminist grupları, bir **ad hoc** komite oluşturarak dilekçe kampanyası açmadılar mı? Yedi bin dolayında imza, çok kısa bir sürede, esas olarak kadınların birbirleriyle kurdukları telefon bağlantılarıyla toplanmadı mı?

Kısacası, kadın hareketinin bana göre anlamlı bir biçimde örgütlenmesi için geçmişimizde yeterince deneyim birikimi vardır. Esas mesele örgütlenme olayını, büyük harfle "ÖRGÜTLENME" mistifikasyonundan kurtarıp, denemekten korkmamak, ilk denemede başarılı olunmadığında da yeniden yeniden denemekten yılmamaktır.

Şirin Tekeli

"Erkekçe", "heteroseksüel", "içten", "muhteşem"..!

Geçen sayımızda "Ayıp Köşe"yi tartışmaya açmıştık. Tahmin ettiğimiz gibi, okuyucularımız bu tartışmaya ilgi gösterdiler ve katkıda bulundular. Hatta bu ilgi ve katkı *Pazartesi*'nin sayfalarını bile aştı. *Milliyet* yazarı Ercan Akyol, desteklediğini ve "İnsanlık halinin olağan durumlarıyla sınırlı cinsi münasebetler"in anlatıldığını söylediği köşemizde, "hayvani" fantezilerin olmamasını bir eksiklik olarak görüyor. Oysa böyle bir fantezi yaşadıktan sonra geçici bir iktidarsızlık dönemi yaşadığını da itiraf ediyor. O zaman bu tür fantezilerden ne gibi bir çıkarımız olabilir, anlayamadık. Neyse, bakın *Pazartesi* okuyucusu kadınlar neler söylüyorlar.

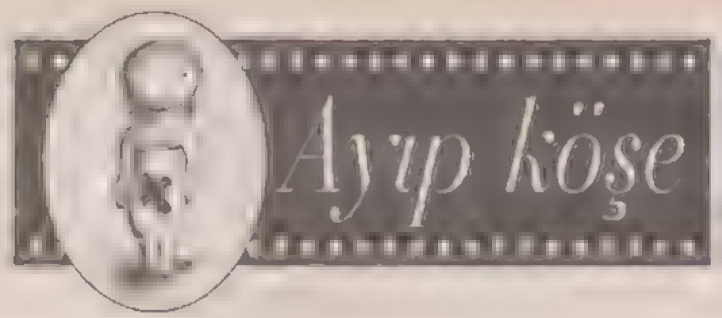

Artık yeter...

Bu, rezaletin daniskası. Playboy dergileri, fuhuşa teşvik edici resimli yayınlar dururken son derece içten bu köşenin yargılanmasını şiddetle protesto ediyorum. Kadınlar hangi işe el atarlarsa ille de kötülenecek, ayıplanacak, vazgeçmeleri sağlanacak. Aynı köşe bir erkek dergisinde olsaydı kimse umursamazdı. Bu denli baskı ve zorlamaya karşın kadınlarımızın dayanma gücü çok fazla. Eleştirilecek daha önemli olaylar varken "Ayıp Köşe"nin yargılanması insafsızlık. Eğer birilerinin *Pazartesi*'ye karşı gizli bir kini, düşmanlığı varsa karşısında okuyucularını bulacaktır.

İstanbul'dan Dilara

Heteroseksüel bir köşe

Bu köşede yayınlanan yazılar ne yazık ki heteroseksüel. Oysa, özellikle genellemeler yapıldığında buna dikkat etmek gerekir. Irkçılık konusunda doğal politik bir uyanıklık var, Kürtler konusunda da öyle ama cinsellikte öyle değil. Neden böyle olduğu konusunda tartışmaya ne dersiniz? Bunun için lezbiven olmaya da gerek yok. Üstelik de lezbiyenliğin tarihi kadın tarihi kadar eskidir ama feminizmin tarihi hiç de öyle değil. Kadınların bir erotikası var. Başka sistemler içinde ama tek tek var. En genel ortaklık farklı olmamız diye düşünüyorum. sorun fantezilerin dumura uğramasında. Bunun önünü açmada yardımcı olabilir diye bu köşenin faydalı olacağını umuyordum ama olmadı. şu heteroseksüellik konusunda biraz daha duyarlı olmanızı dilerim: üstelik bu, kadın cinselliğinin boyutlarını keşfetmenize de yararlı olabilir diye düşünüyorum.

Eskişehir'den Sema

Biz ne istiyoruz?

Pazartesi dergisindeki kadın erotizmi tartışmasını çok önemli buluyorum. Erkeklerin gözünde nesne mi, özne miyiz? Genelde hakim olan "götürme" bakış açısıyla nasıl başedeceğiz? "Kolay, kadın" mı, "zor kadın" mı olmalıyız? Bütün bu tartışmaların temelinde sanki merkeze kendimizi yani kadını koymuyoruz gibi geliyor. Biz ne istiyoruz? Olumlanmak mı? Çok önemsediğiniz bir erkeğin sizi "kolay kadın" olarak görüp, saygı duymayacağı korkusu en önemli neden mi? Bana bu korku, etraftan, yetiştirilme tarzından gelen kaygılardan daha önemli gibi geliyor. Bütün bu korkular, kaygılar bizi sınırlıyor. İçimizden geldiği gibi davranamıyor, hep birbirini ölçen, tartan, hesap kitap yapan ilişkiler çemberi içinde buluyoruz kendimizi.

Hep düşünmüşümdür, en güzel aşk şiirlerini yazan şairlerin büyük bir çoğunluğunun hayatında pek çok kadın vardır. Aşkın sonsuzluğunu, özverisini, tek yanlılığını, imkansızlığını, ölümsüzlüğünü vazederler. Ama bu şairler ansal yaşarlar. Bir süre sonra başka bir kadından etkilenir, yeni bir "ölümsüz aşk"a tutulurlar. İyi ki öyle yaparlar da biz de bu okumaya doyulamayan şiirleri okuyabiliriz. Kadınlar olarak biz daha mı hesaplıyız?

Sonsuza kadar sürmeyecek bir aşk ilişkisi ya da duygularını ansallığına kapalı mıyız? Bunun, kapılarını açık tutup tutmamakla, kapıları açmayı şartlara bağlamakla, acı çekmeyi göze almakla ilgisi var mı acaba diye düşünüyorum. Ve eğer biz özne olmalıyız diyorsak ve özne olmayı becerebiliyorsak, karşı tarafın bizi nesne olarak görmesinin çok önemi yok diye duşunuyorum. "Elde edilmesi zor" bir kadın olmamak mı gerekir? -tabii becerebilirsek- O zaman belki de erkekler için "tavlamanın" çok cazip yanı kalmayacağı için nesne olarak görme de ortadan kalkabilir mi? Zira "götürme" felsefesinin ardında, elde etme, zafer kazanma gibi ilkel iktidar duyguları, av, avcı felsefesi yatmıyor mu? Nitekim cinselliğe bizim toplumumuzdan ve bizden daha doğal bakan toplumlarda "götürme" muhabbetinin bizdeki kadar olmadığını görüyoruz.

Aklıma hoş fanteziler geliyor. Etrafımızda bu "götürme"ye meraklı erkeklerden tanıdıklarımıza karşı bir kampanya açabiliriz. Teker teker gidip bu adamlara yatmayı teklif edebiliriz. Çok panikleyeceklerini düşünüyorum.

İzmir'den Nergis Savran Ovacık

Yazamıyorum

Pazartesi çıktığından beri en ilgiyle okuduğum köşe "Ayıp Köşe." Bazılarının eleştirdiği gibi "erkekçe" bulmuyorum, ama eksik olan bir şeyler var. Tadı, tuzu az gibi. Fakat ne eksik derseniz söyleyemeyeceğim. Birkaç kere yazmayı denedim, beceremedim. Aklımdakileri kâğıda dökmeyi beceremiyorum. Galiba kendimden bile utanıyorum. Sonuçta benim yazdıklarım daha tatsız, tuzsuz oluyor. Belki de böyle böyle öğreneceğiz. Kimbilir, bir gün okuduğumuzda daha çok haz alacağımız yazılar yazmayı becerebiliriz.

İstanbul'dan Asude

Uzun ve bitmek bilmeyen bir yolculuktan sonra şehir dışındaki evine ulaşıyorum. Kapıyı çalmadan önce üstümü başımı panikle düzeltiyorum. Üstümde mini eteğim, saatler sürmüş hazırlanmam. Kapıyı açıyor ve beni beğeniyle süzerken gülümsüyor. (Bir insan böyle gözlerinin en derinine kadar nasıl gülümser?) İlk baş dönmesi...

Yemek hazırlanmış. Şarap, müzik ve akşamın içeri süzülen son ışıkları, her şey inanılmaz güzellikte. Ama onunla birlikteyken (ya da onu düşunurken) beden kimyam tümüyle değişiyor. Karnını acıkmıyor, uykum gelmiyor, en kötüsü kafam çalışmıyor ve saçmalıyorum. Bir heyecan topu geliyor ve nefes borumun tam altına çörekleniyor, kurtulamıyorum. Yemeğim tabağımda öylece duruyor.

Onu tam bıyığıyla dudağının kenarının kesiştiği o yerden öpmek istiyorum. O nokta, o yeryuzunun -yemin ederim ki- en güzel gülümsemesi, sesi ve tabii ki şarap. Tekrar başım dönüyor. Konu yıldızlara geliyor. Bir teleskopu olduğunu ve "Kervankıran" yıldızını seyrettiğini anlatıyor. Görmek istediğimi söylüyorum. "Hemen mi ?", diye soruyor. "Hemen" diyorum. (Hemen şuracıkta!)

Odasına gidiyoruz. Teleskopunu ayarlıyor. Bir yandan da bana Kervan'ın Venüs gezegeni olduğunu anlatıyor. Evet, "Beyin en erotik organdır" ve bu adamın beyni sesiyle birleşince beni baştan çıkarıyor.

Tüm cesaretimi toplayıp, ben yıldıza bakarken banu sarılmasını, o yıldıza yolculuğu yalnız yapmak istemediğimi söylüyorum. Bana arkadan sarılırken ben Kervan'ı izliyorum. Önce sıcaklığını ve kokusunu hissediyorum ardından da sertleşmiş organını. Bu sertlik ne kadar arzulandığının ifadesi. Sırılsıklamım. Bu da benim onu ne kadar arzuladığımın... Kervan ise inanılmaz güzellikte.

Başının dönmesi artık ayaklarının yerden kesildiği duygusu yaratıyor bende.

Beni soyarken boynumu öpüyor, göğüslerimi ve kalçalarımı okşuyor. Bir yandan da değişmiş bir sesle yıldızdan bahsediyor hala. Tek elimle elini alıp vajinamın üstüne yerleştiriyorum. Yıldızlar kayıyor. Artık konuşmuyoruz daha doğrusu konuşamıyoruz, küçük inlitiler karışıyor sessizliğe. Teleskopu inatla bırakmıyorum. O da beni.

Ellerinin yerini penisi aldığında ise benim olduğuna şaşırdığım bir sesle, "Şimdi yıldızlara yolculuğa başlıyoruz," deyip, geriye sayıyorum: "9,8,7... ve sıfır. İşte, uzavda. yıldızların arasında o boşluktayız. Çok mutluyum.

Pantolonlar, kareli gömlekler

Beş yıl üniversitede okudum ve kareli, bol gömleklerin her rengini giydim. Pantolonlarımın sayısı daha azdı. Bir pantolonla birkaç gömlek giviyordum. Hepsini sayabilirim. Bal sarısı kalın kadifem, paçası dar ve kısa. Kahverengi botlarım... Böyle giyindiğiniz zaman, sonsuza dek yürüyebilirsiniz, koşabilirsiniz. Güzel ve sevimlisinizdir. Zaten beni beğenen, seven, aşık olan, kim varsa o zamanlar olmuştu. En büyük ihanetim giysilerime oldu. Onları çıkarıp etek giydiğim gün yüzüm, güzelliğim, aşklarım, barışıklığım öldü.

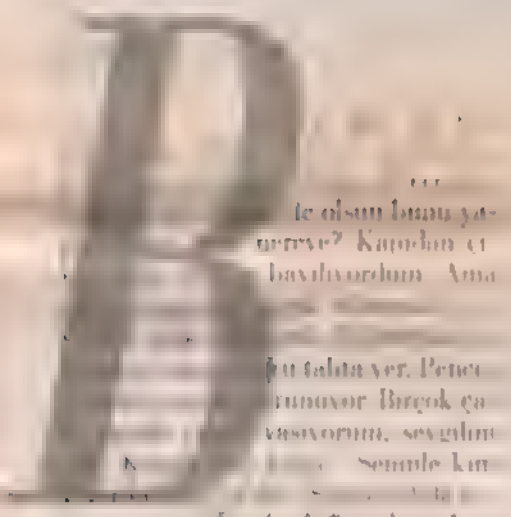

ler enine boyuna kesişip insanı içine çeken mekânlar oluştururlardı. Bu resimdeki, Ertuğrul'un öldüğü -öldürüldüğü- gün aldığım gömlek. Bir sürü şey alıp, bir sürü konserve çalmıştık. Güle oynaya döndüğümüzde nizamiye kapısında köpekleri ve yerdeki kanları görmüştük. Fatoş'un yüzü bembeyaz kesilmişti.

Pantolonlarımın sayısı daha azdı. Bir pantolonla birkaç gömlek giviyordum. Hepsini sayabilirim; bal sarısı kalın kadifem, paçası dar ve kısa. Kahverengi botlarımla Çinli kadınlar gibiydim. Böyle giyindiğiniz zaman, sonsuza dek yürüyebilirsiniz, koşabilirsiniz. Güzel ve sevimlisinizdir. Zaten beni beğenen, seven, aşık olan kim varsa o zamanlar olmuştu. Pantolonlarım, kareli gömleklerim ve ben, sıcak, yumuşak, genç ve çekiciydik. Siyah kadifem, bu resimdeki. Yanımdaki de şimdiki kocam. Bu pantolonla kadın olduğumu düşünürdüm hep. Resimdeki adam da öyle derdi. Oturup gerçek aşkı konuşurduk, burjuva aşklarını yadsırken. İlk kez bu pantolonla aramızda erotizm rüzgârları esmişti. Çok değil, kareli gömleğimin yalnızca iki düğmesi açık olurdu. Hepsi hepsi bu kadar bir davet. Üstüne asit döküldüğü için en kısa ömürlü pantolonum o olmuştu. Üzerimden bir erkeğin çıkarttığı ilk pantolonum.

Ne kadar özlemişim o kadifelere ellerimle dokunmayı. Çok özlemişim. Şimdi üzerimde o giysilerim olsaydı hiç üşümezdim. Ovsa artık her şey soğuk ve tüm giysilerim rüküş triko takımlar. Saçlarım uzun. Eteklerim salak gibi. Hiçbiri güven vermiyor. Beni ısıtmıyor. Bana yakışmıyor. Bu giysilerin içinde gülümseyemiyorum. Çok mutsuzum. Olesiye sevimsiz ve kuruyum. Pantolonlarımı ve kareli gömleklerimi çok özledim. Seni yeni yeni sevmeye başlayan Fatoş'u da. Bu resimde ucu gözüken kız yurdunun 301 numaralı odasını da... Yapabildiğim tek şey yeniden ağlamaya başlamak. Gözyaşlarını gömleğimin koluna siliyorum. yüzümü acıtmıyor. Yüzümü dizlerime dayıyorum. Pantolonumda tenimin kokusu. Cemil'in sesini duyuyorum, omuzlarımdan geliyor. Sigara istiyor. İçtiğim sigaraya devam etmeye de razı. Yalnızca kadife pantolonla olabilecek kadar çabuk davranıp ona yeni bir sigara buluyorum. Üstelik filtreli. Cemil'in, çok değil, altı ay sonra emniyette kalbi duracak. En iyisini içmeli, güzel adam. Cenazesinde aynı pantolonla koşuşturacağını. Onu anlatan bildirileri gömleğimin altında saklıyorum.

Kırmızı gömlek. Yine kareli ama biraz daha pahalı kareleri. Nişanlandığım için, oda arkadaşlarımın hediyesi. Kırmızıyı görünce çıldırıyorum sevinçten. Ateş, değişim, devrim, yaşamak, türkü, aşk. Hepsi kırmızı benim için. Ölümü düşünmüyorum. Ovsa hep yakında. Hep başkalarını buluyor, alıp gidiyor. Ölenler hep kadife pantolonlu. Zor ve dayanması güç acılar yaşıyoruz. Ölen arkadaşların annelerine gidiyorum. Çatallaşmış ellerini saçlarımda, yüzümde dolaştırıyor annesi. Bu gömleği kızıyla ortak giymiştik. Dolabımdan alıp giderdi, günler sonra getirir yatağın üstüne atardı. Yaşlı kadın tanıyor gömleği, elleriyle dokunuyor. Ağlıyor. Şimdi ağlamıyordur, on beş yıl geçti artık...

Bu resimdeki gömlek iki beden büyük. Demek ki evlenmişim. Hayat kocamın gömlekleriyle devam etmiş. Anımsıyorum. Kocam değişiyor. "Etek giy artık," diyor, "Bıktım pantolondan, kareli gömlekten. Çocuk gibi. Sığınmacı gibi." Kocamın gözleri başmühendisin karısının eteklerine takılıyor. Günde bir iki kere, beni beğenmiyor... Kendi de acemice iyi giyinmeye çalışıyor. Komik oluyor. Belki o zamanlar da, lojmanın balkonunda çok ağlamışımdır. Kadife pantolonlarım ve gömleklerimden sonsuza dek ayrılmakta olduğumu henüz anlayamamış olsam da...

Ayla'cım... Sen paşa kızıydın ve Çerkez'din. Her giydiğin yakışırdı. Kadife pantolon tamam ama hiç kareli gömlek giymedin. Çok pahalı, markalı kazakların vardı. Renklerindeki ağırbaşlılığa bayılırdık. Hâlâ... Bende ise "hâlâ" diye bir şey kalmadı. Aptalcasına değiştirdim her şeyimi. Yaşadığım kenti, geleceğimi, konuşmamı, gülmemi, ayakkabılarımı... Gömleklerimi... Onları saklamalıydım. Atmamalıydım, köye göndermemeliydim. En büyük ihanetim giysilerime oldu. Onları çıkarıp etek giydiğim gün yüzüm, güzelliğim, aşklarım, barışıklığım öldü. Bütün kadife pantolarım, çok cepli, küçük yakalı, kareli gömleklerim Ankara'da kaldı. Onları çok özlüyorum. Daha fazla ölmeden önce geri istediğim bir tek şey var; gömleklerim. Pantolonlarını. Ben. Kendim.

Ülgen Aydemir

Zayıflıyorum ama..

17 yaşıma kadar şişmanlık diye bir derdim yoktu. 17 yaşında köye gittim ve ikibuçuk ay gibi pek de uzun olmayan bir süre içinde bol miktarda kilo alıp döndüm. Köye giderken üzerime tam olan pantolonumun fermuarı ne yazık ki dönüşte kapanmıyordu. Döndükten sonra da kilo almaya devam ettim. Vücudum durmadan şişiyordu. Birden kilo almamı çevremdeki insanların benimle özel olarak ilgilenmelerine neden oldu. Tabi ki sağlıklı bir ilgilenme değildi. Herkes semirdiğimden, balina gibi olduğumdan bahsediyordu. Bense vücudum hakkında başka insanların fikir beyan etmesinden rahatsız oluyordum. Kimileri sıkı bir rejim yapmamı, kimileri jimnastik yapmamı, kimileri ikisini birden yapmamı, kimileri bu kilomda kalıp daha fazla kilo almamam gerektiğini, kimileri bu halimle koca bulamayacağımı, kimileri erkeklerin etli butlu kadınlardan hoşlandığım bu halimle de koca bulabileceğimi söylüyorlardı. Annem ve babam ise hiç şişman olmadığımı, sadece biraz toplu olduğumu, bir dirhem etin bin ayıp örttuğunu söyleyip rejim yapmamam için ellerinden geleni yapıyorlardı. Benim rejim yapıp aç kalmam onları üzüyordu. Etrafın sözlerine aldırmamamı, bu halimle çok güzel olduğumu söylüyorlardı. Bense rejim yaparken çok açlık çektiğimde onların sözlerine hak verip karnımı doyuruyordum. Birisi dalga geçtiğinde ise bana rejim yapmamda destek olmadıkları için onlarla kavga ediyordum. Her laftan alınıyor, vücudumu gizlemek için çeşitli yöntemler buluyordum. Anneme ince iplerden örneksiz kazaklar ördürtüyordum. Pantolonlarım bedenimden bir beden büyük oluyordu. Asla dar, vücudumu saran giysiler giymiyordum.

Dört yıl boyunca hiç denize girmedim. Üniversiteye başladıktan sonra edindiğim arkadaşlarımla birlikte ilk denize gittiğimizde mayomu unutmuş numarası yaptım. Böylece ilk vartayı atlatmış oldum. Daha sonraki gezilerde ise mayolu görünmemenin daha iyi bir yolunu buldum. Herkese iltihabım olduğunu bu nedenle doktorun denize girmemi yasakladığım söyledim.

Rejim yaptığım zaman bunu arkadaşlarımın anlamasını istemiyordum. Rejime başladığımın ikinci günü arkadaşlar, "Hadi lahmacun yemeye gidelim," dediklerinde, "Hayır ben rejim yapıyorum, gelemem," diyemiyordum. Çünkü o zaman şişmanlığım gündeme geliyor ve şişmanlığım üzerine çeşitli espiriler yapılıyordu. Böyle espiriler yapıldığında ben de onlarla birlikte gülüyordum. Aldırmıyormuş gibi davranıyordum. Eğer bu sözlerden alındığımı belli etsem daha fazla dalga geçileceğini biliyordum. Şişmanlığın çevremdeki insanlarla ilişki kurmama engel değildi Ama nedenini bilemediğim bir halde vücudumdan utanıyordum. Çevremdeki insanlar vücudumla barışmama izin vermiyorlardı. Artık yaptığım sağlıksız rejimlerden dolayı sağlığım bozulmaya başlamıştı ama, az da olsa zayıflamayı becerebildiğim için bu hiç umrumda değildi. Artık

Şişmanlığım çevremdeki insanlarla ilişki kurmama engel değildi. Ama vücudumdan utanıyordum. Çevremdeki insanlar vücudumla barışmama izin vermiyorlardı.

bacaklarım beni taşıyamıyordu, çünkü çok güçsüz kalmıştım. Durup dururken kendimden geçiyordum. Bunun üzerine doktora gittim. Bana vücudumu güçlendirecek ilaçlar verdi. Ama hiçbirini içmedim. İlaçları yanımda taşıyıp anneme içiyor numarası yaptım. Bu yaptıklarımdan sonra hastalıklar ard arda gelmeye başladı. Ancak o zaman rejim yapmayı bıraktım. Ama kilo kaybetmeye devam ettim. Şu anda o günlerdeki kilomdan 20 kilo kadar daha zayıfım. Artık istediğimi giyebiliyorum, kimsenin dalga geçeceği korkusu olmadan bol bol yemek yiyebiliyorum. Ama sürekli hasta oluyorum. Vücudum hastalıklara direnemiyor. En ufak bir yorgunlukta düşüp kalıyorum. Şimdi hastalandığımda doktorlar serum veriyor ve ben bayıla bayıla kabul ediyorum. Ben vücudumla barıştım ama vücudum benimle barışmıyor.

Fatmagül

Annemden ilk aşk dersi

Ben bütün gün, bütün gece onu düşünüyorum. O bilgisayar oynuyor, belgesel seyrediyor, sinemaya gidiyor, top oynuyor. Anneme anlatıyorum. Annem, "Erkekler aşık olunca hiçbir şeyden vazgeçmezler. Sen de vazgeçmemelisin." diyor.

Okul çıkışı elele yürüyoruz. Sonra kapısı açık bir apartmandan içeri girip merdiven aralığında öpüşüyoruz. Her seste, yüreğimiz ağzımızda. Yine de ayrılamıyoruz. Saçlarımı okşuyor, "Seni seviyorum" diyor ve bakıyor. Bakışlarından belli, o da bana aşık. Bizim eve kadar eleleyiz, kapının önünde zor ayrılıyoruz.

Evde hep onu düşünüyorum. Sanıyorum ki o da beni düşünüyor, özlüyor. Telefon ediyorum, sesini duymak istiyorum. Annesi. "Arkadaşında" diyor. Arkadaşını arıyorum, bilgisayar oynuyorlar, şahane bir oyun bulmuşlar.

Sonra benim arkadaşım geliyor, hep O'nu anlatıyorum.

Akşam yemekte, yemekten sonra hep onu düşünüyorum. Geç saatte o beni arıyor, telaşlı bir sesle. "Televizyonu aç, şahane bir belgesel var" diyor, yine telaşla kapatıyor. Televizyonu açıyorum, ekranda onu görüyorum. Yatıyorum, onu düşünüyorum, rüyamda onu görüyorum.

Okula giderken buluşuyoruz, birlikte yürüyoruz. Elimi tutuyor, sıcacık. Sesi, bakışları da. Ni ve telaşlanıyorum ki, aşık işte.

Ayrı sınıflardayız, o üst katta. Teneffüslerde gözüm merdivende, belki bir ara iner. Yok inmiyor. Belki öğle tatilinde... Kantine bakıyorum yok. Bahçede. Arkadaşlarıyla neşe içinde top oynuyor. Biz de onları izliyoruz. Arada kaçamak bakışlar fırlatıyor, bakışlarını her yakaladığımızda arkadaşımla birbirimizi dürtüyoruz.

Eve giderken yine birlikteyiz. Sarılıyoruz, yine kapısı açık bir apartmana girip, merdiven aralığında öpüşüyoruz. Saçlarımı okşuyor. Bizim kapının önünde zor ayrılıyoruz. Ben yine bütün gün, bütün gece onu düşünüyorum. O bilgisayar oynuyor, belgesel seyrediyor, sinemaya gidiyor, top oynuyor.

Dayanamıyorum, anneme anlatıyorum. Annem, "Baban da böyle, erkeklerin hepsi böyledir," diyor. Erkekler aşık olunca hiçbir şeyden vazgeçmezlermiş. Ben de vazgeçmemeliymişim.

Ben de artık ders çalışıyorum, sinemaya gidiyorum, arkadaşlarımla buluştuğumda ondan daha az söz etmeye çalışıyorum, kitap okuyorum. Havir, itiraf ediyorum! Bütün bunları yapmaya çalışırken, her an onu düşünüyorum.

Gamze

Bu deniz onların mı?

Daha verimli çalışması için onun hayatını ıvır zıvır dediği, ev-çocuk-evlilik sorunlarından arındırmamış mıydım?

Her zaman feminizme karşı oldum. İş hayatında aynı koşullarda erkeklerle omuz omuza mücadele verdim. Özel sorunlarıyla ilgili destek istediklerinde, kadın arkadaşlarıma uzattığım dostluk elimi onlardan sakınmadım.

Evlendiğim adam Avrupa'da okumuş, orada yaşamıştı. Güzelliğimden daha çok, bir Avrupalı kültürlü kadın kadar aydın olduğum için benimle hayatını birleştirmek istediğini söylüyordu. Ben de hayatı paylaşacağımıza inanıyordum, kadın - erkek ayrımı olmaksızın iki insan gibi... Altı ay olmadı ki, çalışıyor olmam onu huzursuz ve kaprisli yaptı. İşten ayrılmamı, mutlu olmak istediğini söyledi. Düzenli bir işim, ev işlerini aksatmayan bir düzenim vardı, karşı koydum. Sonunda bunun geçici bir bunalım olduğunu düşünerek ücretsiz izine ayrıldım.

Ev işleri planlı ve düzenli yapıldığında bir çırpıda bitiyordu. Kalan zamanı okuyarak araştırarak değerlendirdim. Çevremde fikir alışverişi yapacağım kimseyi bulamadım, bunaldım. El sanatları kursları bir süre oyaladı. Yedi yıl olmuştu, eşim bir benzetme yaptı: "Büyük bir deniz ortasında küçük bir gemi... ben gemiden atlamak ve uçsuz bucaksız kıyılara ulaşmak istiyorum, ama sen bacaklarıma sımsıkı sarılmış beni bırakmıyorsun." Şaşırdım. "Neden birlikte kıyılara ulaşmıyoruz?", "Çünkü ancak ben yapabilirim". Nasıl olur, daha verimli çalışması için onun hayatını ıvır zıvır dediği, ev-çocuk-evlilik sorunlarından arındırmamış mıydım, işleriyle hatta işyerivle ilgili sorunlara çözüm bulmamış mıydım, benimle nasıl da gurur duyduğunu, arkadaşlarının onu nasıl kıskandığını zevkle anlatmaz mıydı?

1993'de boşandım. İki çocuğum, 7 yıl hiçbir yerde çalışmamışlığımla kaybettiğim iş yeteneğim, kaybettiğim İngilizcem ve ayda 750 bin lira nafaka ile başbaşa kaldım.

Bulabildiğim iş, evimden 60 km. uzaktaydı. Çalıştım. Mutluydum. Eşim bana verdiği eşyaları geri isteyinceye kadar (benim kendim için nafaka istememem şartıyla bazı eşyaları bana bırakması konusunda anlaşmıştık oysa). Eşyaları kaçırdığım gerekçesiyle aşağılanıyordum da. Şahit bulmam gerekiyordu. Erkek arkadaşlarım, "Sen çalışmadın, o çalıştı, onun hakkı," dediler. Kadınlar ise eşleri izin vermediği için şahitlik yapamadılar. Faturasını gösterdiği her eşyayı mahkeme ona verdi. Kırık dökük mobilyalar bana kaldı. Kendimi aptal hissettim. Ne sanıyordum? Bu erkeklerin dünyası, bu erkeklerin düzeni, bu erkeklerin hazırladığı kanunlardı, onların çıkarlarını koruyacaktı. Beni değil. Çocuklarımı değil.

Beyhan, İzmir

TEŞEKKÜRLER
Bu sayfaya yazan, tanıklıklarını, deneyimlerini, ilişkilerini bizimle paylaşan okurlarımıza teşekkür ederiz.

Erkekler bunu hep yapıyor

Sibel Turnagöl'ün yaşadıklarını ben de yaşadım. Kızım da, ben de çok acı çektik. Fakat babası kızının acı çektiğini görmüyordu bile.

Sibel Turnagöl'ün yaşadıklarını birkaç yıl önce ben de yaşadım. Kocamla, kızım dört yaşındayken ayrıldık. Kızkardeşi de bizimle oturuyordu. Ben boşanmaya karar verince evi olduğu gibi onlara bırakarak ayrıldım. İş bulup kendime bir düzen kurana kadar ablamın yanında kaldım. Kızımı ancak hafta sonları alabiliyordum. Bu arada boşandık, velâyet bana verildi. Kızım ana okuluna başlayana kadar halasının bakmasında bir sakınca görmedim, hatta bütün düzeni birden bire bozulmadığı için memnun da oluyordum. Meğer çok yanlış yapmışım. Bu iki yıl içinde hakkımda yalan yanlış şeyler anlatmak da dahil, kızımı benden uzaklaştırmak için her şeyi yaptılar. Bu arada eski kocam evlendi. Tam ben kızımla yaşayabilecek bir düzen kurdum, ana okulunu ayarladım, yanıma almaya hazırlanıyordum ki, babası velâyet davası açtı. Ben kızımı yanıma aldım. Önceleri biraz zorlandık ama her şey kısa zamanda yoluna girdi. Bu arada dava başladı, altı ay sonra velâyet bende olduğu halde, babası baktığı için velâyeti babasına verdiler (Aslında babası değil, halası bakıyordu.) Bu kadar da değil, duruşmada benim sorumsuz bir anne olduğumu, çocuğuma iyi bakmadığımı, erkek arkadaşım olduğunu da söylediler. Maalesef Yargıtay da kararı onayladı. Bundan sonrasını bir kabus gibi yaşadım. Kızıma sürekli "kutsal aile" propagandası yapıldı, benim onunla ilgilenmediğim, hayatımın bir çocuk için uygun olmadığı anlatıldı. Ne zaman görüşmek istesem, kızımı almak istesem bir bahaneyle reddedildim. Çok seyrek görüşebiliyorduk, bir araya geldiğimizde bütün bunları onarmak için vaktimiz bile olmuyordu. Tam kızımın gerginliği geçip yakınlaştığında zamanımız doluyordu. Kızımın yeniden bana güvenmesi için çok çaba harcadım. Kızım da, ben de çok acı çektik. Fakat babası kızının acı çektiğini görmüyordu bile.

Şimdi de kızının mutsuzluğunu görmüyor, farkında bile değil. Geçtiğimiz yıl eski eşimin bir oğlu oldu. Kızımın o evdeki göstermelik saltanatı da bitti. Halası da evlendi, artık birlikte değiller. O şimdi "abla". "Sessiz ol, kardeşin uyanmasın", "Kardeşini oyala", "Kardeşinin üstünü örf", "Sen ablasın elindekini ver." Bütün bunlar belki de her evde yaşanan şeyler ama kızım yeterince sevgi görmüyor. Geçtiğimiz günlerde bir hafta sonu kızımı alabildim. Geri dönmek istemedi. Artık benimle yaşamak istediğini, o evde mutsuz olduğunu söylüyor.

O da çaresiz, ben de. Şimdi yeni bir velâyet davası açmak, yeniden savaş etmek demek. Babasıyla oturup da iki laf etmek imkânsız. O da tıpkı, Sibel Turnagöl'ün kocası gibi, "Bu söylediklerim çocuğu nasıl etkiler?" diye düşünmüyor, çocuğu hep bana karşı bir silah olarak kullanıyor. Evet, boşanmayı ben istedim ama boşanma nedenlerini o yarattı. Fakat benim boşanmayı istememi hiç hazmedemedi ve intikam için çocuğunu kullanmaktan çekinmedi. Çocuğu mutlu mu, mutsuz mu, umurunda bile değil. Ünlü ya da ünsüz olalım, yaşadıklarımız aynı. Babalar, yani erkekler kendi çocuklarını silah olarak kullanıp mutsuz etmekten çekinmiyorlar, çünkü erkekler çocuklarını bizim gibi sevmiyorlar.

Saadet Tuna, Ankara

Sonunda ben gidiyorum! Havva Hanım hayatından memnun (ne kadar olunabilirse tabii) iyiden iyiye yerleşti buralara. Bense gidiyorum artık. Tabii ki Ademlerin yanına değil; onca yol alınışken hiç bir şeye sıfırdan başlamaya hiç niyetim yok. Zaten Havva'nın Günlüğü'nden de biliyoruz oraların ne kadar sıkıcı olduğunu; yine aynı adamlar, evrenin başlangıcı vs... Belki başka bir gezegen vardır, belki başka bir Günlük bir yerlerde kimbilir...

Bir yıla yakındır beraber olduk Havva Hanımla. Sizi bilmem ama ben onu sevmiştim. Deli dolu, başına buyruk, inatçı bir kadın o. Her şeyi anlamak, bilmek istiyor. kabına da sığamıyor tıpkı kabına sığmayan ama sığdırılmaya zorlanan birçok hemşiresi gibi...

Umarım fazla hayal kırıklığı yaşamaz buralarda ve de umarım hiçbir kaba sığmayıp, sokakları da geceleri de ister. Bir gün ona rastlarsanız iki çift laf edip dertleşiverin, yalnızlık çekmesin. Hem eğlenceli kadındır, falınıza da bakar...

Hoşçakalın.

Atropa Belladona

Görevimi yaptım. "Bir mizah çıkart"tım

Biliyorsunuz, biz *Pazartesi* olarak patronsuz, yöneticisiz, imtiyazsız ve kaynaşmış bir topluluk oluşturuyoruz ve kuşkusuz bununla bir ilgisi yok ama, işleri yetiştiremediğimiz için, şu anda bayram tatili olmasına rağmen, hep beraber çalışmaktayız. Bir tek Filiz yok. O Güney'e gitti, tatile. Haketmişti kız, çok çalıştı son zamanlarda. Bizim bir şikâyetimiz yok zaten. Yani üslubumda bir burukluk varsa, kızgınlığıma filan değil, özlemime verin.

Üstelik hakkını yemeyelim. Gitmeden önce, bize kolaylık olsun diye oturup çalışmış, hepimize küçük mesajlar aracılığıyla rica ve tavsiyelerde bulunmuş: "Nesrin, **1.** 8 Mart tarihini tamamla ya da tamamlat. Sen takip et. **2.** Perşembe günü düzeltmeleri yap. **3.** Bir mizah çıkart..."

Canının! Oyle de düşünceli ki, listenin sonuna şöyle bir not koymuş: "Emir kipi ve tepeden bir tavır oldu. Ben tatildeyim!!!" Sefan olsun!

Geçen gün öyle kendi aramızda konuşurken (yanlış anlaşılmasın. dedikodu filan değil, sıradan iş sohbeti), Ayşe konuya ilişkin bir fıkra anlattı. (Sahi, Filiz Ayşe'ye de iki mizah ısmarlamış, geçerken belirteyim dedim). Bir ard niyetimiz olmadığı iyice anlaşılsın diye fıkrayı nakletmek istiyorum: "Adam Komünist Parti'ye giriyor. 'İçki kumar, karı kız yok,' diyorlar, 'Tamam,' diyor. 'Bir de gerektiğinde Parti için hayatını bile vereceksin.' Adam cevap veriyor: 'İçine edeyim böyle hayatın, verdim gitti."

Şimdi, bizim işte içki kısıtlaması yoktur allah için. Karı kız desen istemediğin kadar. Bir eksiğimiz yok çok şükür. *Pazartesi* için, değil bayram tatili, hayatımız feda olsun. İyi tatiller Filiz.

Nesrin Tura

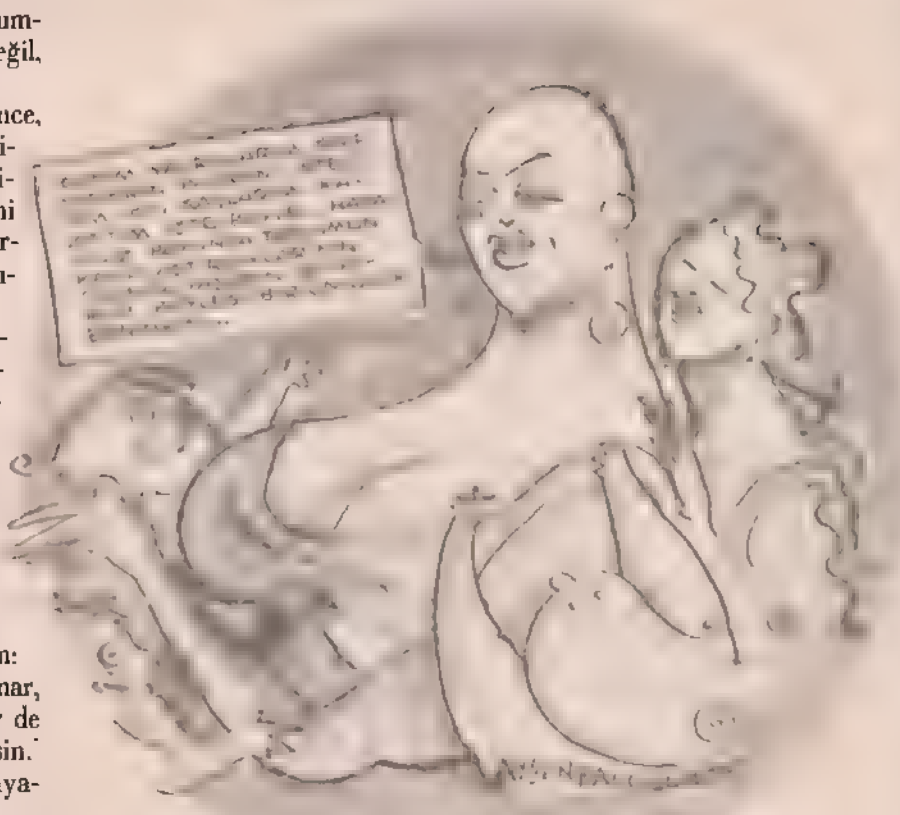

Kız hep

Geçen gün bir şarkı dinl
çeşitli pop şarkılardan alınan
lelerin, kimi zaman değiştir
birbirine eklenmesiyle oluşa
şarkı. Kimin okuduğunu, kor
olsun diye mi yapıldığını bil
rum. Ama beni oldukça et
Hani Sezen Aksu'nun sözlerin
dığı. Tarkan'ın söylediği bir
vardı, sözleri epeyce de kor
muştu. Hatta Tarkan'ı çok be
kimi kadınlar bu sözleri bir n
erotik bile bulmuşlardı. "Kız
senin mi?" divordu Tarkan'ı
kısı. Çok bilinen, erkekler ta
dan çok kullanılan bir laf. I
dmlediğim ve kaynağını bile
ğim şarkı ise bu sözlere yepye
vorum getiriyordu. Birdenbir
anlamı açılıyor. serpilip geli
du. Eski sözlere eklenen ya
şuydu: "Kız hepsi senin mi? '
da benim mi?" (altını be
dim). Bu kadar basit, belki c
kâr bir açılımın beni etkilem
nedeni galiba şu. İlk kez b
notla birlikte, "Kız hepsi
mi?"deki tavrın, cinsel istek
pılan bir övgüden, bir başk
rumla. erkek üstünlüğüyle
bir cinsel tacizden farklı bir a
olabileceğini düşündüm. Bel
bunu harfiyen yorumlamak,
vu gerçekten bir soru olarak
mak gerekiyordu. Erkeğin
kadına şunu mu duyuruyord

...benim mi?

boa: "Bu beden sadece sana ait ola-
mayacağına göre benim bu beden
üstünde ne kadar hakkım var?"
Yoksa, tanık olduğumuz, hukuksal
düzeyde bir sahiplik tartışması mı?
Aslında, sorunun beni düşündürten
öteki yönü daha vahim. Erkeğin
sesinden kadına yansıtılan bir te-
reddüt var burada. Kadınların
kendi tereddütü. Sanki bu soru so-
rulduğu zaman bir an düşünüp,
"Gerçekten hepsi benim mi?" diye
saşalıvacağız. Ya! gerçekten.... ka-
ar almaya, düşünmeye, saçmala-
maya yarayan bu kafa; başkalarını
arabilecek veya itebilecek bu kol-
ar; küçüklüğü, büyüklüğü üstüne
edirgin olduğum bu göğüsler; için-
de bir çocuğun oluşabileceği ya da
oluşmaması için araçların takıldığı
bu rahim; erkeklerle ilişki kurmaya
arayan, tam bu iş için biçilmiş bir
delik olarak yaratıldığı iddia edilen
bu organ; üstüne çoraplar geçirerek
güzelleştirmeye çalıştığını bu ba-
caklar; ve içinde nasıl çalıştığını
am olarak kestiremediğim diğerle-
ri, kusturan mide, şeklinden başka
bir şey bilmediğim böbreklerim....
bütün bunlar üzerinde benim de-
netimim var mı? Bütün bunlara
ben yön verebilir miyim? Bütün
bunların toplamı ben miyim? Kız,
bütün bunların hepsi benim mi
gerçekten?

Meltem Ahıska

hocanın dediğiyle yaptığı...

Harpırz bazar dergisi, aralık sayısında, attila ilhan'la bir röportaj yapmış; üstadın yetmişinci yaşını idrak etmesi ve eski karısı biket ilhan'ın meşhur romanı '*sokaktaki adam*'ı filme alması münasebetiyle.

attila ilhan, türkçe edebiyat ve fikir hayatının önemli simalarından biridir muhakkak ki. ancak, derginin ya da sorulan soruların içeriğinden olacak, bu görüşmede daha ziyade, aşk, kadınlar, erkekler hatta giyim kuşam gibi konulardaki görüşlerini aktarmış (okumamışsanız, gözünüzde canlansın diye söylüyorum; sorulardan birisi **"Türk kadınının âşık olma yeteneği var mı?"** mesela!)

ilhan, özellikle şiirlerinde, gerçek hayatta pek görmediğimiz, başını türlü belâya sokan, yeraltı hayatına meraklı, bu yüzden kadınlarla ilişkileri ne kadar severse sevsin gelip geçici olmak zorunda kalan (çünkü her limanda bir sevgili ve her helada bir silah bırakmıştır ve başı sürekli beladadır) bir entelektüel erkek tipi yaratmış, (şahsen benim gerçek hayatta gördüğüm entelektüel erkekler, bırakın mafya ilişkisini musluk tamircisiyle konuşacak bir kelime haznesine bile sahip değiller) bu tipe özenen erkeklerin memleket kadınlarının başına musallat olmasına da bir şekilde sebebivet vermiştir (belâ, silah ve liman bölümünü ıska geçip her..... da bir sevgili bölümünü ağırlıkla işlerler daha ziyade.) görüşmeden anlıyoruz ki meğerse bu tip, üstadın ta kendisivmiş:

....."Sokaktaki Adam'da Hasan'ın söylediği gibi, 'Beni sev ve beni unut,' dedim kızlara".....

çünkü onun önünde alınması gereken sorumluluklar değil, yaşanması gereken maceralar vardır ve bu düşünceye karşılık **"Belki kadın kendi sorumluluğunu kendi üstlenecek..."** dive birşeyler gevelemeye çalışan *bazar* muhabiri ahenk göklü, **"bu sizin neslinizin düşüncesi..."** diye ağzının payını alır.

ancak yaş kırka ulaştığında, yaşanan maceraların artık edebiyat olarak değerlendirilmesinin zamanı gelmiştir çalışmayı kolaylaştıracak düzenli hayatın ve tabiatıyla evliliğin de. yazar, izmir'e yaklaşan vapurda karşıyaka'va bakıp, **"Herhalde evleneceğim kız burada yaşıyordur,"** der.

şimdi bunları niye özetliyorum. çünkü haftalık basın, attila ilhan'ın aynı röportajda söylediği bir sözü tartışma konusu yaptı; güya kolejli kızların evlilikleri mutsuz oluyormuş. kendisi de kolej mezunu olan nihal yeğinobalı haklı olarak bu soruya karşılık, **"Sanki kolejli olmayanların evlilikleri çok mu mutlu?"** diye cevap veriyor.

kolejden kastedilen, çoğu osmanlının son döneminde kurulmuş, sadece yabancı dilde değil, yabancı kültürlerle eğitim yapan ve en vahimi, orta ve üst sınıftan hemen herkesin çocuklarını sokmak için kıçlarını yırtıkları ortaokul ve liseler. attila ilhan, konuyu, bu kızların doğulu toplumumuzu batılı bir eğitimin sonuçlarıyla yaşamaya çalışmalarıyla açıklasa da, aynı okullardan mezun erkeklerin durumunu geçiştiriveriyor; **"....kolejli erkeklerin çoğu orada aldıkları eğitimi tam hazmedemiyorlar, nedense."** peki kızlar neden mutsuz oluyormuş? bu konu aktüel'in yine kendisiyle yaptığı görüşmede daha açık ifade edilmiş; **"....Evlilik iki insanın belirli bir yüzdede anlaşması demektir. Kolejli kızların dramı burada. O mu hakim olacak, ben mi derdindeler."**

hemen kişisel bir gözlemimi aktarmak istiyorum, benim tanıdığım bir sürü kolejsiz kız, kendilerine hakim olacak bir koca istemedikleri için mutlu yaşayıp gidiyorlar. attila ilhan, kolejlilerin günahını almasın, gözünü **"seçkin, varlıklı, ayrıcalıklı kesimler"e** diktiği için yalnızca onları görüyor.

ama işin bir de onu ilgilendiren yanı var; kolejli, kolejsiz bir sürü kadın da yıllarca sorumsuz yaşamak, sevilip unutulmak, daha da vahimi sevmeyip unutulmamak, yaşamak, öğrenmek belki sonunda yazmak peşinde uzun zamandır. üstad, onların durumunu nasıl görüyor, onlara kendine tanıdığı hakları ve şansları tanıyor mu? bir de onu anlatsın da hepimizin içi rahatlasın.

ayşe düzkan

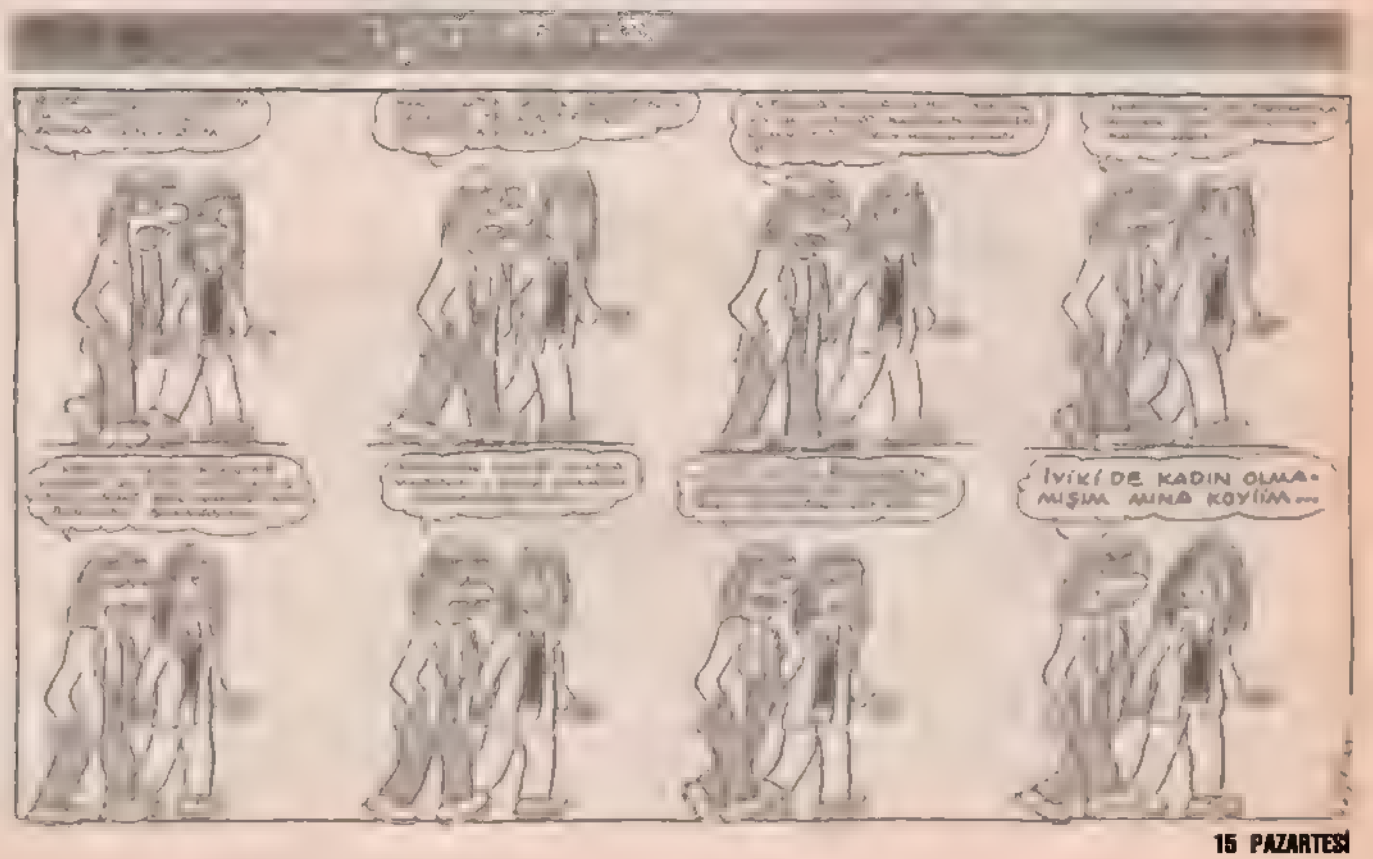

Baba evinden evlenme

Müjgan: Annem ev kadını babanı da ilkokul mezunu. Kendi içlerinde yaşayan dışa açık olmayan bir yapıları vardır. Geleneksel yani. Biz üç kardeştik. Ablam evlenerek evden ayrılmayı tercih etti. Ben ortanca çocuğum. Üniversiteye başladığımda her şey değişmeye başladı, benim düşündüğüm yaşantıyla onlarınki pek birbirine uymuyordu. İşte dışarıda kalmavacaksın, gecikmeyeceksin falan. Benim bir bakışım var, kafamda yapmak istediklerim var ama onların engellemeleri nedeniyle istediğim gibi yaşavamıyordum. İkinci sınıfta çalışmaya başladım. Ekonomik bağımsızlığın çok önemli olduğunun farkındaydım. Yarını günlük işler yaptım, çok az parayla çalıştım ama hep çalıştım. Bir yerde karar vermek gerekiyordu ya bu yaşantıyı devam ettireceğim, ya da bir şeyleri göze alacağını. Sonra ben biraz politik davrandım, okulu bir yıl daha uzattım, Kadıköy yakasında bir iş buldum, kuzenim eşinden ayrılmış ve oğluyla yaşıyordu, onunla konuştum, zaten iyi arkadaştık ve eve bildirdim: "Karşı tarafta iş buldum, çok zor oluyor, ben Serpil ablayla kalayım, hafta sonları yine gelirim" diye bir ara yol. Yaklaşık bir yıl böyle geçti. Ama onlar, "Müjgan okulu bitirecek, karşıdan değil de bu taraftan bir iş bulacak ve bizimle oturmaya devam edecek," diye düşünüyorlardı. Benim içinse bu onları alıştırmanın bir yoluydu. Okul bitti, ben başka bir iş buldum ve bir arkadaşımın yanına taşındım. Bir gece onlara gittim ve "Benim bir işim var, kendi ayaklarımın üzerinde durabiliyorum, şu arkadaşımla birlikte oturuyoruz, işte telefonlarım," falan gibi bilgi verip, "Gidiyorum. dedim. Annem çok duygusal davrandı. Babam, "Kararını vermişsin, itiraz etsek de sen bunu yapacaksın" diyerek kabul etti. Ben çok memnundum, tabii bu arada duygu sömürüleri falan yapıldı, "Sen bizi sevmiyorsun, arkadaşların daha önemli," gibi. Bir hafta sonra onları ziyarete gittiğimde tartışma çıktı. Babamın bu kararı kabul edemediğini gördüm. "Çevreye ne diyeceğiz, nasıl açıklıyacağız?" bunu hep yaşadılar hâlâ da yaşıyorlar. Ve tavizler teklif edildi: İşte sen istediğin zaman arkadaşında kal, yanımda sigara içebilirsin, istediğini yap ama burada kal, bizimle yaşa. Ama ablam da böyle bir şey yaşamıştı, geri dönüşte her şey eskisi gibi oluyordu, bunu biliyordum. "Hayır," dedim. O günden beri babamla diyalogumuz kesildi, onlara gittiğimde beni görmezlikten geliyor. Onun bir otoritesi vardı, bu kırıldı, bunu kabul etmesi çok zor.

Senem: Benim de bir ablam erkek kardeşim var. Babam işçi, ev kadını ama sizinkinin aksine evde anaerkil bir yapı vardı, annşeye hakimdir yani. Evde kendiüvey evlat gibi gördüm. Ters, akkin, sevilmeyen bir çocuktum. Çoden beri düşündüğüm bir şey vardtek başıma da bir şeyler yapabimesela, "Evden ayrılacağım ve bi ğum olacak ama babası olmaderdim. Üniversite sınavlarına girdim, kazanamadım ama zaten site hayalim yoktu. Çalışmaya baEkonomik bağımsızlık çok öneAma hemen evden çıkmayı düşdim, zamanı gelince diyordum. Bu tiyatro ile ilgilenmeye başlamıştım kiler pek bir şey demiyordu. Erkaramın iyi olmadığına inandırmışları. Mesela ablamın erkek arkadadı, ona hiç güvenmezlerdi. Kardeşçok iyi anlaşırdık; birlikte ev tutmyal ederdik. Bir akşam çok geç kabüyük bir kavga koptu. O akşam verdik, "Biz bu evden taşınıyoruz

...en çıkmak

tesi sabah işe giderken bir kaç parça yamı alıp çıktım. İş çıkışı biz üç kardeş uluştuk. Ablam düşünmemiz gerektiği- söylüyordu. Erkek arkadaşıyla konuş-uş, o da buna karşı çıkmış çünkü evle-eceklerdi, sonra kendi ailesine ne diye-kti. Kardeşim daha küçüktü, annemi abam üzülecek diye istemiyordu, ama en kararımı vermiştim ve o günden son- eve gitmedim. Ama iş bu kadar basit ğil tabii. Ailenizden sonra diğer insan-r işe karışıyor. Bu arada babamla dı-rda buluşuyoruz, "Kızım eve dön," fa-n diyordu. Ben çok kararlıydım. Şans-rdım hemen bir ev bulduk, ev sahibine kardeş tutuyoruz demiştik, ben tek aşına yaşamaya başla-m; ablam yardım ediyor-. Arkadaşlarım da yar-m etti. Zaten çalışıyor-ım. Bir düzen kurdum iş-. Şu, bu derken davalı şeli bir evim var artık. nnem hâlâ kabulleneme-ama ben kazandım.

Nalan: Benim çok ka-balık ve çok tutucu bir lem var. Biz dört karde-z ama ben tek kızım. niversiteyi Ankara'da azandım, iki yıl orada tudum, sonra İstanbul'a ndüm, ama iki yıl ba-msız yaşadıktan sonra e dönmek çok zor oldu. te her zamanki gibi, "Çok geç kalma-caksın, dışarıda kalmayacaksın," diye runlar çıkmaya başladı. Özellikle gece şka bir yerde kalmamı kabul edemi-rlardı. Okul Beyazıt'ta, ev Malte-'deydi, ben sürekli şikâyet ediyordum. dırmıyorlardı. Bir gün babam iş sa-inde, yani benim de eve döndüğüm bir atte çok kalabalık bir trene binmiş ve ende kızlara sarkıntılık edildiğini gör-üş. (Kahkahalar) Yani şansım döndü. sadüfen o sıralarda da akrabalarımı-n çok yoğun oturduğu bir bölgede da-mın küçük bir evi boşalmıştı, okuldan r kız arkadaşım da evsizdi, "Biz onun-birlikte o evde oturalım," dedim. Ta-am dediler. Arkadaşımla birlikte evi oyayıp, hazırladık, ama kapıya çizdi-ğimiz femina işareti büyük bir kavgaya neden oldu. Dayımın çocukları geldi, "Sen buraya haç çizdin," diye (kahkahalar) büyük bir kavga yani. Arkadaşımla birlikte iki yıl orada oturduk. bize, "Eve erkek arkadaşınız gelmeyecek," demişlerdi ya, biz de inadına... annemin kol kırılır yen içinde kalır anlayışı sayesinde de bir şey olmadı. "Ben kızımın ne yaptığın biliyorum, bir tek laf duymayayım," demişti akrabalarımıza. İki yılın sonunda okul bitti, ben yurt dışına gittim. Benim bütün eşyalarımı dağıtmışlar, eve dönmemi bekliyorlardı. Dönünce hemen iş buldum; yine, "Burası çok uzak, arkadaşımın çok uygun bir evi var," diyerek ayrı yaşamanın koşullarını oluşturdum. Şimdi tek başıma yaşıyorum. Bu onları çok üzüyor. Bu işin uzaklık meselesi olmadığını anladılar, ben de artık onlardan ayrı yaşama isteğimi açıkça söylüyorum. o cesareti buldum. Şimdi rüşvet teklif ediyorlar, önce, "Evin en güzel odası senin olsun," dediler, hatta "Ayrı telefon bağlatalım, istediğin gibi düzenle," falan. Geçenlerde, "Üst kattaki kiracıyı çıkartalım, orada otur," önerisi geldi. Ben tabii hepsini reddediyorum. Son günlerde de, "Tamam o zaman ama evlen," diyorlar (Kahkahalar).

> "Tavan akıyor, evi sevmiyorum. Böceklerden korkarım, evde akrep çıktı. Sinemaya gidecek, kitap alacak para ayıramıyorum, banyo diye bir şey zaten yok. Ama annemlere gitmiyorum."

Nalan: Kütüphaneci, 6 yıldır ailesinden ayrı yaşıyor, 28 yaşında. Nalan'la Müjgan bir ara bir ikte oturmuşlar.

Müjgan: Aynı rüşvetler bana da teklif ediliyor. Evimiz iki katlı. Babam hep bir çatı katı yapmayı düşünüyordu. Senin için diyorlardı. O çatı katı yapıldı şimdi, ama boş duruyor. Annem, "İşte bak evin de hazır," diyor.

Nalan: Üstelik ben çok da kötü koşullarda yaşıyorum. Şu anda oturduğum ev bir apartmanın müştemilatı, gecekondu yani. Tavan akıyor, üç tane soba yaksam ısınamam. Böceklerden korkarım, evde akrep çıktı. Sinemaya gidecek, kitap alacak para ayıramıyorum, banyo diye bir şey zaten yok. Ama annemlere gitmiyorum. Çamaşırımı yıllardır elimde yıkıyorum. Şu sıralar yakında oturan bir iki arkadaşımın çamaşır makinesi var, bazen onlara gidiyorum. Eşyalarım rutubet kokuyor. Neden bunlara katlanıyorum, çünkü insanın kendi ayakları üzerinde durması çok tatmin edici bir duygu. Şimdi eve dönsem dışarda kaldım diye sorun çıkarmazlar, ama artık sorun o değil ki, onların kendilerine ait bir dünyaları var. Ve ben bir şeyi kırmak istiyorum, bir kadın yalnızca evlendiği zaman evden ayrılır düşüncesini değiştirmek istiyorum..

Müjgan: Psikolog dan şman, 26 yaşında, 4 y ldır ailesinden ayrı yaşıyor.

Müjgan: Bir de şu var... Yalnız yaşayan kadınlar olarak, aileyi ikna ettikten ya da kavga edip evden ayrıldıktan sonra en başta karşılaştığımız sorun, oturacağımız semtin belirlenmesi. Her gittiğimiz yerde namus bekçileri oluyor. Ev mi arıyorsun, tamam diyorlar, sen bizim kızımız olursun? Ya, ben kimsenin kızı olmak istemiyorum, onun için ayrı ev tutuyorum. Yok olmaz. Bir de eve herkes gelemez. Burası böyle bir mahalle. Mesela, Nalan'la birlikte ev tutmuştuk, ev çok berbattı ama ev sahibi ile çevre ile ilişkiler çok iyiydi, rahattık o yüzden de uzun süre o evde kaldık

Nalan: Denetlenmeye o kadar şartlanmıştık ki, ev sahibi ile görüşmeye gittiğimizde koşullarım sorduk, kira, depozit... biz, "Başka, başka ne?" diyorduk. Ev sahibi, "Başka ne olabilir ki?" dedi.

Müjgan: Yalnızca bazı yerlerde yaşam alanlarımıza müdahale etmiyorlar. Aslında burada da kapıcı ters ters bakıyor ama o kadarına alışıyor insan. Ailenin baskısını bir yerde deliyorsunuz ama bu çevre baskısı sürekli devam ediyor, benim en çok rahatsız olduğum konu bu.

Nalan: Yalnız yaşadığın öğrenilince bir kaç kere esnafın tacizine maruz kaldım. Bu bende paranoya haline geldi.

Senem: Ne olmuştu?

Nalan: Karşı bakkal, işte, "Ne istiyorsan al," falan gibi laflar ediyordu, sonra bir kere göğüslerimi ellemeye çalıştı. Ben aslında karanlıktan korkmayan bir insan olduğum halde çok ürkmüştüm, o sıralar perde kımıldasa çığlık atacak hale gelmiştim. Bir erkek arkadaşıma rica edip adamı korkuttum, başka bir yol bulamamıştım.

Senem: Evet, bir kere de bizim başımıza öyle bir şey geldi. Birlikte oturduğumuz arkadaşımın kızkardeşini kapıcımız rahatsız etmişti. Küçük bir kız... düşünebiliyor musunuz? Bunu söylememiz çok zordu, bize zaten yalnız yaşıyoruz diye ters davranıyorlar. Hatta evsahibimize telefon etmişler, eve erkek alıyorlar diye. Evsahibimiz geldi, oturup konuştuk, anlaştık, onlara da, "Siz kendinize bakın," demiş, ama o kapıcının bize yaşattıklarını unutamam.

Senem: Özel bir şirketin satın alma bölümünde çalışıyor, 26 yaşında, 4 y ldır ailesinden ayrı yaşıyor. Na an ve Müjgan'la bizim büroda tanıştı.

Müjgan: Ben de az kalsın polisle yüzyüze gelecektim. Eski, ahşap bir binada oturuyorduk o sıralar. Bir gece İzmir'den arkadaşlarımız gelmiş, kızlı erkekli bir grup, biz sohbet ediyorduk. Çevre ile üst katla da ilişkimiz iyiydi. Üst kattakilerin polisi aradıklarını duyduk, paniğe kapıldık. Hemen evi terkettik. Sonradan öğrendik ki biz çıktıktan beş dakika sonra polis gelmiş. Evde olsaydık ne olacaktı, işte ahlak zabıtası şu, bu... Ben de o akşam yaşadığım gerginliği unutamam. Kirası çok uygundu ama o evden taşınmak zorunda kaldık.

Nalan: Sürekli tedirgin oluyorsun, kimseye güvenmiyorsun. Ama yine de yalnız yaşamayı tercih ediyoruz.

Müjgan: Benim zoru sevmek gibi bir yanım var. Bir de kendinize ait bir yaşantınızın olması çok önemli. Ben bunu yapmasam. Senem ya da Nalan yapmasa, toplumda pek bir şey değişmez. Birey olarak baktığımızda tek tek bu insanların çoğalması benim için çok önemli. Yeni bir insan eve çıktığında, tek başına yaşama kararı aldığında bütün desteğimi veriyorum. Bu böyle olmak durumunda başka türlü değişmez. Kadın olarak yaşıyoruz bu toplumda, en fazla ezilen, en fazla baskıyı gören bir kesim kadınlar.

Senem: İşyerinde de ayrı bir macera oluyor. Mesela ben işyerinde de en küçüktüm, evden ayrılmamı tasvip etmediler. Şimdi daha büyük bir işyerindeyim, bu durumu öğrenen şaşırıyor, bir türlü kabullenemiyor. "Anneme gidiyorum," diyorum. "Ee sen nerede kalıyorsun?" Ya da "Evime gidiyorum," deyince. "Sen evli misin?", "Nasıl olur". Bazıları "Keşke ben de yapabilsem," diyor

Müjgan: Aslında keşke diyen o kadar çok insan var ki ama o cesaret yok.

Nalan: Ekonomik durumu yalnız yaşamaya elverişli arkadaşlarım var mesela, bana sürekli şunu söylüyorlar, "Sen orada tavanı akan, rutubet içinde bir evde kalıyorsun, ben eve gittiğimde sıcak, yemeğim hazır, çamaşırlarım yıkanıyor, bu rahatı niye bozayım". Bence bu bir kolaycılık.

Müjgan: Kolaycılık ve dünyaya bakışla ilgili. Tuvalet tıkanıyor, musluk bozuluyor, her şeyle kendin ilgilenmek zorundasın. Geçen gün bir erkek arkadaşım, "Yaa sürekli bir şeylerin bozuluyor ve hep kendin yapıyorsun," dedi. "Evet," dedim, "Burası kendi evim ve kendi işimi kendim yapıyorum". Yapmak durumundasın, senden başka kimse yok.

Nalan: Evde erkek işi diye bilinen işler de bize bakıyor, sigorta değiştirmekten soba kurmaya dek, uzmanlık alanımız da genişliyor, anlamadığımız şey kalmıyor.

Senem: Büyük bir çoğunluk evlenerek evden çıkıyor, sana farklısın diye bakıyorlar. Onlar aile kızı, sen asisin. Tamamı okuyabilirsin, okumanın önü açılmıştır, ama okulunu bitirdikten sonra evleneceksin. Özgürlük nedir bilmiyor kadınlar. Hayatı sorgulamıyorlar. Sorgulamayı engelleyen bir bilinç veriliyor ve bu kabul ediliyor. Biz bunu kabul etmiyoruz.

Müjgan: Benim de son bir yıldır söylediğim bir şey bu, ben ayrı yaşamak istiyorum. Ondan önce hep aileye karşı bahaneler buluyorsunuz, ama bunu açıkça söylemek çok rahatlatıcı bir şey, kendine daha fazla güveniyorsun hem.

Bu kadın ayrılmadı

Elif'in kocasıyla ilişkisi bayağı iyi gitti yıllarca. 15 yıl evvel evlendiklerinde ikisi de sanatçı duyarlılığını paylaşıyorlardı. Birbirlerine özen göstermek ve sevgilerini ifade etmek için tüm fırsatları değerlendiriyorlardı. Evlendikten sonra bildik süreç başlayınca bile ilişkinin özelliğini yitirmemek için çaba gösterdiler hep. İki çocukları oldu. Paraları kıttı ama sevgileri boldu. Gürel para kazanmak için yurtdışına gitti dört yıllığına. Elif de zaten ilk çocuğu doğunca, kısa bir süredir çalıştığı işten çıkmıştı. Evde kalıp çocuklarını yetiştirmek yapılacak en akıllıca şey gibi gözükuyordu. O zaman evde yapayalnızdı, iki küçük çocukla. Annesi alışverişini yapmasa yemek bile pişiremeyecekti. Çocukları bırakıp hiçbir yere çıkamıyordu. Zordu her şey ama geçici bir süreydi. Elif direndi. Gürel dönünce her şey daha kolay olacaktı, rahatlayacaktı. Öyle de oldu doğrusu. Gürel'in yurt dışında biriktirdiği parayla hem ev hem de araba sahibi oldular. Özlem ilişkilerini pekiştirmişti bile. Çocukların da en zor dönemi atlamıştı. Gelgelelim bir kaç yıl sonra, her şey tam yoluna girmişken Gürel'in davranışlarında hiç tanımadığı bir uzaklık ve terslik hissetmeye başladı Elif. Bir süre sabretti, dikkatle izledi. Gürel'de bir gariplik sürüyordu. Bir gün ortak arkadaşlarına sordu, "Başka biri olabilir mi Gürel'in hayatında?" diye. Aldığı cevap çok şaşırttı Elif'i; "Canım boşver, üstüne gitme, sen de birini bul en iyisi, rahatla," diyorlardı yakın dostu diye bildiği kişiler. Daha sonra bunlardan birisinin Gürel'i rahatlatan kadın ile Gürel arasında aracı olduğunu öğrenecekti. Artan şüpheleri onu hiç yapmadığı bir şeyi yapmaya itti. Gürel'in çantasını karıştırdı ve bir sürü resim buldu. Bir kadının poz poz resimleri. Bir de aşk mektubu. "Evet" diye itiraf etti Gürel, "Onu delice seviyorum", "Özür dileyip sana geri döneceğimi de sanma sakın", "Sonuna kadar yaşamak istiyorum bunu", "İstersen gidebilirsin", "Ama ev ve araba benim", "Kendi kazandığım parayla aldım onları". Gerçekten de Gürel o paraları kazanırken kimse Elif'e çocuklarına baktı diye para ödememişti. "Fakat," diyordu Gürel, "Bu düzeni sürdürmekten yanayım ben, kalabilirsin istersen bu evde." "İkimizin de özgür olması koşuluyla tabii. Ben modern ve uygar bir erkeğim. Eşitlikçiyim".

Bu evde kalmak zorunda idi Elif şimdilik. Hiçbir geliri yoktu. 40 yaşından sonra yepyeni bir iş bulup, girip çalışmak da çok zordu. Fakat zor olanı denemeye karar verdi. Bir zamanlar sevgi ve duyarlılık paylaştığı birisiyle pansiyoner gibi yaşamak da çok zor geliyordu Elif'e ama çaresizdi. Hemen bir işe girmesi gerekiyordu. Neyse ki sevdiği bir iş buldu. Parası bağımsız ve tek başına yaşamasına yetecek kadar değildi. Fakat onu ayaklarının üzerine kaldırmasa bile hiç olmazsa dizlerinin üzerine kaldıracaktı. Bir süre sonra da işten ayrılıp kendi işini kurma çabasına girdi. Çok zorlandı. Çocukların yükü hâlâ onun üzerindeydi. Evin düzenini onlar için sürdürmesi gerektiğini düşünüyordu. Öte yandan onlar liseyi bitirince artık bu evde kalamıyacağını da biliyordu. Bu yüzden işinin onu geçindirecek hale gelmesi şarttı.

Evliliğin özgürlük tasarımı ise tek taraflı çalışıyordu. Eşitlikçi ve uygar Gürel özgürdü gerçekten. İstediği zaman istediği yere gidiyor, dilediği saatte dönüyordu. Oysa Elif gece üçte dönünce eve, "Neler çevirdiği" soruluyordu. Üstelik de çevresinde hâlâ evli bir kadın olarak algılandığından, davranışlarına dikkat etmesi gerektiği sık sık kendisine hatırlatılıyordu. Çocuklarına karşı da babalarının duymadığı bir sorumluluk duyuyordu nedense. Yani, "Özgür olalım" kararı salt teoride kalan bir kavrama dönüşmüştü. Tek başına kotarmaya çalıştığı işin kaygısı, evdeki düzeni sürdürmenin yorgunluğu ile birleşince zaten heyecan ve coşku veren bir ilişkiye pek yer bırakmıyordu.

Özgür, sorunsuz ve sorumsuz(muş gibi) davranan bir erkeğin etrafında çok kadın olabiliyordu. Oysa erkekler bu kadar sorunlu ve sorumlu bir kadınla kurulacak bir ilişkiyi yüklenmekten kaçıyor, keyif yaşamak istiyorlardı. Tıpkı Gürel gibi. Bu arada Gürel de çevresine modern ve özgür bir evlilik yaşadıklarını ve Elif'in artık kendi işi olan bir kadın olduğunu anlatıyordu. Hayatından memnun diyordu. Aslında Elif gerçekten de hayatından memnun. Ayaklarının üzerinde durabilmek ona büyük bir güven veriyor. İçindeki güce ve yaşam sevincine inanıyor ve şu soruyu soruyor: "40 yaşına kadar çalışmamış ve böyle bir darbe yemiş bir erkek, o yaşta ve durumda yepyeni bir iş kurup iki çocuğun düzenini de sürdürebilir miydi acaba?"

Fulin Derin

Hemşireler evin kadını durumunda

16 saat nöbette ana şefkati

Musluk kırılır, hemşire; hasta ilacını alamaz fakirdir, hemşire... Perdelerin temizliğinden, hastaların tedavisinin uygulanmasına dek hastanelerin ayakta kalmasını sağlayan bir kadın mesleğinde yaşananlar, yaşanamayanlar...

Çapa Tıp Fakültesi'nde bir hemşire odasındayız. Öğle tatili. "Hemşirelik ucuz meslek olarak görülüyor, ucuz derken prestiji düşük bir meslek demek istiyorum," diye söze başladı Işık Kaptan 17 yıllık hemşire. Amiral Bristol Hemşirelik Yüksek Okulu mezunu. Odadaki diğer hemşirelerin çoğu Çapa Sağlık Meslek Lisesi'nden mezun. Ve hemen, "Hemşireler bu ülkede işini yapamıyor, aslında hastaya bakmamız lazım. Bazen isyan ettiğimiz bu kötü koşullarda hastalara bakamıyoruz," diye şikâyetler başlıyor. "Canım, cicim gibi hitaplarla karşılaşıyoruz, tezgahtar muamelesi görüyoruz," diyorlar. Nermin hemşire, "Okulda öğrendiğimiz birçok şeyi çalışma alanımıza taşıyamadık. Mesleğinizin dışında her şeyi yapıyorsunuz. Musluk kırılır, hemşire; hasta ilacını alamaz fakirdir, hemşire, bütün sorunlar hemşirelerin üzerinde," diyor. O da 17 yıldır bu işi yapıyor ve bir an evvel emekli olup, çok sevdiği mesleğinden ayrılmayı düşünüyor.

"Burası bir üniversite hastanesi, doktor arkadaşlar araştırmalar yapıyor, toplantıları oluyor, bu süre içinde hemşireler her şeyden sorumlu, evin sahibi, evin kadını hemşire, siz bir yere gidemezsiniz, ama başlıbaşına bir meslek değil, doktora bağlısın, gün geliyor personele bile bağlı kalıyorsun. bunun için de ne toplantı yapabilirsin, ne eğitim için zaman ayırabilirsin." Bir başkası devam ediyor "Doktor hastaları dolaşıyor, nasılsın diyor, ona 'iyiyim' diyorlar, doktor gidince hemşireye, 'Aman şuram şöyle buram böyle, şikâyetler başlıyor, yaa doktorına söylesene, doktor ulaşılmaz bir yerde, onunla konuşmak bile problem, biz nasıl olsa ortalıktayız. Ortalık malıyız. Sorunlarla karşılaşınca insanlar ilk önce hemşireyi görüyor ve onu suçluyor, hakaret ediyor. '

13 yıllık Selma hemşire, "Bir gün işi bırakalım ve görelim bakalım hemşirelik ne kadar önemli ya da değil, bunu biz biliyoruz birçok insan da biliyor ama bilmeyen çok insan var. Ama kimse buna yanaşmaz, yanaşamaz da, hastaları düşünmek zorundasın, hastayı bırakıp yuruyuşe gidemezsin. Biz hastaları duşunuyoruz ama bizi kim düşünecek? Bu sorunlar çözümlenebilecek gibi değil, senelerdir devam ediyor, hatta giderek artıyor. Örgütlenmeye kalktık onu da beceremedik, sesimizi duyuramadık," diyor.

Evet, aileniz karar veriyor ya da küçük bir çocukken gördüğünüz bir hemşirenin kepine aşık oluyorsunuz, 17 yaşında da mezun olup çalışmaya başlıyorsunuz. Birdenbire hayatla yüzüze geliyorsunuz, bir takım insanların havatı sizin elinize bırakılıyor, daha insanlara nasıl davranacağınızı bilmeden hasta yakınlarıyla kavga etmeyi öğreniyorsunuz. Yıllar geçtikçe umutsuzluğunuz artıyor, hayatınız bitiyor. İşte hemşireliğin özeti.

Doktorlarla ilişkileri de sorunlardan biri. Emir komuta sistemi işliyor. "Ekip işi diyoruz, mesela bir köyde büyümuşsunuz ve mezun olup geliyorsunuz, Robert Kolej mezunu bir doktorla birlikte çalışıyorsunuz, korkunç büyük bir uçurum, sizin dünyadan haberiniz yok, meslekle ilgili birkaç şey öğrenmişsiniz o kadar, bu insanların anlaşması çok zor," diye anlatıyorlar.

Bir de özel hastanelerde çalışan hemşireler var, çoğu daha önce devlet ya da üniversite hastanelerinde çalışmış insanlar ve tecrübeyle sabit ki hastaya davranışları farklı. "Biz, burada bu çalışma koşullarında rahatlıkla hastaya çık dışarı, şunu getir, şöyle yap diyebiliyoruz, bu karışıklık içinde bunu yapıyoruz. doğru olmadığını biliyoruz," diye de ekliyorlar. Bu arada içeri giren hasta yakınları dışarı çıkarılıyor. Herkes birbirinin yüzüne bakıyor. En gençleri Gülser, hastalara bakması için gönderiliyor, eee yarım saattir konuşuyoruz, servis boş kalmamalı. Yeni gelen bir hemşire kendini tanıtıyor, "Kader kurbanlarından biri".

Saat 23.00'de nöbeti bıraktığında eve gitmek. vasıta bulmak, gece o saatte yollarda yürümek büyük sorun. Ne oluyor? Daha uzun süreli nöbetleri

kabul ediyor, sabaha kadar çalışıyorlar.12 ya da 16 saat nöbetten sonra eve gittiğinde de, çocuk ilgi bekliyor, ev işi var. Hastanenin hemen yakınında dört katlı bir lojman var. Evli olmayanların çoğu orada kalıyor. Kendi tanımlarıyla "kız yurdu". Zaten yatılı okuyorsun, çalışmaya başlayınca da yurt kurallarının devam ettirildiği hemşire lojmanında yaşıyorsun. Para yetmiyor ayrı bir ev tutamıyorsun. Nermin hemşire, "60 yaşıma geleceğim hâlâ kendi evim olur mu acaba hayalleri kuracağım herhalde," diye bir kahkaha atıyor.

Bir ara lojmana giriş saatleri 23.30'muş, "Ben," diyor birisi, "çalışma hayatımdaki tek cezayı o zaman almıştım. Neşe-i Muhabbete gitmiştim. bir arkadaş 23.30'da beni bıraktı, içeri almadılar, dekanlığa falan haber verildi, soruşturma yapıldı". O gece kapıda kalınca kliniğe gelmiş ve nöbetçi arkadaşlarının yanında sabahlamış. Şu sıralar kapı saati 01.00. Çalışma sırasında hafif bakımlı olmaları isteniyor. Ama kırmızı ruj yasak, öyle fazla takıp takıştırmak da yok.

En son, "Yalnızca kadın mesleği olması hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye soruyoruz. "Bence erkekler de olmalı," diyor Nermin, "Hep bize anlatılan, söylenen bir şey vardır, kadın sevecendir, kadın anadır, hemşireliğin önemi ve niçin kadın mesleği olduğu anlatılır," diye de açıklıyor. Ve bir tartışma başlıyor: "Erkek hemşire olabilir ama yardımcı olarak", "Bu meslekte şefkat önemli, hangi erkekten şefkat gördün?", "Bunu değiştirmezsek burnumuz boktan kurtulmaz", "Yani erkekler de hemşire olsun ondan sonra mı sorunları çözebiliriz", "Sonuçta hor görülen bir mesleğe ve cinsiyete sahipsin burada, bunu nasıl değiştireceğiz", "Ben erkek refakatçiler gördüm, hastaya çok da iyi bakıyor, erkekler bu alanda çok iyi olabilirler", "İyi de kadınlar zaten iş bulmakta zorlanıyorlar, bu alanda da mı rekabet edeceğiz erkeklerle", "Erkekler olmazsa daha kolayca ezilen, sömürülen ve baskı altına alınan bir meslek grubu olarak sürer gider bu", "Acaba nasıl olur, ben pek kestiremiyorum".

Asuman Bayrak

Hemşireler Derneği Başkanı:

Kendimizi yönetmek istiyoruz

Türk Hemşireler Derneği bir meslek örgütü. Ancak, bu meslektekilerin hepsinin kadın olması nedeniyle hemşirelerin sorunlarının önemli bir kısmı kadın olmakla ilintili. Bu konularda kendisiyle uzun uzun sohbet ettiğimiz Dernek Başkanı Lalezar Mürşitpınar da bunun farkında... Nitekim, Derneğin dergisindeki tanıtım yazısında kendisinin en çok tanışmak istediği kişinin ilkel toplumlarda toplumu yönetmiş bir kadın lider olduğunu söylemiş.

1959, Malatya doğumlu Mürşitpınar, 18 yıllık hemşire ve 8 yıldır Dernek Başkanı. Yaptığımız sohbetin bazı bölümlerini sizinle de paylaşmak istedik.

- Özel bir sorudan başlayalım. Hemşirelik zor bir meslek. Nöbetleri vs. ile 9.00 - 18.00 sınırları içinde bir çalışma yaşamınız yok. Bunun üzerine evdeki sorumluluklar ve dernek çalışmaları gelince, bütün bunlar 'özel yaşam'a ne kadar yer bırakıyor?

Özellikle dernek yönetimindekiler için yanıtlarsam hiç kuşkusuz çok az. Zaten evli arkadaşlarımız da fazla zaman ayıramıyorlar, çalışma gruplarını daha serbest olanlardan oluşturmak durumunda kalıyoruz. Bazen saatim 23.00 - 24.00'ünde eve gittiğimiz oluyor. Ama ben zaten Türkiye'de kadının özel yaşamının olmadığını düşünüyorum. İstediğin zaman sokağa çıkamazsın, tek başına istediğin yere gidemezsin vs. Onun için hep birlikte mücadele edelim, hemşirelerin sorunlarını da kadınların sorunlarını da ortadan kaldıralım ki kadınlar, insan olarak kendilerine de zaman ayırabilsinler. Böyle bir hedefe ulaşmak, yani 'yeni bir özel yaşam' kurulması için çalışmayı, zamanın bunun için harcanmasını doğal buluyorum. Bizi ayakta tutan da bu oluyor.

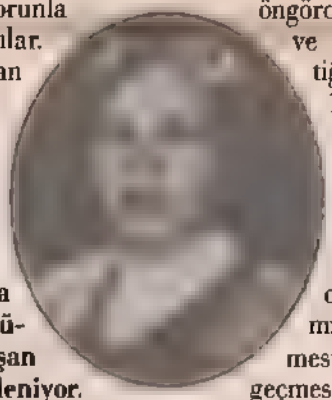

- Hemşireliğin, cinsel taciz ya da hor görülme, hakaret, küçük düşürme gibi olayların daha çok yaşandığı bir meslek grubu olduğu söyleniyor. Derneğinize bu tür şikâyetlerle gelenler oluyor mu?

Çatışma bir hemşire ile bir doktor arasında yaşanıyorsa mutlaka hemşire bir yerlere suruluyor. Geçenlerde bir arkadaşımız bir doktor tarafından dövülmüş, Türk Tabipler Birliği'ne, Ankara Tabip Odası'na gitmiş. Sonunda bize geldi. Biz, ulaşabileceğimiz her yere durumu yansıttık. Sağlık Bakanlığı, olayı karşılıklı bir tartışma olarak değerlendiriyor. Arkadaşımız tam bir buçuk saat sorguya çekiliyor. Yaklaşım şöyle; 'Hemşire mutlaka bir şey yapmış olmalı ki koskoca doktor tokat atsın.' Arkadaşımız sonuçta yediği dayak ve onurunun kırılmasıyla kalıyor. Karşılık vermediği halde kendisine de, doktora da aynı ceza veriliyor. Çünkü giden müfettiş de erkek ve onun gözünde de hemşirenin konumu doktorun çok altında... İşte bu nedenle arkadaşlarımızın kadın olarak kendi kendilerinin farkına varması, sorunun kaynağını görebilmeleri gerekiyor. Biz de örgütlenmenin önemini vurgularken, 'Siz kadınsınız, onun için kendi kendinizi yönetmekten yoksun bırakılıyorsunuz,' mesajını vermeye çalışıyoruz.

- Hemşireler Türkiye'de nasıl bir eğitim görüyor?

Hemşirelik eğitimi yalnızca bizim ülkemize özgü olarak lise düzeyinde iki yıllık, lise sonrasında dört yıllık olarak veriliyor. Hepsinin adı hemşire ve hepsinden beklenen görev, yetki ve sorumluluklar aynı. Sağlık okulları, sağlık meslek liseleri, üniversitede iki veya dört yıllık hemşirelik eğitimi, Sağlık Bakanlığına bağlı üç yıllık yüksek okullar, ilkokuldan sonra üç yıllık okullarda okumuş mezunlar, bunların hepsi hemşire olarak görevdeler. 1989 yılına kadar 89 sağlık meslek lisesi varken, iki yıl gibi kısa bir sürede 327'ye çıkartıldı. Okullarımız politik yatırım aracı olarak kullanıldı... Yaklaşık 56 derse tek öğretmenin girdiği okullar ortaya çıktı. Bu durum, mesleğin kalitesi ve statüsü açısından ciddi sorunlar doğurdu.

- Peki, derneğinizin bu konuda herhangi bir çalışması oldu mu?

Evet, biz hemşirelik eğitiminin diğer çağdaş ülkelerde olduğu gibi lise sonrası dört yıllık bir eğitim olmasını ve üniversitelerde yapılmasını öngördük. Bu konuyla ilgili kampanyamız ve çalışmalarımız ilk ürününü geçtiğimiz yıl içinde verdi. 23 Mayıs 1995'te toplanan Yüksek Sağlık Şurası, bundan böyle hemşirelik, ebelik ve sağlık eğitiminin lise sonrası üniversitelerde ve lisans düzeyinde yapılması konusunda karar aldı. Bunu başarımız olarak düşünüyoruz. Ancak, iş burada bitmiyor. Bu kararın yaşama geçirilebilmesi için Bakanlar Kurulu'ndan da geçmesi gerekiyor, daha doğrusu hemşirelik mevzuatının da değiştirilmesi gerekiyor. Konuyu tophına anlatabilmek ve onların desteklerini kazanmak için de 1995 Haziran'ında Ankara'da, bir imza kampanyası açtık ve 15 bin imza topladık.

- Hemşirelik yasasıyla ilgili çalışmalarınız ne durumda?

Bizdeki Hemşirelik Yasası 1954'te yürürlüğe girmiş. O dönem için belki uygun ama bizim için yeterli değil. Bu yasanın daha çağdaş bir anlayış ile düzenlenmesi için dört yıldır çalışıyoruz. Sonuçta, kendi yasa taslağımızı hazırladık ve Bakanlığa verdik... Taslakta bizim adımıza karar verenlere kendimizi, mesleğimizi ve bu mesleğin nasıl uygulanması gerektiğini anlatmaya çalıştık. Hemşirelerin sorumlu olduğu bakım hizmeti sağlık hizmetinin kritik bir aşaması. Eğer kendimizi yönetme hakkına sahip olursak, hizmetlerimizi de daha iyi değerlendirebilecek ve hatalarımızı düzeltme şansına sahip olacağız. Ayrıca sağlık sektörünün bugünkü hiyerarşik yapısını doğru bulmuyorum. Sağlık hizmeti dünyada artık bir ekip anlayışı içinde yürütülüyor. Herkesin yetki, görev, sorumluluk alanları tanımlanmış. Yani, benim tepemde birileri yok. Yanımda birileri var. Ben de birilerinin yanındayım.

Hanife Aliefendioğlu, Ankara

Hukuk

Sarah Musa aşkı ve bekâret denetimi

Saralı ile Musa'nın oykusunun basına yansıyıp, gazetelerde boy boy yer alması sırasında konuya bazı yönlerinden katılıp birşeyler de ben soylemek istedim ama zaman yokluğundan susup yazamadım. Dolayısı ile içimde kaldı! Saralı, gazetelerde okuduğumuza gore on uç yaşında bir çocuk. Duyduğu derin aşkın etkisi ile İngiltere'den kalkıp Türkiye'ye. Turkiye de de Kahramanmaraş'a geliyor. Gene gazete başlıklarından edindiğim bilgiye gore. İngiliz Mahkemeleri, Saralı nın velayetini ebeveynınden alıp çocuğu Devlet koruması altına koymak niyetinde imiş veya oyle yapmış. Türkiye makamları da Saralı yı bekâret denetimine yollamış; Çünkü Musa Ceza Kanununun 414 maddesi ile 430/2, 416/3 ve butun koşulları olmamakla birlikte 423 maddelerini ihlâl etmiş olmalı.

Bu maddeler nedir?

Md. 414 "Her kim 15 yaşını bitirmeyen bir kuçugun ırzına geçerse beş seneden aşağı olmamak uzre ağır hapis cezasına mahkûm olur", diyor.

Saralı on beş yaşından kuçuktur. Irzına geçilmiştir. On uç yaşında bir kız çocuğunun bâkire olması doğaldır. En azından Turkiye'deki vaşamın akışına uygundur. Eğer bakire değilse: taraflar da kabul ettiklerine gore suç oluşmuştur.

Savcı, davayı 416/3'e göre açmışsa "Reşit olamayan bir kımse ile rızası ile cinsi münasebette bulunanlar fiil daha ağır bir cezayı" gerektirmediği "takdirde altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandılır"der.

Olayda, Saralı'nın rızasının olduğu sabittir.

Savcı 423. maddeye dayanmışsa, ki bu madde de "Her kim onbeş yaşını dolduran bir kızı alacağım diye kandırıp kızlığını bozarsa altı aydan iki seneye kadar hapsolunur"der. Ama bu olayda Saralı on beş yaşını doldurmamıştır Evlenme vaadini iki taraf da kabul etmektedir. Saralı m Musa ile beraberliğinden önce "kız" olup olmadığı da bence bilinmemektedir. Gazeteler bunu da yazdı iseler, işlerimin çokluğu dolayısı ile gözden kaçırdım!

Savcı, 430/2 ye dayanmışsa "Eğer reşid olmayan kimse, cebir, şiddet, veya tehdit, veya hile olmaksızın kendi rızası ile.. veya evlenme maksadı ile kaçırılmış veya bir yerde alakonmuş ise ceza altı aydan üç seneye kadar hapistir" der. Sarah'ın İngiltere'den Türkiye'ye getirilmesi, ve Musa'nın ailesinin yanında kalması "kaçırma ve alakoyma' evlenılerini oluşturur mu? Sanmıyorum.

Peki bu kadar olasılıktan sonra bekâret kontrolunun anlamı nedir? Eğer Savcı, "kızlık bozmak" ile ilgili maddeye dayanmışsa, suçun oluşup oluşmadığını saptamak uzere, küçuk Saralı, hastahaneye gonderilmiş olabilir. Kaldı ki bu olaydan once kız olup olmadığı da bilinmiyordu!

Bir insan, bir kadın hangi koşullarda kızlık muayenesinden geçirilir?

Ya yukarıda sözü edilen 423. maddedeki suçun ögelerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini anlamak için, çünkü o suç oluşmuşsa bir erkek hapse girecektir veya hastahaneye sevkin yasal olan temel dayanağı "Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hukümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zuhrevi Hastalıklarla Mücadele Tuzuğu"dur.

Tuzugun adından da anlaşılacağı uzere, burada amaç kamu sağlığını korumaktır. Para karşılığı cinsel ilişkide bulunan ve bunu meslek olarak icra eden kadınların, hele Turkiye gibi insan sağlığına hiç önem vermeyen bir ülkede, (öyle duşunuyorum çunku Turkiye'de prezarvatif kullanma zorunluluğu yoktur Kadınların kendi paraları ile aldıkları prezarvatiflerin de erkek tarafından kullanılıp kullanılmayacağı belli değildir) cinsel temasla bulaşan hastalıkları varsa onun tedavi edilmesinden sonra işe devamlarını sağlamak amacını guder. Ama kamu sağlığı ile gerçekten ilgilenen bir devlet, fahişeliğin yasal olduğu bir ülkede, prezarvatif zorunluluğunu getirir ve bunu de bedelsiz dağıtır. Onun dışında ilkokul oğrencilerini veya ortaokul oğrencilerini, okul mudurunun emri ile muayeneye yollamak insan hakları ihlâlidir.

Ayrıca Ceza Kanunu'nun konuya ilişkin bölumünun tumuyle değişmesi ve "kızlık bozmak" gibi bir suç'un ortadan kaldırılması, kadınların ve genç erkeklerin bedenlerine yonelik cinsel saldırıların, konuya ilişkin boyle bir başlık altında toplanması gerekir. Yoksa kamunun adabı ve aile duzeni aleyhine suç olarak algılanmaması, ırza tecavüz'e, eksik teşebbus, ırza tecavüze'e tam teşebbus, ırza tasaddi veya kızlık bozmak gibi ayrımlar yapılmaksızın , insanın beden butunluğune yonelik bir suç olarak algılanıp cezalandırılması gerekmektedir.

Saralı ya tekrar dönersek: On üç yaşındaki bir çocuğun aşkından ne olacak? Yaşadığı cinsel deneyimin zevkini "aşk" diye algılayıp bütun bir yaşamı karartacak bir kararı, on üç yaşındaki bir çocuk nasıl verebilir? İçinde yetiştiği kültur ve toplumdan tamamı ile farklı bir çevrede ne kadar yaşayabilirdi? İzlandalı annenin başına gelenleri, gazetelerde, gunlerce izledik. Bundan on yıl sonra yirmi üç yaşında gencecik bir kadın olarak sokak ortasına, hiçbir şeysiz bırakılsa, sonraki yaşamı ne olurdu?

Kendi adıma İngiliz mahkemelerinin verdiğini sandığım velâvet'in nez'ini bile doğru buluyorum. Bu vesile ile "aşk" ve "sevgi"ye ne denli önem veren bir ülke olduğumuzu da bir kez daha, hayretle anladım ama bu sevginin her gün vahşi bir biçimde şiddete maruz kalan evli kadınlara neden gösterilemediğini de pek kavrayamadım. Onlara neden bu kadar duyarsız kalındığını anlamak mümkün değil!

Gulay Gokturk, *Yeni Yüzyıl*'da, konu ile ilgili yazısında "beceren" ve "becerilen" millet olmanın farkının, bu aşkın, ulusca kutsanmasındaki rolünü soruyordu. Bence çok güzel bir soru idi. Aşk, sevgi vs. konularındaki genel hoşgorunun, T.C. vatandaşı kadınlarımıza da gösterilmesi dileği ile.

Canan Arın

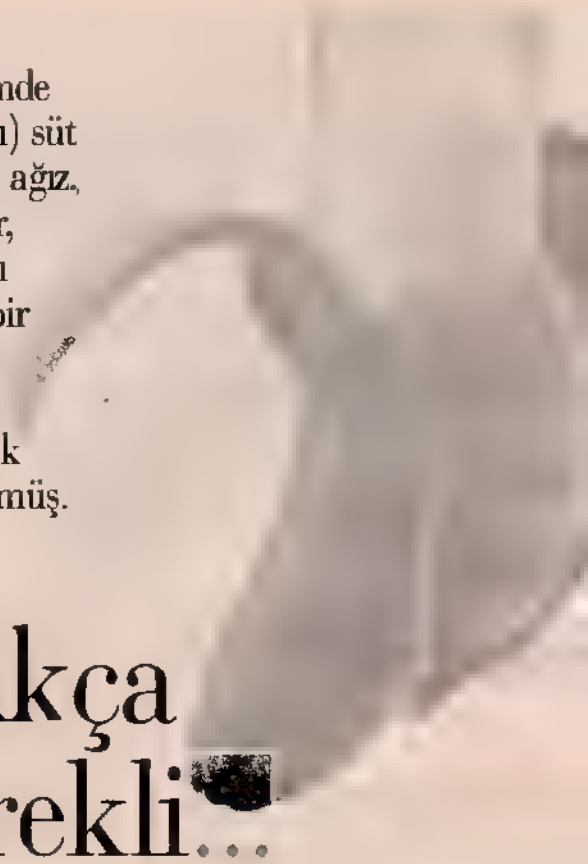

Düzenli biçimde normal (yağlı) süt içen kişilerde ağız, mide, akciğer, bir çeşit kalın bağırsak ve bir çeşit rahim kanseri riskinin düşük olduğu görülmüş.

Yaşadıkça süt gerekli...

Gözlerimizi dünyaya açtığımız andan başlayarak en zengin besin kaynağınız olan süt, yaşamımızın ileri dönemlerinde de çeşitli biçimlerde destek görevini sürdürür. Doğanın en lezzetli lütfu olan süt, tüm memelilerin dişilerinin kendi yavrularını beslemek için ürettikleri temel gıdadır. Bebek ve çocukların büyüyüp gelişmesine önemli katkıları olan sütün erişkin yaşlarımızda da sayısız yararı var. Özellikle biz kadınların menopoz döneminde, korkulu rüyamız osteoporoz -kemik zayıflığı- için en başta önerilen gıda süttür. Hatta yaşamı boyunca düzenli olarak süt içmiş olan kadınların menopoza girerken yapılan kemik sayımlarında süt içmeyenlere göre çok büyük olumlu bir fark gözlenir.

Her yaşın temel gıdası sayılabilecek kadar vitamin ve mineral bakımından zengin olan sütün alımında dikkat edilmesi gereken iki nokta var. Süt demirle ters etkileşime girdiğinden, bazı demir içeren gıdalarla ya da demir preparatlarıyla birlikte alınmamalı: demiri yok ettiği için kanda demir eksikliğine, dolayısıyla da anemiye yol açabilir. Bunu önlemek için bu tür gıdalarla sütü iki saatlik bir arayla almak öneriliyor. Doğumdan itibaren ortalama demir gereksinimi 10-15 mg'dır ve bu normal beslenmeyle alınabilir. Ama örneğin yumurtayla birlikte süt içerseniz bu miktar düşer.

Diğer, daha önemsiz nokta ise, bol kalsiyum içerdiğinden aşırı miktarda (örneğin günde 2-3 litre) süt tüketiminin, bünye de uygunsa, böbreklerde taş ve kum benzeri oluşumlara yol açabildiği. Ama zaten bu miktarı ancak inek yavruları tüketebilir (o da anneleri verirse).

Süt ve süt urunleri esas olar
kalsiyumun yanında hemen t
vitaminlerle bol miktarda da p
tasyum içeriyor. Günlük pot
yum gereksinimini orta boy
muzdan edinebileceğimiz gibi
bardak sütten de alabiliyoruz. K
tasyum eksikliği ise, kas zayıfl
yorgunluk, konfüzyon gibi rah
sızlıklara yol açabiliyor. Gün
bir bardak sütle (ya da bir muz
bu sorun da halledilebiliyor.

Son zamanlarda yapılan b
araştırmalar ise, kesin klinik
sonuç olmasa da sütün yararla
na bir yenisini ekliyor; bazı ka
ser çeşitleriyle yağsız süt tüke
minin yabana atılmayacak
ilişkisi var. Düzenli biçimde n
mal (yağlı) süt içen kişilerde a
mide, akciğer, bir çeşit kalın b
ğırsak ve bir çeşit rahim kans
riskinin düşük olduğu görülm
(ama bazı kanser çeşitlerinin
kivle yağ arasında da doğru ora
tılı bir ilişki olduğu kanıtlanm
Düzenli yağsız süt içenlerde ise
risk düşüklüğü daha da belirg
Sütteki yağın ayrıca koleste
yükseltme tehlikesi taşıdığını
unutmayıp, yağsız süte geçiş ya
makta yarar var. Damak zev
açısından bunda zorlanırsanız,
ze kişisel deneyimle kanıtlanı
bir öneri: önce normal yağlı yar
litre sütü, yarım yağlı yarım li
sütle karıştırıp için. Bu tada ah
na kadar, birkaç hafta boyun
yağlı süt miktarını giderek düş
rerek sürdürün. Daha sonra dö
te bir yarım yağlı, dörtte üç yağ
süte geçin, birkaç hafta da bo
giderek tamamen yağsız süte
nüş yapın. Bu zaman içinde ya
sız sütün de o kadar kötü olma
ğını görecek ve gönül ferahlığı
günde iki bardak sütunüzü zev
yudumlamaya başlayacaksınız.

Füsun Özl

İnsanı mağdur eden bir ayrıcalık

Doğurabilmek

Ozürlülerin, bu özürleri taşımayanlara göre daha kötü konumda olduğu ve aşağılandığı bir dünyada yaşıyoruz; göremeyenler görebilenlere, duyamayanlar duyabilenlere, yürüyemeyenler yürüyebilenlere göre yalnızca bu yeti kayıplarıyla açıklanamayacak derecede daha kötü bir yaşam sürüyorlar. Bu yeti kaybının getirdiği sıkıntıların ötesinde toplumsal olarak da ayrıncalığa uğruyor, özürlerinin yol açtığından çok daha fazla oranda kısıtlanıyorlar. Bu özürlüluk durumunun tek bir istisnası var; doğurabilme. Yukarıda savdığımız durumların tersine doğuramayanlar doğurabilenlerden daha ayrıcalıklılar. Doğurma yeteneğine sahip olanlar, bu yetenekleri vüzünden horlanıyor ve baskı altında tutuluyorlar. Doğuramayanlar doğurabilenlerden yalnızca daha avantajlı olmakla kalmayıp onları baskı ve denetim altında tutuyor ve doğurma eyleminin bizatihi kendisini de kontrol ediyorlar. Bu yüzden doğuramayanların değil, doğurma yeteneğine sahip olanların, yani kadınların haklarından bahsediyoruz.

Bu yazıda kadınların, erkeklerden biyolojik olarak farklı olan üreme kapasitelerinin etrafında şekillenen ve biyolojik olmaktan çok toplumsal olan sorunlarından, üremeye ilişkin haklarından söz edeceğiz.

Doğuramayanlar doğurabilenlerden yalnızca daha avantajlı olmakla kalmayıp onları baskı ve denetim altında tutuyor ve doğurma eyleminin bizatihi kendisini de kontrol ediyorlar. Bu yüzden doğuramayanların değil. doğurma yeteneğine sahip olanların, yani kadınların haklarından bahsediyoruz.

Doğurganlığı hakkında karar verebilme hakkı

İstenmeyen gebelikler

Yeni bir insanın var olma süreci döllenmeden doğuma kadar kadının bedeninde gerçekleşir. Bu süreç doğaldır, ancak doğal olması kadını etkilemediği ya da onun açısından riskler taşımadığı anlamına gelmez, tersine gebelik süresince kadının bedeni önemli değişiklikler geçirir. Bu değişiklikler gebe olunmayan duruma göre, kadında bedensel, ruhsal ve sosyal kısıtlanmalara ve sorunlara yol açabilir. Tamamen "doğal" olan gebelik ve doğum bazen kadında ciddi sağlık sorunlarına, kalıcı hastalık ve sakatlıklara, hatta ölüme neden olabilir. İlginç olan, doğurganlığın kontrolü, istenmeyen gebeliklerin devamı vb. konular tartışılırken, bu risklerin tamamen gözardı edilmesidir. Gerçekte, hatırlanması çok hoş olmasa da gebe kalan her kadın kendi sağlığı açısından belli oranlarda risk içeren bir sürece adım atmıştır. Her gün gebe kalan ve doğum yapan yüz binlerce kadının bu riskli davranışları, ancak onların anne olmak istek ve seçimleriyle meşruluk kazanabilir. Dolayısıyla bir kadını istemeden -ister açıkça zorla, ister seçeneksizliklerden oluşan bir başka tür zorla- gebe kalması ve bu gebeliği sürdürmesi onun sağlıklı yaşam hakkının zedelenmesi anlamına gelir.

Benzer şekilde bir kadının gebe kalmasının ve çocuk sahibi olmasının kendi isteği hilafına dışındaki güçlerce engellenmeye çalışılması ve bu konuda açık ya da örtülü zor uygulaması, kadının bedeninin, cinselliğinin ve üreme yeteneğinin bir diğer şekilde baskı altında tutulmasına yol açar.

Gebelik ve doğum, yalnız kadın bedeni sayesinde ve onu etkileyerek gerçekleştiği için bu konuda söz ve karar hakkı kadınların olmalıdır.

Kadınlar, eşleri, yakın çevreleri, içinde yaşadıkları toplum ve devletin müdahalesinden uzak bir şekilde üreme yeteneklerini kullanıp kullanmamaya, kullanacaklarsa da ne zaman ve ne sıklıkta kullanacaklarına kendi özgür iradeleriyle karar verme hakkına sahip olmalıdırlar. Bu hakkın tam anlamıyla hayata geçirilebilmesi için var olan bütün gebelikten korunma yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmaya, bu yöntemlerin kendilerine sunulduğu, ulaşılabilir, ucuz, kullanıcının haklarına saygılı bir sağlık hizmetinden yararlanmaya hakları vardır. "Bu hizmetlerin örgütlenmesi, var olan gebelikten korunma yöntemlerinin ucuz/bedava olarak sağlanması, daha az yan etkisi olan, daha güvenli ve etkili yöntemlerin geliştirilmesi için gerekli kaynakların ayrılması hükümetlerin görevidir." (Kahire Nüfus Konferansı, 1994). "Katılımcılar, kadınların yoksulluk ve baskıdan uzak güvenli bir yaşam konusundaki temel haklarını dikkate almayan ya da özgür ve bilinçli seçimler yapma ve yeterli sağlık hizmeti alma haklarına saygı göstermeyen nüfus politikalarına, ister nüfus arttırıcı ister nüfus azaltıcı olsunlar, kuvvetle karşı çıktılar. Bu politikalar sıklıkla zorlayıcıdırlar, kadınları özne değil nesne gibi değerlendirirler. Bu tür politikalar bağlamında ulaşılan düşük doğurganlık hızları yoksulluğun ortadan kalkması sonucunu vermez. Özellikle Güney ülkelerini, her ülkenin içindeki azınlık grupları ya da marjinal grupları hedef alan nüfus politikalarına oybirliğiyle karşı çıkıldı." (Uluslararası Kadın Sağlığı Konferansı Sonuç Bildirgesi, Rio, 1994).

Bir kadının istemediği bir gebeliği sonlandırmaya, bu konuda var olan tıbbi bilgi ve uzmanlıktan yararlamnaya hakkı vardır. Devletin yasalarla yasaklayarak ve hizmet sunmayarak; eşin, baskı ve zorla ya da yasalara dayanarak bir kadını istemediği bir gebeliği sürdürmeye zorlamaya hakkı yoktur. Fetüsün 20. gebelik haftasına kadar (tam gebelik süresi 40 haftadır) anne karnı dışında yaşama şansı yoktur. Fetüsün potansiyel olarak bir insan olduğu ve kadının gebeliğini sonlandırtmaya hakkı olmadığı tezini doğru bulanların, spermlerin de potansiyel olarak bir insan olduğu ve tek bir tanesinin bile ziyan edilmemesi gerektiğini kabul etmeleri gerekir. Gebelik sonlandırtmanın bir hak olarak tanınıp yasalarla güvence altına alınmasının, ucuz ve ulaşılabilir olmasının çok sayıda erişkin kadının hayatını kurtardığını hem ülkemizin tarihinden hem de bir çok ülkede yaşananlardan biliyoruz. Gebelik sonlandırtmanın yasal olmadığı ülkelerde her yıl onbinlerce kadın sağlıksız koşullarda ve ehil olmayan kişilerce ya da kendi kendilerine yaptıkları düşük girişimleri sonucunda yaşamlarını kaybetmektedir. Yasal güvence altında ve uygun koşullarda yapılan gebelik sonlandırmaların kadın açısından taşıdığı risk ise gebeliğin sürmesinin ve doğumun taşıdığı riskten daha azdır.

Sağlıklı Gebelik ve Doğum

Her gün bir jumbo jet düşüyor ve taşıdığı genç kadınların hepsi ölüyor. Dünyada her gün yaklaşık 400 kadın gebelik ve yol açtığı sorunlar yüzünden hayatını kaybediyor. Bu kadınların hemen hepsi yoksul ülkelerden ve bu ölümlerin çok büyük oranı niteliklı bir sağlık hizmetiyle önlenebilecek türden.

Her kadının üreme kapasitesini kullanmaya, yani sağlıklı bir gebelik sürdürmeye, bunun için gerekli sosyal destek ve tıbbi bakımı almaya, hem kendisinin hem bebeğinin sağlığının korunması için gerekli olan uygun şartlarda doğum yapmaya, doğumdan sonra bebeğin ve kendisinin sağlıklı olmasını sağlayacak bakımı hizmetlerinden yararlanmaya hakkı vardır. Hükümetler ve uluslararası kuruluşlar bütün kadınların bu haklardan yararlanması için gerekli düzenlemeleri yapmayı ve hizmetleri ulaşılır kılmayı kabul etmişlerdir (Kahire Nüfus Konferansı, 1994). *(Devam edecek)*

Dr. Nuriye Ortaylı

ZİMBABVE

"Alev" söndü mü?

Kurtuluş mücadelesine katılan kadınların öyküsünü anlatan film yasaklanmak isteniyor.

12 Ocak günü. Zimbabwe polisi, Harrare'deki Siyah ve Beyaz film şirketini basarak henüz tamamlanmamış bir filmin negatiflerine el koydu. Polis yetkilileri, filmin "yıkıcı" bir dil taşıdığı ve bazı sahnelerin müstehcen olduğu yolunda ihbarlar aldıklarını açıkladılar.

"Alev" adını taşıyan film, Zimbabwe, Tunus, Namibya ve Güney Afrika ortak yapımı. Avrupa Birliği ve Fransa Dışişleri Bakanlığı nın önemli katkılarıyla gerçekleştiriliyordu. Film, Zimbabwe kurtuluş mücadelesine katılan kadınların öyküsünü anlatıyor: Zimbabwe'de verilen gerilla mücadelesinin son beş yılında iki kadının yaşadıkları ve bağımsızlıktan sonra, yeni bir yaşam kurma mücadeleleri. Yetkililerin müstehcen buldukları sahneler ise, erkek gerilla savaşçılarının kendi kadın arkadaşlarına tecavüz ettikleri bölümler! Gerçi savaş sırasında böyle şeyler olduğunu kimse inkâr etmiyor, ama bunun bir filmde yer almasının gerillaların başarılarına gölge düşürmesinden ve yanlış bir imaj yaratmasından korkuluyor.

Filmin senaryo yazarı ve yönetmeni Ingrid Sinclair, "Filmin kadınların cesaret ve kahramanlığına bir övgü olarak düşünüldüğünü ve güçlerini kendileri için de kullanmalarını teşvik etmeyi amaçladığım," söylüyor ve şunları ekliyor: "Toplum onlara istediklerini kendiliğinden vermeyecek. Herşeyi kendileri almak zorındalar".

"Alev" şimdi sansür kurulunun kararını bekliyor. Pornografinin yasak olduğu ülkede, film müstehcen bulunursa, filmin yapımcılarının ağır cezalar almaları bekleniyor.

IPS

Özgürlük sırası kadınlarda!

İsrail'le barış sürecinin ardından, yeni seçilen Filistin Yasama Meclisi, kadınların hazırladıkları uzun bir talepler listesiyle karşı karşıya kaldı.

İsrail'le uzun barış görüşmeleri sırasında, Filistin heyetinin sözcülüğünü üstlenen ve 88 sandalyeli meclisin 5 kadın üyesinden biri olan Hanan Aşhrawi, kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesini ve kadınlara destek olunmasını sağlayabilecek yasalar için çalışacaklarını söylüyor. Yeni hükümet içinde lobi faaliyetleri yürütmeyi düşünen kadınların, başlangıç için öne sürdükleri taleplerin bazıları şunlar: Evlilik için asgari bir yaş (tercihan 18) belirlenmesi, dayak yiyen kadınlar konusunda yasal önlemler, kadınlar için ücretsiz lise eğitimi, okuma yazma programları. Kadınlar ayrıca, kırsal alanda yaşayan kadınlar için ekonomik projeler oluşturulmasını, işyerinde ayrımcılığa karşı denetim görevini yerine getirecek bir bölüm açılmasını ve halkın bu konularda duvarlı hale getirilmesi için, hükümetin finanse edeceği bir kampanya yapılmasını istiyorlar. Kadınlar, bu önlemlerin yalnızca hükümet düzeyinde lobi faaliyetleriyle gerçekleştirilemeyeceğinin de farkındalar. Hükümet dışı örgütlerle taban hareketlerinin eylemlerinin ve onlarla bütünleşmenin, kadınlar için verilecek mücadelede temel bir önem taşıdığını vurguluyorlar.

Filistinli yöneticiler 18 önce Gazze'ye geldiklerinde, dın eylemcilerin şiddetle k çıktıkları birçok kararname karttılar. Örneğin, kadınla okulda geleneksel İslam giysi giyip başlarını örtmeleri iste Erkek öğretmenlerin kız öğr cilere ders vermeleri yasakla Bu da kız öğrencilerin en iyi retmenlerin bazılarından alamamaları anlamına g yordu. Araba kullanmayı öğ nen kadınların yanlarında a lerinden bir erkek bulunm koşulu getirildi. Eylemci kad lar verdikleri mücadele so cunda, eski bir yasanın i edilmesini sağladılar. Sözkon yasaya göre, bir kadının pa port alabilmesi için, kendis ailesinden bir erkeğin eşlik mesi gerekiyordu. Bu yasa iptali, kadınlar için cesaret v ci bir gelişme oldu.

Kadın haklarının 'ulusal lik' uğruna hep feda edildi düşünen kadın eylemciler, Y Arafat'ın kadınlara ilişkin tal ler konusunda kararsız ve nülsüz olduğunu, çünkü k tendincilerin muhalefetin ürktüğünü belirtiyorlar. A kadınlar, Filistin'de kurulma olan yeni düzeni kadınlar sından da bir fırsat haline ge meye kararlılar.

İNGİLTERE

Londra'da Türkçe "dır-dır"

"Hep dırdır etmekle suçlandık. Susmuyor, dırdırımızı sahipleniyoruz. Gelin hep birlikte dırdır edelim."

Yukarıdaki satırlar, Londra'da yaşayan bir grup Türkiyeli kadının çıkardıkları bir dergiden. Tahmin edilebileceği gibi, derginin adı *dır-dır*. 1995'in Kasım ayında ilk sayılarını çıkaran *dırdır*cılar bakın neler diyorlar:

"Canan, Vildan, Şule, Meliha, Feride, Özlem ve Sevtap bir süredir birbirlerine katlanma becerisi gösterip: kadınlar için, kadınlar tarafından, kadınlar hakkında bir dergi çıkartmak amacıyla biraraya geldiler. Epeyce didişip birkaç da kayıp verdikten sonra dergide kimi ilkelerin bizim için yaşamsal olduğuna karar verdik. Ama farkettik ki, her birimiz heteroseksist, ırkçı, şiddetçi bu toplumsal yapının birer parçası olarak, var olan bu eril ideolojilerin yeniden üretiminde istemeden de olsa aktif olarak yer alıyoruz. Umudumuz kendimize yönelme sürecini bütün kadınlarla, periodlarınıza göre çıkacak(!) DIRDIR aracılığıyla pavlaşmak. Yazılarınızı ve mektuplarınızı bekliyoruz. İyi DIRDIRlar."

Dırdır ın ilk sayısında, eşcinsellik, pornografi, Pekin konferansı, tecavüz gibi konularda yazılar var. *Dırdır*cılara ivi dırdırlar diliyoruz.

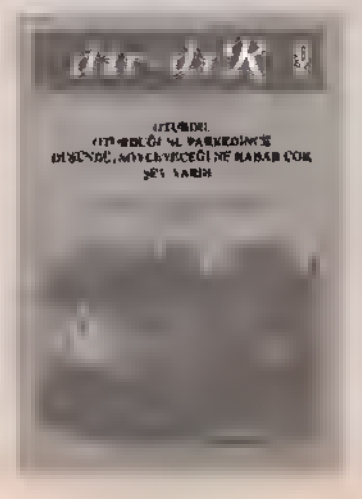

"Bu barış içimize sinmiyor"

Sırp, Hırvat feminist kadınlar adreslerini hâlâ Yugoslavya diye veriyorlar. Onlara ülkelerindeki barış hakkında ne düşündüklerini sorduk. Bu kadar acı ve kandan sonra daha adil bir barış olmalıydı diyorlar.

Zorica Mrseviç (Sırp)

"Uzun savaş yılları boyunca sağlıklı bilgiler alamadığımızdan bölgedeki durumla ilgili çok fazla şey söyleyemeyeceğim ancak kesinlikle barış taraftarı olduğumu belirtmeliyim. Sonunda şu ya da bu şekilde barışın sağlanacak olmasından mutluyum. Ancak barışın daha önce, yaklaşık bir yıl önce Bosna'daki Sırplar dışında bütün taraflarca istendiği vakit sağlanamamış olması üzücü. Neyse ki sonunda barış sağlandı. Bugün artık Sırplar eskisi gibi güçlü değiller. Ancak bugün için sağlanan barışın ne kadar hassas olduğunun da farkındayım, barışın yürümemesi ve tekrar savaşın başlaması en büyük korkum. En büyük dileğim ise barışın sonsuza dek sürmesi. Orada arkadaşlarım, dostlarım ve hatıralarım var. Bölgeye tekrar dönebilmeyi umut ediyorum."

Durda Knezeviç (Hırvat)

"Öncelikle şunu söylemek isterim. Barış herhangi bir durumdan daha iyi en azından kimse öldürülmüyor. Fakat barışı politik bir durum olarak ve uzun vadeli neticeleri açısından incelemeye de ihtiyacımız var. Şu anki barış herkes için adil bir çözüm olmadı hatta olabileceklerin en kötüsü oldu. Bosna en büyük kayıpları verdi. Bütün milliyetlerden sıradan insanlar zarar gördüler, fakat Sırp ve Hırvat politikacılar bu işten kârlı çıktılar. Avrupa Birliği'nin ve Amerika'nın taa en başında Slovenya'nın ayrılması sırasında her şeyi başka şekilde etkileyebilme şansları vardı, hiçbir şey yapmadılar, nitekim kısa bir süre sonra savaş çıktı. Savaş başlayınca ölüler, kayıplar, nefreti ve yanlış anlaşılmayı yarattı, artık eski duruma dönülmesini imkânsız kılan düşmanlıklar oluştu. Tekrar beraber yaşamak üzere biraraya gelmek imkansızlaştı. Avrupa Birliği'ni izlersek olan bitene gözlerini kapadıklarını politik ve ekonomik silahlarını kullanmadıklarını görürüz. Sıradan insanlar acı çekti, büyük mafya, büyük politik kuvvet sahipleri hiçbir zarar görmediler. Savaşın bir aşamasında Amerika sahneye çıktı. Bence iki sebeple Amerika geç ama kesin bir müdahalede bulundu: Birincisi Avrupa Birliği'ne ve bir ölçüde Rusya'ya dişlerini göstermek istediği için, ikincisi ise bence Amerika her siyasi seçim öncesi dünyadaki büyük bir hadiseye müdahale etmek ve onu kendilerinin yapmak ihtiyacı duyuyor. Böylece kendi vatandaşlarına da bir gösteri yapmış oluyorlar. Feministlerin dönen büyük ekonomik ve politik oyunlara karşı ilgili olması gerekiyor, savaşta kadınların sorunu sadece çocuklarının, kocalarının başına gelenler değildir. Dünyanın fakirleri ve kuvvetsizleri olan kadınların sadece büyük güç sahiplerinin kârlı çıktığı savaşlara karşı çıkmak için çok sebebi var."

Zarana Papic (Sırp)

"Savaş boyunca kendi ülkemdeydim, açık yüreklilikle şunu söylemek isterim, politik sebeplerle değil, kişisel sebeplerle orada kaldım, çünkü yaşlı anneme bakmak zorundaydım. Ben sosyoloji eğitimi gördüm, 70'li yıllardan beri feministim, Belgrad, Zagrep ve Lyubiana şehirlerinde oluşan feminist insiyatiflere yakınlık duydum. Universitede kadınlarla ilgili çalışmalarım oldu. Kişisel olarak ve feminist olarak bu barışla ilgili son derece kötümserim. Her şey çok üzücü çok fazla zarar, gözyaşı ve üzüntü oldu. Bütün bunlardan sonra oluşan barış çok zayıf. Savaşın en büyük sorumlularından olan Miloseviç şu anda barışın yapıcılarından birisi. Komünist Parti'ye yapılan darbeden sonraki boşlukta kendi milliyetçi hakimiyetini kuran Miloseviç savaşla daha da kuvvetlendi. Şu anda varolan politik iktidar çok kuvvetli ama Sırbistan'da demokrasi çok zayıf. Savaşın sorumlusu ve mimarı olan insanları denetleyebilecek çok az güç var. Bütün eski Yugoslavya ülkelerinin gerçekten sıcak bir ilişki içinde olduğu zamanları görmeye benim ömrüm yetmeyecek, ama barış deyince olması gereken budur. Ben Saraybosna'da doğdum, kökenlerim Sırp, kendimi Sırp milliyetçiliği içinde şu anki Sırbistan ülkesinin vatandaşı olarak görmüyorum, göremem.

Handan Koç

"Barış, farklı bir mücadele dönemi olacak"

Alman feminist Marie Sichtermann'a Bosna'da kadınlarla birlikte yaptığı çalışmalar ve barışla ilgili düşüncelerini sorduk.

Bosna'da geçen yıl birer hafta süreyle iki kez bulundum. Orada savaştan zarar gören kadınlar için kurulan *Medika* kampında rehabilitasyon projesinde danışman olarak çalıştım. Kampta yaklaşık 50 profesyonel kadın görev yapıyordu. Ben de onlarla birlikte organizasyon ve yönetim konularında danışman olarak görev yaptım.

Aslında orada çok kısa bir süre kalabildim, kısa zamanda yoğun bir konsantrasyon gerekiyordu. Ancak orada bulunan kadınlar hemen hemen kadınlardı. Hem doktor ve psikolog olarak hem de projelerle ilgili olarak çalışıyorlardı. Dolayısıyla çok fazla çalışmak zorundaydılar ve profesyonel yardıma ihtiyaçları vardı. Öğrenmeye o kadar hevesliydiler ki ben onlara sadece sorunları kendi başlarına nasıl çözebileceklerini öğretmeye çalıştım ve bunda da oldukça başarılı oldum sanırım.

Son gelişmelerle ilgili yeterli bilgim yok, sadece oradayken gördüklerim ve orada yaşayan kadınlardan duyduklarım üzerine ve onların bu konudaki düşünceleri üzerine birşeyler söyleyebilirim. Öyle görünüyor ki sorunların çoğu şimdi başlamakta, çözümlenmesi gereken problemler şu dönemde su yüzüne çıkmakta. Barış süreci sorunların halledilmesine yönelik bir başka mücadele dönemi olacak. Şu anda oradaki kadınların neredeyse savaş dönemindeki kadar yardıma ihtiyaçları var.

Kate Millet
SOKAK KADINLARI
Çeviren: Seçkin Selvi
Fiyatı: 330 bin TL.
Birlerini sevmek, onları tanımak istemektir. Birbirimizi öğrenip tanıdığımız ölçüde bugüne değin bizleri ayırmak için kullanılmış binlerce ayrımı algılayabilir, giderek kendi duşsel yaşamımızla kaynaştırabiliriz. Böylelikle, dört bucaktaki kadınların denevimi, hepimizin ortak malı olur hepimize aktarılan bir miras olur ve bu erkekler dünyasında kadın olmanın ne demek olduğunu ivice anlarız.
KATE MILLET
payel

FATMAGÜL BERKTAY
TEKTANRILI DİNLER KARŞISINDA KADIN
Tektanrılı dinler kadına toplumda nasıl ikincil bir statü veriyor? Kadın bedeninin denetimi dinler tarafından nasıl meşrulaştırılıyor? Köktendinciliğin söyleminde kadın neden bu kadar önemli?
Şubat Ayında
Bütün İyi Kitapçılarda Metis Yayınları

BİLAR İSTANBUL
KADINLAR ve 1. ve 2. DALGA FEMİNİZM
• Film gösterimi ve tartışma: Artık Dur Demenin Zamanı Geldi: Bir "Kadının İnsan Hakları Projesi" Filmi
Yön: Pınar Akkaracan, Asuman Şanver
• Film gösterimi ve tartışma: Kadınlar Vardır Sen: Filiz Kerestecioğlu
• Türkiye'de 80 Sonrası Feminizm
Gülnur Savran
• Pazartesi ve Feminizmin Popüler Politika Deneyimi
Ayşe Düzkan, Filiz Koçali
• Feminizmin İkilemi: Evrensellik/Yerellik
Meltem Ahıska
Gün: Perşembe Saat: 18.30 Süre: 5 Oturum
Başlangıç Tarihi: 7 Mart 1996
İstiklal Caddesi, Zambak Sokak, 47 80090, Beyoğlu, İstanbul
Tel: 0212 24942 86 - 252 81 34

Bundan 61 yıl önce

Arz-ı Ulusal Kadınlar Kongresi

İstanbul'daki XII. Uluslararası Kadınlar Kongresi'nin açılışı "Kadınlar için özgürlük ve insanlar için barış" sözleriyle yapıldı. Hükümet konukların ağırlanması için kolları sıvamıştı. Kongre anısına on beş puldan oluşan özel bir seri çıkarıldı. Bunlardan altısı o güne kadar Nobel Ödülü'nü kazanmış olan kadınlara aitti.

Yıl 1935. aylardan Nisan dı. Yıldız Sarayı'nda nicedir görülmemiş bir telaş hüküm sürüyordu. Saray, Uluslararası Kadınlar Birliği'nin XII. Kongresi'ne tahsis edilmişti. 18-24 Nisan tarihleri arasında Istanbul'da toplanacak olan Kongre'nin ev sahipliğini Cumhuriyetin ilanından bir yıl sonra, 1924'de kurulmuş olan Türk Kadın Birliği yapacaktı.

Gelen yabancı delegeler Türkiye'de kadınların kısa zamanda oy hakkı başta olmak üzere, erkeklerle eşit yurttaşlık haklarına devlet eliyle sahip olmalarını hayranlıkla karşılıyorlardı. Yakın geçmişte Osmanlı kadınlarının varlıklarını kanıtlamak için vermiş oldukları mücadeleden kimse haberdar görünmüyordu. Fransa'da bile kadınlar oy hakkına sahip değilken, Türkiye'de 5 Aralık 1934'de kadınlara bu hak tanınmış, TBMM'ye 18 kadın saylav girmişti.

İlk kez 1902'de Washington'da toplanan Uluslararası Kadın Kongresi'ni 1904 Berlin, 1906 Kopenhag, 1908 Amsterdam. 1909 Londra, 1911 Stockholm, 1913 Budapeşte, 1920 Cenevre, 1923 Roma, 1926 Paris Kongreleri izlemişti. 1930'lara gelinceye kadar bu uluslararası kadın toplantılarında siyasal hak ve özgürluk talepleri gündemin hep ilk maddesini oluşturmuştu. Ne var ki İtalya ve Almanya'da yükselen nasyonal sosyalizm dalgası. kazanılmış kadın haklarını baltalamaya, silahlanmaya hız vererek savaş rüzgârları estirmeye başlayınca, kadınlar için barış ertelenemez bir talep haline geldi. 1932'de 18 milyonun üstünde kadın silahsızlanmayı savunan bir bildiriye imza attı.

Türkiye'nin demokrasi yolunda aldığı mesafenin dünyaya duyurulması için Uluslararası Kadınlar Kongresi'ne evsahipliği yapmaktan daha iyi bir fırsat olamazdı. Şunun şurasında on beş yıl olmadan Türkiyeli kadınlar dünyadaki hemşirelerinin pek çoğunu eşit haklar açısından geride bırakmıştı. Hükümet konukların ağırlanması için kolları sıvadı. Kongre anısına on beş puldan oluşan özel bir seri çıkarıldı. Bunlardan altısı o güne kadar Nobel Ödülü'nü kazanmış olan kadınlara aitti. Pullardan birinde Uluslararası Kadınlar Birliği kurucusu Carrie Chapman Catt'in, bir diğerinde ise Mustafa Kemal'in portreleri yer alıyordu. Geri kalanlar tarlada, fabrikada, kamu alanında çalışan kadınları simgeliyordu. Ayrıca Posta ve Telgraf idaresi Kongre nedeniyle Merasim Köşkü'nde bir posta-telgraf merkezi kurmuştu. Delegelere her türlü konukseverlik gösterilerek otobüs ve tranvaylarda ücretsiz seyahat etmeleri sağlanmıştı.

Kongre'ye otuzun üstünde ülkeden delegeler katıldı. Bunlar arasuıda İtalya ve Almanya'dan temsilci yoktu. Kongre Başkanı Corbett Ashby, XII. Uluslararası Kadınlar Kongresi'ni, "Kadınlar için özgürlük ve insanlar için barış" sözleriyle açtı. Ashby, "Kadınların serbestçe ve tam anlamıyla gelişimini istiyoruz. Yeni olsun. eski olsun bu gelişime ket vuran geleneklerin engellenmesi için savaşacağız. Erkek ve kadınlara serbest ve eşit eğitim olanakları istiyoruz... Bu Kongre'de söylenen her söz, yapılan her jest doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak barışa hizmet etmelidir," diyordu.

Seyhan Milletvekili Esma Nevman, "Nereye gidiyoruz? Dünya nereye gidiyor?" diye kaygıyla sorarken, "Bir an evvel eşitlik. güvenlik ve barış içinde hep birlikte yaşamanın yolunu bulmalıyız," diyordu. Türk Kadın Birliği Başkanı Latife Bekir'in, "Türk kadınının kurtarıcısı olmak" sıfatı ile Atatürk'ü öven konuşmasının ardından Atatürk'e bir şükran telgrafı çekilmiş, bu telgrafa Atatürk 22 Nisan 1935'de, "...Siyasi ve içtimai hakların kadın tarafından kullanılmasının beşeriyetin saadeti ve prestiji bakımından elzem olduğuna eminim," sözleriyle cevap vermişti.

Delegelerden bir heyet 26 Nisan 1935 günü Çankaya'ya kabul edildi. Atatürk onlara, "Türk kadınının dünya kadınlığına elini vererek dünyanın barış ve güvenliği için çalışacağına emin olabilirsiniz," diyerek güvence verdi.

Bu güzel gelişmelerden sonra ne oldu peki? Hiç merak ediyor musunuz? 10 Mayıs 1935'te, yani Kongre'nin kapanışından tam 16 gün sonra, Türk Kadın Birliği kendini feshetti. Gerekçesini Lâtife Bekir şu sözlerle açıklıyordu: "On iki seneden beri çalışıyoruz. Birliğimiz bu müddet içinde çok işler başardı. Artık kadınlar bütün haklarına kavuşmuştur. Teşkilat-ı Esasiye Kanunumuz artık bu yolda çalışacak birliğin devamına lüzum bırakmamış ve kadınlarımızın ayrıca bir teşekkül halinde çalışmasına sebep kalmamıştır. Bunun için birliğin kapanmasını teklif ederim. İsteyen arkadaşlar diğer hayır cemiyetlerinde çalışabilirler."

Yaa, işte böyle! Varın siz yorumlayın.

Beril Eyüboğlu

(1) (2) Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi, 1918-1938. Prof. Dr Utkan Kocatürk. Türk Tarih Kurumu Yayınları. 2. Baskı, 1988

Not: Bu yazıda Zafer Toprak'ın 1986 Martında *Düşün* dergisinde yayımlanmış olan "1935 İstanbul Uluslararası 'Feminizm Kongresi' ve Barış" adlı çalışmasından yararlanılmıştır.
Bu sayfadaki fotoğraflar ve resimaltları *Perşembe* dergisinin 25 Nisan 1935 tarihli sayısından alınmıştır.

Kongre komisyonlarına seçilen Türk delegeler

Hukukta Müsavat Komisyonu: Safiye Hüseyin, Necile Refik
Ahlâkta Müsavat Komisyonu: Lâmia Refik. Nermin Muvaffak
İşte Müsavat Komisyonu: Dr. Pakize Ahmed, Leman Fuad
Evli Kadının Tabiiyeti Komisyonu: Nebahat Hamid. Faika Nahid
Arâ-yi Umumiye (Genel oy) Komisyonu: Lâtife Bekir. Mihri Pektaş
Sulh Komisyonu: Seniha Rauf, Elzayiş Suad.

Kongre hatırasına...

XII. Uluslararası Kadınlar Kongresi için basılan özel pulların altısı Nobel Ödülü'nü kazanmış kadınların fotoğraflarını taşıyordu. Bunlardan **Selma Lagerlöf** (1909), **Grazia Deladda** (1926), **Sigrid Undset** (1928) edebiyat ödüllerinin sahibiydi.

Belki de bu altı ismin içinde en çok bilinen **Marie Curie Skladowska**'dır. Eşi Pierre Curie ile birlikte radyoaktiflik üzerine gerçekleştirdiği araştırmalar sonucunda, radyum ve polonyumu bularak 1903 Nobel Fizik Ödülü'nü onunla paylaşmış, 1911'de ise Nobel Kimya Ödülü'nü tek başına kazanmıştır.

Bertha Von Suttner (1905) ve **Jane Addams** (1931) Nobel Barış Ödülü sahipleridir.

ABD'li Carrie Chapman Catt, feminist harekete yirmi beş yıldan fazla önderlik etmiş, anayasaya kadın haklarına ilişkin ek maddenin konmasını sağlamıştır. Kadınların oy hakkı için yaptığı çalışmalar kesintiye uğramasın diye, ikinci evliliğinde nikâhtan önce, her yıl dört aylık zamanını yalnızca kadınlara ayırabilmek için müstakbel kocası ile resmi bir sözleşme yapmıştır. Carrie Catt hayatı boyunca barış için mücadele etmiştir.

Greenham Kadın Hareketi

İngiltere'de bir grup kadının savaşa ve nükleer silahlanmaya karşı başlattığı ve iki yıl kadar süren bu hareket, tüm dünyada etkin olan barış ve çevre örgütlenmelerinin temelini oluşturdu.

Savaşa karşı olmak ille de barış yanlısı olmayı gerektirmiyor. Savaşa karşı olup, barışı sağlama amacıyla silahlanmaya karşı çıkmayanlar var. Bunlar, silahlanarak barışın güvence altına alınabileceğine inanıyorlar. Öte yandan tek taraflı silahsızlanmanın caydırıcı gücünü öne sürerek, barışın ancak bu yolla gerçekleşeceğini savunanlar da var. Bir yandan alabildiğine silahlanıp bir yandan da barıştan söz etmenin çelişkisi, çeşitli dönemlerde dünyanın çeşitli bölgelerinde hiç yoktan çıkan savaşlarla iyice keskinleşiyor. Her ne görüşte olursak olalım, savaşların ve silahlanmanın belli çevrelere yarar sağladığını biliyoruz; ama insanların çok büyük bir çoğunluğunun da barıştan yana olduğu yadsınamaz bir gerçek.

Bundan 15 yıl kadar önce, İngiltere'de hiç de homojen olmayan bir grup kadının savaşa ve nükleer silahlanmaya karşı başlattığı ve iki yıl kadar süren bir hareket, bugün tüm dünyada etkin olabilen en büyük barış ve çevre örgütünün de temelini oluşturmuştu. Nükleer silahlanmaya karşı 1981 yazında yapılan bir yürüyüşle bir araya gelen ve hiç bir örgüt ya da partiye bağlı olmayan kadınlar, daha sonra ABD Hava Kuvvetleri'nin orta menzilli nükleer füzelerini konumlandırma amacıyla kurduğu Greenham Common üslerinin çevresinde protesto gösterilerine başladılar. Bu gösteriler, kadınların sayılarının artmasıyla bir protesto kampına dönüştü. Üssün önünde çadırlar kuruldu, iş bölümü, günlük programlar ve kadınlara özgü bir örgütlenmeyle çevreci bir barış hareketi temelinde bir yaşam biçimi oluştu. Kampın birinci yılında, üs çevresinde 15 km.'lik bir çember oluşturarak şarkılar söyleyen kadınların sayıları başka ülkelerden gelenlerle birlikte yüzlerle ifade ediliyordu. Alman Yeşiller Partisi başta olmak üzere birçok çevre ve barış örgütünün desteklediği hareket, hükümetin baskısına karşın basının ve kamuoyunun gündemini tutuyordu. Üsse giriş çıkışı engelledikleri için zaman zaman gözaltına alınan kadınları hiçbir şey yıldırmıyor, yağmura, kara bile aldırış etmeden kamp yaşamı sürüyordu. Bu arada kadınların barış nöbeti sürerken, 1983 Nisan'ında Greenham'dan başlatılan, 40 bin kişinin elele tutuşarak oluşturduğu 33 kilometrelik kanlı-canlı insan zinciri, barış yanlılarının yalnızca bu "çılgın kadınlar" olmadığını kanıtladı.

Hareketin başında kadınlar arasında feminizmden söz bile edilmezken, ikinci yılın sonunda kadınların çoğunda önemli bilinç değişiklikleri olmuş, savaşın sorumlusu ilan ettikleri erkeklere rağmen mücadelelerini çeşitli örgüt ve biçimlerde sürdüreceklerini haykırmaya başlamışlardı; "Yüzyıllardır bizi evde bırakıp savaşlara gittiniz, şimdi siz bizim barış mücadelemizi evde bekleyin!" diyorlardı (daha sonra bazı kadınların eski ev yaşamlarına dönmeyerek mücadeleyi sürdürme yolunu seçtiklerini biliyorum). Barış ve çevre temelinde en büyük kadın hareketi olarak tanımlanan Greenham kadın hareketi, daha sonra işlevini tamamen yitiren ABD üssünü ortadan kaldıramadı ama tüm dünyaya sesini duyurdu ve bugün başta Greenpeace olmak üzere pek çok örgütlenmenin yol göstericisi ve çekirdeği oldu.

Füsun Özlen

- seninle daha önce volvox'un bir üyesi olarak konuşmuştum, hem onun için hem de seni volvox kız grubuna çok yakıştırdığım için volvox'la maceranız nasd bitti, neler düşünerek tek başına çalışmaya başladın diye başlamak istiyorum.

Tek başına çalışmak benim çok önceden planladığım bir şeydi, böyle bir albüm yapmak için çok küçük yaşlardan beri sürekli nasıl bir çalışma yapmam gerektiğini düşündüm. Önce eğitim almam gerekti; Konservatuar, şan filan sonra da bu eğitimin bendeki arzu ve yeteneklerle nasıl birleşeceğini görmek. Ve performansımı artırmak için uzun süre canlı müzik yaptım, şarkı söyledim, enstrüman çaldım. Sekiz senedir, senin de bildiğin gibi canlı müzik yapıyordum, bunun son iki senesini Volvox'la geçirdim. Volvox benden önce kurulmuş bir gruptu. Volvox süreci benim için ve sanıyorum ki hepimiz için çok öğretici ve müthiş eğlendiriciydi. Bu süreç hepimizi bence ayrı ayrı güçlendirdi, kuvvetlendirdi ki bu çok önemli bence, güven kazanmak, yaptığımız herhangi bir eylemin sesini duymak, Volvox olarak çalıştığımız döneme aittir, ben bu süreyi çok önemsiyorum. Ama hepimizin tek tek yapmak istediği şeyler vardı, Şebnem de şu günlerde bir albüm için çalışıyor mesela, bu arzuyla da Volvox grubu dağıldı.

- benim için ve tanıdığım başka kadınlar için volvox kız grubu, genellikle erkeklerin yer kapladığı rock camiasında iyi bir yeri temsil ediyordu, biraz da onun için soracağım, iyi hatıralar ve tecrübelerin dışında geride kalanlar var mı, kızlarla bir şey yapmak fikri geride kalan birşey mi mesela? bunu kadınların birlikte yaptıkları başka işler açısından da önemsiyorum. kadınlarla birlikte birşeyler yapma arzunu kaybettin mi?

Volvox hakikaten çok zoru başarmış bir gruptur. Rock yapmak gerçekten zor bu ülkede, çünkü içinde yaşadığımız kültürle çok tezat. Önce ruhumuzda yaşatmak, sonra bunu müzikle dışarıya aksettirmek zaten zor, bir de buna kadınların bu ülkede herhangi bir mesleği yapmaya ya da heveslenmeye kalkıştıklarında bile çıkabilen zorlukları eklersek bu zorluğu daha iyi görebiliriz. Onun için de Volvox'u gururla anlatabilirim. Volvox olarak yapacaklarımızı yapmıştık, daha ötesi yoktu Türkiye şartlarında. Bir de, tek tek yapmak istediğimiz sıçramaları yapmalıydık ve belki, sonra, tekrar daha farklı şeyleri yapmak için istersek bir araya gelebiliriz. Soruna geliyorum, kadınlarla birşeyler yapma arzumu kaybetmedim.

- şarkı sözleri üzerine bir şeyler söyler misin? özellikle de sözleri senin olanlar üzerine.

Albüme adını veren parça "Kime Ne". Bu ülkede beni özellikle rahatsız eden bir şey var. Herkes genellikle başkalarının yaptığı ile çok ilgilidir, ne giymiş, ne söylemiş, ne takmış ne takıştırmış, sorulur soruşturulur, buna çok kızıyorum, biraz da böyle yetişmememin bir sonucu. Ben kimseye genellikle hesap vermedim yaptıklarımla ilgili, yaptığım şeyler kendi sorumluluğumda olan şeylerdi, kimseyi de çok fazla merak etmedim. "Kime Ne"de biraz kendimiz olalım demek istiyorum aslında. Bu kadınlar için de erkekler için de böyle bence.

- erkeklerin mevcut kodlardan kopuşları daha zor değil mi? son zamanlarda revaçta olan özgür kadın, özgür kadın seven erkek. genellikle erkekler mevcut durumlarını devam ettiriyorlar. kadınlardan değişmelerini bekliyorlar

Doğru galiba, çünkü onlar rollerine çok sadıklar. Ben de genellikle, canımızı sıkan bazen kendimize bile söyleyemediğimiz konularda şarkılar yaptım. İnsanlar benim şarkılarımı dinlerken sevmedikleri şeyleri duyacaklar benim ağzımdan. Bu da dikkat çekmenin bir yolu. Mesela "Duvaksız Gelin"de, rızasız herhangi bir şeye hayır de diyorum. İnsanın kendi ailesini kurma ya da kurmama hakkı en doğal hakkı demek istiyorum. İçine doğduğunuz aileyi seçme şansımız yok ama bir diğeri de elinizden almıyor, bu korkunç bir şey. Benim başımdan geçmedi ama, çevremde gördüğüm, duyduğum, gazetede okuduğum, ya da çaycı amcanın hayatında gördüğüm bir şey bu. Beni rahatsız ediyor o zaman bir şarkı yapmalıyım, "Sebepsiz Savaş" keza, bu şarkıda savaştan çok bu yüzden göç eden, topraklarını terk etmek zorunda kalan, aileleri dağılan, kaybolan insanları anlatıyor.

- özlem'ciğim, sen genellikle gece yaşıyorsun bu normal düzen diye bildiğimiz düzenden başka bir düzen. gece yaşamakla ilgili de birşeyler söyler misin? böyle bir şarkı da yaptın değil mi?

Evet ben gece yaşamanın tadını çok iyi biliyorum, gece yaşıyorum deyince genellikle sabahlara kadar içilir, eğlenilir anlaşılıyor, öyle değil aslında, ben evde de olsam, dışarda da olsam gece yaşıyorum, herhalde yarasalık var bende de. Gece olunca

"Hayatımızın merkezi aşk olmasın"

özlem'i tanıdığımda ankaralı, rock söyleyen punkçı bir kızdı. sonrasında rock dinleyen, seven, bu camiaya yabancı olmayan kadın arkadaşlarımla özlem'i, şebnem'i ve diğer kızları volvox grubu olarak çok kez dinledik, varlıkları ile çok gururlandık. onları gittiğimiz yerlerde görmekten, dinlemekten haz aldık. önceleri de, farkedilen ilk şey, kendisinin tabiri ile inandığı şeyler için yapamayacağı şeyin olmaması, sınırlama, sınır sevmiyor... kadınlar için böyle bir bünyeye sahip olmak ve hayatınızı bu sınırsızlıklar üzerinde şekillendirmek sadece kendine güvenle olacak gibi değil, kendine benzeyenlerle dayanışma gerektiriyor. her türlü direnç, gençlikte kalan bir şey olmasın. özlem'le konuşurken, bunu çok hissettim.

müthiş bir keşif başlıyor. Gece yaşayan, çalışan insanlar var, bu şarkıda da bunun hikâyesi var. Bilmeyenler için bu insanlardan haberdar olacakları bir şarkı bu. Bunun dışında mesela "Niye Bana Bu Ceza"da, şimdiye kadar bilinen aşk şarkılarını tiye aldım. Yandım, bittim, öldum yok artık. Böyle bir aşk, kalmadı, kalmasın. hayatımızın merkezi aşk değil, olmasın, aşık olunduğu zaman mahvolmaya gerek yok. "Aşk Herşeyi Affeder mi" müthiş vankı uyandırdı. Şimdiye kadar ulaşamadığım insanlardan o kadar çok tepkiler alıyor ki. Kütahya'dan, Van'dan arayanlar var. Bu şarkıda esas olan insanın kendisine sorduğu soru. Aşk herşeyi affeder mi diye kendimize soruyoruz. Bu benim çevremde yaşanılan aşklara benziyor, Ferhat'la Şirin'in aşkı kalmadı, insanlar aşk yüzünden bağlanmaktan korkuyor, bağlanmak bir sürü şeyden vazgeçmeniz demek oluyor, bu çok korkunç bir şey. Aşk, bağlanmadan da, sürüklenmeden de yaşanılabilinir demek istiyorum. İnsanların içinde bence dışarıya çıkarmada cesaretsiz oldukları şeyler var, aldatmak çok kötü bir şey olmayabiliyor her zaman, belki de bazen ilişkiyi geliştirici bir şey olarak da düşünebiliriz, yeni kapılar, yeni olaylar önümüzü açabilir, bazen de yanımızdaki insanın kıymetini anlayabiliriz, bütün bunlar da dünyanın sonu değilmiş gibi geliyor bana. Seni aldattım, çünkü sana bağlanmaktan korktum diyen birisi de affedilirmiş gibi geliyor bana.

- başına böyle bir şey geldi mi?

Gelmedi ama, bu önemli, birisi kalkıp seni aldattım deme cesaretini açıklığını gösteriyorsa, bu aldatmış olmaktan çok daha önemli. doğruluk çok daha az bulunur bir şeymiş gibi geliyor bana.

- burda da şöyle bir şey var ama değil mi? erkeklere aldatmak, kadınlara da affetmek düşüyor genellikle.

Farkındayım, onun için de bağıra bağıra dün gece seni aldattım, çünkü sana bağlanmaktan korktum, diyorum.

- başarılı olmak, başarmak, senin için ne ifade ediyor? erkeklerde tezahür edişi güç göstermek şeklinde oluyor. senin için ne demek başarmak?

Erkekler için, güç gösterisi başkalarına karşı olabilir. Benimse kendimle derdim var. Ben kapasitemi, sınırlarımı çok iyi biliyorum, neyi yapacağımı, yapamayacağımı biliyorum. Onun için de çok bekledim albüm yapmak için, işte oldu, şimdi hazırım dediğim zaman çıktım ortaya. Başardığımı hissetmeyi önce kendi içimde yaşamam demek bu. Bir de önemli bir şey daha var galiba, erkeklerde olmayan bir şey, o da içgüdü, kalbinin söyledikleri, bu ses bana çok şey öğretti.

- seninle ilgili bir yazıda çeşitli övgülerden sonra, klipte farkedilmiyor ama güzel de bir kadın diye yazıldı.

Buna özellikle dikkat ettim, şu an bile daha bakımlıyım farkedersen, ama klipte istediğim ve bence başardığım şey de o kadının ruhunu vermekti. Şarkı söylüyormuş gibi yapmadım damarlarım çıka çıka o şarkıyı söyledim ben. Göz süzeyim, yan bakayımdan daha çok, o duyguyu vermek istedim.

- gözyaşı var şarkıyı söylerken, gerçekten ağladın mı?

Evet ağladım. ne zaman söylesem çok etkiliyor beni. ağlanabiliniyor işte. Çünkü orada hata yaptığına inanan bir kadın var. belki de hatırlamak bile istemiyor dün geceyi, her şey karışmış kafasında, şimdi bu durumu makyajım yerinde, saç baş yapılı ifade edemem ben. Bir de klip çıkınca, "üff karıya bak," denmesinden daha çok, sıkı bir parça denmesini istedim.

vildan erozan

"Ölüm ve Bakire"nin akla getirdiği sorular

İşkencecilerin bütün toplumun önünde alenen hesap vermesini gündeme getirmeyen; sadece işkencecileri değil, kendi kendini de, yani işkenceye ödünç verdiği kültürünü, suç ortaklığını, unutkanlığını yargılayamayan bir toplum geçmişine sahip çıkabilir mi? Herhangi bir adalet duygusundan nasibini alabilir mi? Polanski'nin "Ölüm ve Bakire" filminden çıkarken işkence görmüş ne kadar çok arkadaşım, tanıdığım olduğunu düşündüm. Bir kez daha bu bilginin örtüklüğüyle ve dehşetiyle irkildim. İçimde derin bir nefretin ve suçluluk duygusununun kıvrandığını duydum.

İşkence sadece politik bir yıldırma, konuşturmak için acı çektirme mekanizması değil. "Ölüm ve Bakire" bunu göstermek açısından çok etkileyici bir film. Politik işkencenin nasıl bir erkek kültüründen neleri devralarak işlediğini, gündelik hayatımızın sıradanlıkları içinden nasıl beslendiğini ince ince önümüze seriyor. Nedense hep erkek olan işkencecilerin, ister erkek olsun ister kadın, karşısındakini bir kadın konumuna sokarak aşağılaması; kurbanına karşı, bir erkeğin bir kadına karşı kullandığı saldırganlık yöntemlerini -tecavüz, bedenine şiddetle el koyma, aşağılayarak varlığını silmeye çalışma, en zayıf yanından yakalayarak kendinden nefret etmesini sağlama gibi- kullanarak etkili olması bir tesadüf olabilir mi?

Bir Latin Amerika ülkesinde işkencecilerden hesap sorulmasının gündeme geldiği bir dönemde geçmektedir film. Vaktiyle öğrenci eylemlerinde yakalanan, sonradan kocası olacak örgüt şefini ele vermemek için işkenceye göğüs geren, defalarca tecavüze uğrayan, aşağılanan kadın, şimdi pek de güvenmediği adalet mekanizmasına karşı, üstelik de bu mekanizmayı işletmek üzere kurulan komisyonun başına getirilen kocasına karşı direnir; kendi adaletini kendi yöntemleriyle gerçekleştirmek ister. Dengesiz bir kadın, bir deli olarak adlandırılmaya karşı kendi hafızasını ortaya koyar. Yaşadıklarının gerçekliğinin, kendi anlatısının gerçekliğinin kabul edilmesini ister. Bu anda, devletten, işkencecisinden ve kocasından sorduğu hesaplar birbirinin içine geçmiştir. Bu karşılıklı hesaplaşmaların içindeki en önemsiz ayrıntıdan, hikâyenin geri planından başlayarak bir dizi soru geliyor aklıma. Bütün bunlar tesadüf olabilir mi diye soruyorum: İşin başında, adamın şef, kadının sıradan bir militan olması bir tesaduf müdür? Ya, adamın, kadının kahramanlığı karşısında, "Ben olsam böyle davranamazdım," demesi? Kadının serbest bırakıldığında sevgilisini bir başka kadınla bulmuş olması? Kadının yıllarca işkence sırasında uğradığı tecavüzü kocasına anlat(a)mamış olması? Zaten, "demokratik" hükümetin kurduğu komisyonun işkencede tecavüze uğrayanlarla pek fazla ilgilenmemesi? Bu hesaplaşma anında, kocanın karısının anlatısına inanmakta çok fazla tereddut etmesi? Kadının işkenceciye karşı saldırısının yoğun cinsel anlamlar yüklenmesi? Ama sonuçta bir kadın olarak bir erkeğe tecavüz edemeyeceğini anlaması? Anlaşıldığı üzre, işkence odasında kurulmuş düzenin, kadının kıskıvrak çaresizliğinin, (niyeti baştan öyle olmasa da) doktora tecavüz ilham etmiş olması? İşkenceciye dönüşen doktorun tecavuzüne "incelikli" fantazilerin (örneğin Schubert'in müziğinin) eşlik etmiş olması? İşkencecinin aslen ve halen bir aile babası olması? Bir kadının yaşadığı işkence öyküsünde bütun bunlar tesadüfi ya da film icabı ayrıntılar olabilir mi?

"Ölüm ve Bakire"nin kahramanı kadının sözleri yankılanıyor: "İntikam değil, yaptıklarını itiraf etmesini ve benden özür dilemesini istiyorum." Geçmişteki hiçbir yara onarılamaz, hiçbir acı telafi edilemez. Ama yaşananların gerçekliği kabul edildiğinde, hayatımızda bu tecrübelere bir yer açıldığında, herkesin de önünde bir hesaplaşma gündeme geldiğinde kendimizi biraz daha güçlü hissedeceğiz. Hele "normal" adamlar yaptıkları işkenceleri normallaştirerek aramızda dolaşırken...

Sonuçta sinema salonunda kaç işkenceci vardı acaba diye sormaktan da kendimi alamadım

Meltem Ahıska

Hayalimde bir Neriman

Neriman Köksal size akıl fikir ve cazip ye dimdik ve işte böylesi ne güzel kadınlığın derslerini varlığıyla, öyle havadan sudan konuşarak veriyor. Ama sesi ama gözleri, gülümseyişi, saçları nasıl iyi geldi. Çok şiddetle böyle bir kadın tahayyül ediyorum. Dilerim öyledir.

Haziran 1963 *Artist Mecmuası*

Neriman Koksal ın kolunda bir erkek saati. Üstünde çizgili bir bluz ve siyah bir pantalon. Fotoğraflardan birinde elinde küçük bir eğe, balkon demirlerinden birini eğeliyor.

- Hayrola tamirat mı var?

- Hayır, ufak bir tadilat yapıyoruz, arka tarafta. Sabahtan beri çekiç elimde yardım ediyorum onlara.

- Elinizden geliyor mu bari?

- Tabii evimin bütün ufak tefek işlerini ben yaparım.

Röportajın ilerleyen bölümlerinden Neriman Koksal'ın Bosfor Turizm'in davetlisi olarak gittiği Edirne'de (grupta Muhterem Nur, Filiz Akın ve Yılmaz Duru) çekilen kurada Avrupa seyahati kazandığını, ayrıca Yunanistan'da bir film çekimine gitmek üzere olduğunu öğreniyoruz. Zengin bir dulu oynayacağı bu filmde fakir bir tamirciye (Fikret Hakan) aşık olup onu yükseltecek. Kapı çalınıyor, annesi çağırıyor: "Neriman", müsaade isteyerek ayrılıp kolları paketlerle dolu salona dönüyor.

- Bakın, bir zengin kadın rolü bana on iki yeni elbiseye mal oldu.

Şişli'de bir apartmanın beşinci katında oturuyor. Üçüncü katta ise kadim dostları Sadri Alışık ve Çolpan İlhan.

Ağustos 1961 *Artist Mecmuası*

Uzun boylu sarı saçlı kadın elindeki gazeteyi yavaşça katlayıp yere bıraktı. Çok sarsılmıştı okuduklarına inanamıyor gibiydi. Oturmakta olduğu divandan kalktı. Biraz ilerde duran sehpadan aldığı sigarayı yaktı. Derin bir kaç nefes çekti.

DEDİKODU başlıklı bu yazı Londra'da ölen (**İkinci Cihan Harbi'nde cepheden cepheye koşan korkusuz Türk, milyonları öldüren harpten sağ salim kurtulmuş fakat sinsi ve habis bir düşmana mağlup olmuştu**) Turan Seyfioğlu'nun cenazesinin Turkiye'ye getirilmesi için gereken 10 bin lirayı sinemacılardan toplamaya çalışan Neriman Köksal'ın gayretleri hakkında.

Yazıyla ilgisiz ama ona ait fotoğraflardan birinde Neriman Koksal iki sünnet çocuğunun arasında oturuyor. (Çocuklardan biri küçük kardeşi, diğeri yakın dostu bir doktorun oğlu.) Başına genişçe bir kumaş bağlamış. Yanık tenini ortaya seren açık renk kolsuz bir elbise giymiş. Bir zincir kolye, bir yüzük, bir saat. Ve bir gülümseyiş. Uzun boylu sarışın kadının ömre bedel bir gülümseyişi var. Yanaklarını iki derin çizgiyle ayıran, gözlerini incelten, yüzünü kateden... Bir de kaşları. Neriman Köksal'ın kavisli kaşları: nıutlaka alınan, abartısız boyalı hafif çekik gözlerinin üstünü çizen, o çok özel kaşları... Neriman Koksal Yeşilçam'ın başka hiçbir oyuncusuna nasip olmamış bir güzelliğin sahibi. Gümbür gümbür bir güzellik. Tartışmasız bir güzellik. İnsanın sinirine gitmeyen, aksine güven veren bir güzellik. Yıllar geçtikçe onu terketmeyecek, yarı yolda tüyüp "neydim de ne oldum" teranelerivle tüketmeyecek... Gerçek bir güzellik: Bir baştan öbür başa.

Ağustos 1964 *Artist Mecmuası*

Neriman Köksal'ın sakin boya sarısı saçları topuz yapılmış, önüne Beyoğlu taşlarından bir tiara kondurulmuş. Ufak bir perçem yine de yolunu bulup geniş alnına düşüyor. Omuzlarını yarı örten bir kürk ve koyu renk bir gece kıyafeti var üstünde. Direkt gözlerinizin içine bakıyor. Kaçamaksız bir kadın. Dudakları kapalı; ama kısık değil. Korku yok bu kadında, eziklik yok.

Fotoğrafın altında: **NERİMAN KOKSAL Dedikodulardan kaçarken neler geldi başına....** yazıyor.

Artist Mecmuası nın sayfaları Türkan Şoray'ın, Muhterem Nur'un, Ayşecik'ın, Fatma Girik in, Ajda Pekkan'ın, Gönül Yazar'ın, Filiz Akın'ın ve daha nicelerinin özel yaşam diye bir kavram geliştiremediklerinin paramparça kanıtlarıyla dolu. İlle de Türkan Şoray: Uykudan yeni uyanmış geceliği üstünde zavallı bir musluğun önünde yuzunu yıkıyor, oyuncak bebeğine mama yediriyor, annesi Rüçhan Adlı'nın kızına yazdığı aşk notlarını (mektup uzunluğunda değiller) basına sızdırıyor, ana-kız ana-kız çekişmelerinin en kanlı canlı örneklerini gazeteler aracılığıyla sergiliyor; Türkan Şoray resmen basınla yatıp basınla kalkıyor. Bir sayıda Artist muhabiri içerde sevgilisiyle birlikte olduğunu bile bile inat olsun diye annesini sıkıştırıyor. Böylesine içiçe kıçkıça yaşamlar.

Neriman Koksal'dan randevu alınıyor. Şişli'deki evin kapısı zamanında çalınıp iş uzatılmadan kalkılıyor. Neriman Koksal bu mesafeyi koyuyor. Saygın bir kadın Neriman Köksal. Tam bir kadın. Tamamlanmış, kendini tamamlamış bir kadın. Sinema kariyeri boyunca mert kadın, esas kız olacak, vamp olacak, kötü kadın olacak, zengin dul, düşmüş melek, beter kavınvalde olacak, en yakın dost, komedilerde kâhyaması kadın olacak (Komedilere hiç yakışmayacak Neriman Köksal: hâlâ da televizyondaki o bir türlü olamayan komedi dizisine hiç yakışmıyor.) Ama klişe olmayacak. Mutlak kötülük Aliye Rona, peluş vamp Suzan Avcı. her daim saygın Gülistan Güzey, sıkıcı hanımefendi Belgin Doruk, görünce gul Suna Pekuysal, ezile ezile un ufak Muhterem Nur olmayacak. O hep Neriman Köksal olacak. Fosforlu Cevriye, Lekeli Kadın, Tatlı Bela değil: Neriman Köksal, Neriman Köksal, koskoca Neriman Koksal.

Aralık 1963 *Artist Mecmuası*

Köksal var

Başlık: **Muhterem ve Neriman Arasındaki Maç**

Artist Mecmuası bunu başka kadın ve erkek yıldızlar arasında da yapıyor. Çok matrak bir karşılaştırma. Not verdikleri konular şunlar (sözümona bir de jüri var): **Sempati, Cinsi Cazibe, Gişe hasılatı, Fotojeni, Güzellik, Cemiyet hayatı, Arkadaşlık, Reklam anlayışı, Popülarite, Kültür, Zeka, Giyim zevki, Mesleki anlayış, Sevgi, Şahsiyet, Kabiliyet, Meslek dışı meziyet, Aile hayatı, Sıhhat, Spor.** (Bunları kendinize not vermeniz gerekirse şu kapı gibi liste elinizde bulunsun diye yazıyorum.) Karşılaşmayı 132'ye 121 Neriman Köksal kazanıyor. Gelecek sayıdaki maç da ilan edilmiş: Leyla Sayar - Çolpan İlhan.

Ocak 1961 *Artist* Mecmuası

Başlık: **Neriman Köksal**

Sevimli yıldızın hayatında en büyük arzusu: ANNE OLMAK

Neriman Köksal'ın elinde sigarası önünde çayı. Röportaj *Artist Mecmuası*'nın yerinde yapılıyor. Bileğinde yine o erkek saati, üstünde kısa kollu koyu renk bir elbise. Mevzun bacaklarını üst üste attığında kabarık kombinezonunun etek dantellerini zerafetle (ve iç gıcıklayıcı) sergiliyor. Bami'de dünyaya gelmiş, babasını 20 günlükken kaybetmiş. Rami'de ondan 'Güzel Ahmet'in kızı' diye söz ederlermiş: öylesine güzel adammış babası. Feriköy'de büyümüş. Sebze meyve bahçeleri, bakla ve mısır tarlaları arasında.

- Neriman küçüklüğünde film artisti olmayı düşünür müydün?

- Asla! Aklımdan bile geçmezdi. Bu gibi şeyler ekseriya tesadüflere bağlı. Sinemaya ve tiyatroya bile merakım yoktu. Kızlığımda ev işleriyle meşgul olurdum. Çiçeklerle meşgul olur, kuyudan su çeker, onları sulardım. Rahmetli eniştem, bana meyve ağaçlarına nasıl aşı yapılır öğretmişti.

Kasım 1962 *Artist Mecmuası*

Başlık: **Sıra Boksörlüğe Geldi**

Neriman Köksal siyah bir gömlekle siyah bir pantolon giymiş, evinde kızkardeşinin kocası eski boksörlerimizden Vural İnan'la boks çalışıyor.

Fosforlu'dan sonra hemen her filmimde erkeklerle döğüşüyorum. Çok zor olan bu sahneleri gayet rahatlıkla oynarım.

Neriman Köksal boylu poslu, hükümet gibi kadın. Kıran kırana döğüşüyor erkeklerle filmlerinde. Ama travesti bir üslupla değil. Beyazperdemizin gelmiş geçmiş en seksi oyuncularından. Kurbanlaşmadan, pespayeleşmeden, itilip kakılmadan, şablonlaşmadan seksi. Hem güçlü hem seksi. Oyle Hülya Avşar'da olduğu gibi düğünlerde masada oynatılan beş-altı yaşlarında kız çocuğu müstehcenliği değil. Türkan Şoray'da olduğu gibi bilinçsizce etrafa saçılan sonra da kurbanlaşarak üstünden yıkatılmaya çalışılan bir çaresizliğin seksapeli değil. Suzan Avcı'nınki (ve günümüz piyasalarında pek çok benzerininki) gibi çalışıp çabalayıp pazarlamak, vitrinlerde çığlık çığlığa sergilemek üzre hazır edilmiş körgözüm parmağına (dolayısıyla da etkisi sıfırlanmış) bir cinsellik değil. Cahide Sonku'da olduğu gibi vakarla ama nefretle taşman, kendine rağmen donamlmış bir intikam düşme/düşürme aracı olarak

cinsellik de değil. Bu, sağlıklı, sahibiyle cinsiyetiyle barışık; insanı kırmayan, utandırmayan, rahatsız etmeyen bir cinsellik.

Neriman Köksal'ı eşsiz benzersiz yapan bir de bu. Sezer Sezin'le çekişip ona kaptırdığı "Şoför Nebahat"leri de açıklayan. Kamuflaj kılıklarda dolaşamayacak kadar kadın kadın Neriman Köksal. Ama boks da yapar, adam da döver. Bilcümle seyirciler de: "Helâl olsun kadına" der.

Bir röportajında Sakıp Sabancı, gençliğinde Neriman Köksal için nasıl yanıp kavrulduğunu açıklıyordu. Rüyalarının kadını oydu. (Bu rüyalarının kadını, matrak bir tabir. Mesela: masturbasyon fiksasyonum oydu diyecek hali yok ya.) Aynı bilinçaltının keşfinden önce S.S. röportajında annesiyle birlikte çıktığı bir tatili anlatıp. "Otel odasında Sophia Loren'le olsaydım o kadar mutlu olamazdım, öylesine mutluydum annemle," diyordu. Hafızama yapışmış birkaç bilgi işte.

Haziran 1961 *Artist Mecmuası*

Yıldızlarımıza Erkekler Hakkında 20 Sual'in konuğu Neriman Köksal.

1. Sokakta erkeklere bakar mısınız?

N. Nazaroğlu

- Allah niye göz vermiş? Güzele bakmak için!

2. Çok yakışıklı bir adama gözünüzün takıldığı olur mu?

- Olur. Doğru doğru, dosdoğru!

12. Bir erkeği gözünüzden düşüren şeyler nelerdir?

- Laubaliliği... Yalancılığı, lüzumsuz konuşmaları. Bunlar beni sıkar. Erkek dediğin kendini ayarlamasını bilmeli.

16. Erkeklerin mektuplarını saklar mısınız?

- Saklamam. İyi de olsa, kötü de olsa mektubu okuyup, yırtarım. Herhangi bir mevzuun tazelenmesini istemem.

17. Sevdiğiniz erkek peşinize adam takıp sizi takip ettirse ne yaparsınız?

- Böyle bir şeyi sevmem. Güzel bir tesir yapmaz. Sadece sinirlenirim.

Ruhunuza cam parçaları batarak uyanmışsınız. Akşamdan kalmasınız. Gece olup bitenleri, Neriman Köksal'ın mektupları gibi yırtıp atabilmek için neler vermezdiniz. Ama oradalar işte: Bir çöp yığını gibi için için yanıyor ve olmayan kokularıyla midenizi ağzınıza getiriyorlar. En fenası rezil olma durumu. Hayat başkalarına karşı tutmak zorunda olduğunuz bir skor levhası değil tabii ki. (Kimi zaman böyle hissedip didiklenseniz de) Lakin kendi kendinize rezil olmanın o lök gibi çöken ağırlığı. Karşı cinsten biriyle başınız belada. Kafayı takmışsınız adama; bir şeyler var: bir derinlik, bir acı, illa diplere dalıp çıkarmanız gereken bir sır. Bir açıklama, bir itiraf. Olmayan bir şeyin peşinde yırtınıyor olamazsınız. Mutlaka oradadır. Ama kelimeler, söyledikleri; ne denli akhınıza kazıyıp yeniden dizip en mahir okumalarınızla çözüp ölçüp biçseniz de bir toplama ulaşamıvor. Mana yok. Bir iletişim uçurumu. Aşkınızdan geberseniz, makatından elektrik verseniz "gerçek" bir şeyler koparamayacak, dahası bunun olmazlığım kabullenmeyecek, işi bitirip kendinizi cenaze halinde dahi olsa kurtaramayacak haldesiniz.

Çok lazımmış gibi bir de arabasının plakasını tekmeleyip yamulttuğunuzu hatırlıyorsunuz. Yüzünüzü allar basıyor. Bütün bunları defalarca sarıp bir günün, bir haftanın, bir yılın içine etmeye teşnesiniz. Gözaltlarınızdaki morları bir parmak boyayla kapatıp kendinizi sokağa dar atıyorsunuz.

Neriman Köksal'ın kapısmdasınız. Evi nasıl temiz, sıcak, düzenli, ferah. İşte böyle de yaşanır tek başına dedirten bir ev. Buzdolabı dolu, çay her zaman hazır, ayrıca cevizli kek var. Bordo kadife büyükçe bir kanepede Neriman Köksal size akıl fikir ve cazip ve dimdik ve işte böylesi ne güzel kadınlığın derslerini varlığıyla, öyle havadan sudan konuşarak veriyor. Çayı içiyorsunuz; ama sesi ama gözleri, gülümseyişi, saçları nasıl iyi geldi. Bacaklarınız karınmıza doğru çekiliyor. Biraz mahçup başınızı koca kocaman göğüslerine koydunuz. Sizi iyi ediyor. Böyle bir Neriman Köksal hayal ediyorum içimde. Böyle durup varlığıyla onaran bir kadın. Çok şiddetle böyle bir kadın tahayyül ediyorum. Dilerim öyledir. Öyle bir Neriman Köksal'dır.

Perihan Mağden

Diyarbakır'dan bir kadın yazar

Suzan Samancı

Yazmaya şiirle başlamış, iki hikâye kitabı var. Şimdilerde *Demokrasi* gazetesinde köşe yazıları yazıyor.

- Biraz kendinizi anlatır mısınız?

Diyarbakır'ın merkeze bağlı resmi adı Karaçimen olan Haşoli köyünde doğdum. İlkokulu Ankara ve Nevşehir'de okuyunca anadilim Kürtçe'yi unutup Türkçe öğrendim. 78-79'da Diyarbakır Lisesi'nden mezun oldum. O yılların çalkantısını yaşadıysam da daha çok okumaya yöneldim. 19 yaşında ikinci dereceden akraba evliliği yaptım. Lise yıllarında magazin dergilerinde şiirlerim, hikâyelerim çıktı. Evlendikten sonra tercihimi yaptım. Dışarda çalışırsam ya da eğitimime devam edersem başka bir kanala girerim, ben yazayım dedim. İnanın yastığa başımı koyduğumda bile şiir düşünüyordum. Yazan insanları erişilmez insanlar olarak düşünüyordum. Toplumdan bir müddet kendimi soyutlayacağım dedim, gezme tozma yapmadım. Günde yedi sekiz saat, hatta on saat okuyordum, dört beş yıl çocuğum olmadı. O yıllarda çocuk olsaydı, bu kıvama gelemezdim. Edebiyat dergileriyle ilişki kurdum. Taşradayım, bir şeyler yapmak istiyorum, okuyup gelişirken, beyninize şırınga edilmiş değer yargılarından kurtulmak çok zor. Kadınlarm evet dediği şeylere siz hayır diyorsunuz. Kendin olamamak. Her şeyi mükemmel yapmak istiyorsun, kadın olmak, anne olmak. Çevreden soyutlanmanın yalnızlığı var. 85 yılıydı, dosyamı *Sanat Olayı* dergisine gönderdim. Bir mektup geldi. "Şiirlerinizi beğendik. 'Şairlik sanatı ve kadın' konulu bir soruşturma hazırlıyoruz, siz de sorulara cevap verin"yazıyordu. O sırada mutfakta bulaşık yıkıyorum, eşim yukarı mektubu getirdi. O kadar heyecanlandım ki dünyalar benim oldu. Yani ustalar tarafından onaylanıyorsun. Tabii ben hemen büyük bir hazla cevaplar verdim. 85, 86, 87'de, yedişer sekizer tane şiirim, toplu olarak, böyle desenlerle falan *Sanat Olayı* dergisinde yayınlandı. Taşrada olup da böyle sanat dergilerinde yer almak çok önemli ve güzel bir olaydı benim için. Ayda inanın yedi sekiz sanat dergisi okurdum. Şimdi çocuk doğduğu için, masraf fazla olduğu için aksıyor tabii.

Anne, eş ve yazar olmak

Ben sezaryenle doğum yaptım, yanıbaşıma beş altı tane kitap bıraktım hastahanede, psikolojik olarak kitapla aramda bir bağ olsun diye. Çok direndim, kendi kendime, "Sen doğum yaptın, sakın ha kendini bırakma, sen yazar olacaksın," dedim.

- Nasıl karar verdiniz çocuk yapmaya?

İçinde bulunduğumuz bu Doğu toplumunda o kadar zor ki. Ne kadar uç, ne kadar bilinçli, ne kadar dirençli bir kadın olursanız olun bir noktada yeniliyorsunuz. Yani dengeyi sağlamaya çalışıyorsunuz. Evlenmeseydim diyelim, yine rahat olmayacaktım, yine toplum baskısı olacaktı. Belki o zaman da yalnızlıktan, evlenmemekten şikâyet edecektim. Eylül doğduktan sonra, kesinlikle en ufak vaktimi bile değerlendirdim. Ayağımda onu sallarken, bir kitap alıyorum, okuyorum, o uyanıkken işimi yapıyordum. Şu anda da böyle yapıyorum. Eşim de bana çok destek oldu bu konuda. Öğlen arası gelir, eşofmanlarını giyer, beraber iş yaparız. Ama kime sorarsanız sorun, bana diyorlar ki, "Sen Nuri'yi eziyorsun". Ben de onlara diyorum ki, "Niçin, yıllardır hep siz erkekler çalıştınız bilim adamları oldunuz, kahveleriniz elinize verilmiş, terlikleriniz getirilmiş. Kırk yılın başında yetenekli bir kadın çıkmış, eşi ona yardımcı olmuşsa ne olur?" Bir kadın bir erkeği asla engelleyemez, bir erkek bir kadım çok güzel engelleyebiliyor. Ben yazmaya şiirle başladım. Ama bir süre sonra yetmedi şiir. İşte bir akşam, yine böyle oturdum. Kocaman bir takvim vardı bizde, bir kaç gündür hep bir kurguyla uğraşıyorum, o takvimin yaprağını kopardım o gece, çünkü müsvedde kağıdım da yok. İnanın saat dörde geliyordu, o öyküyü hiç yatmadan o gece bitirdim ve büyük bir hazla başımı yastığa bıraktım. 90 yılıydı. Sabah kalktığımda büyük bir mutlulukla eşime dedim ki, "Ben bir öykü yazdım, adı *Kılalaşan Hüzün*". Yani kılalaşmak, bıçağı bilemeye verirsiniz ya, ucu varla yok arası görünür. Eşimde bir durgunluk oldu. "Kararlı mısın?" dedi. "Evet kararlıyım, valla ben kesinlikle bir yıla kadar kitap çıkaracağım," dedim. "Sen yazar olursan herhalde biz ayrılırız," dedi. Herhalde içinde bulunduğu koşullardan böyle düşündü. Erkeklerin çoğu böyle. Geleneksel ataerkil bir düzen, yılların verdiği bilinçaltı, aydın diye nitelendirdiğimiz erkeklerde bile bu var. Kendini çok ezik hissediyor yani sanki erkekliği elden gitmiş gibi. Bu sefer ne oluyor, ayrılık oluyor, Çünkü özne olamayan bir kadının yanında, var olduğunu erkek olduğunu hissediyor. Belki erkek, özne olan kadım cinsel açıdan da çekici göremiyor.

İlk kitap kadınları anlatıyor

91 yılında çıkan öykü kitabımda yalnız kadınlar var. Burada yine olaylar cereyan ediyordu ama, sanki toplumdaki o sis perdesini ben bu kitapla aralayacağım, yani kaba değer yargılarının bununla kıracağım diye, öc alırcasına kadın sorununu işledim. Yani evde kalan kızın acısı, kadın erkek arasındaki sevgisizlik, kopukluk. Edebiyat Gazetesi diye amatör bir yayımeviydi. Kendi paramla. altınımı satarak bu kitabı bastırdım. Kitabım basıldığı zaman çevreden hiç destek görmedim. Kitap okuyucuya ulaşamadı. Ama *Varlık* dergisinde bir kaç öyküm "çok ustaca" diye değerlendirildi. Bu benim için çok önemliydi. Birkaç yazar da kitabı çok umut verici bulunca çok sevindim. Gerçi böyle olmasaydı da ben yine çalışacaktım. 93 yılında, *Reçine Kokuyordu Helin* adlı ikinci kitabımı çıkarttım. Pınar Kür aracı oldu, Erdal Bey'le görüştük, Can Yayınları'ndan çıktı. Kitap çok iyi tanıtıldı, ilgi gördü. Belli bir kıvamı tutturdum ama yine de bir başlangıçtır diyorum. Var gücümle çalışacağım.

Kürt yazar olmak

- Hiç Kürtçe yazmayı düşündünüz mü?

Kürtçe yazmamanın burukluğunu gerçekten duyuyorum. Ama şunu da belirteyim, ben rüyalarımı Türkçe görüyorum. Yazarken Kürtçe düşünemiyorum. Konuşma dilim çok güzel ama edebi dil farklı bir olay. Eğitimimi Kürtçe yapmam, Kürtçe eserlerle beslenmem gerekirdi. Bunun suçlusu biz değiliz. Suçlu burada devlettir. Ama her şeye karşın, Türkçeyi de sevdiğimi inkâr edemem. Ben burada yaşayan, ağıtlara, acılara, hüzünlere tanık olan bir insanım. Tabii ben bu gerçekliği lap diye hemen kağıda geçirmiyorum: imgemde yoğurarak estetik ve sanatsal bir kaygı güderek işlemeye çalışıyorum. Siz burayı gazetelerden, televizyondan biliyorsunuz. Burada yaşamak çok farklı. Hele bir Kürtseniz, yıllardır baskı altındaysanız, dilinize ket vurulmuşsa, köyler yakılmış, akrabalarınız göç etmişse, dağa giden akrabalarınız varsa, yani paramparça bir kişilik ve kimlik. Şimdi yeni kitabım üzerinde çalışıyorum. Yine öykü. Bu sefer kent insanlarını anlatmaya çalıştım.

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye geldi mi, gelmedi mi stresini yaşayacağınıza **Pazartesi** ayağınıza kadar gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiye olur da zam gelirse, siz muaf olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

5 Abone yapana bir kitap, 10 abone yapana bir yıllık abone hediye!

ABONE FORMU
Adı: .....
Soyadı: .....
Adres: .....
.....
.....
.....
Abone süresi: .....
Başlangıç tarihi: .....

Türkiye içi: Kadın Kültür ve İletişim Vakfı Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 600.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 300.000 TL.
Türkiye dışı:
Bir yıllık 50 DM, altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak, Türkiye İş Bankası, Taksim Şubesi, İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 / 3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay **Pazartesi**'nizi postalayalım.

Dergimize Almanya'da bulunan kadın Vakfı Frauen-Anstiftung (FAS) destek vermektedir.

ajanda

8 MART

Bize iletilen 8 Mart Etkinlikleri arasından seçtiklerimiz şunlar:

Ankara

• 8 Mart, 14.00
Panel **"Toplum Yaşamında Kadın"** Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.

Antalya

• Antalya Kadın Platformu Etkinlikleri
• 2 Mart, 14.00
Konferans **"Kadın ve Sendika"**
Gazeteciler Cemiyeti.

• 3 Mart, 13.00
Türk-İş Kadın Şenliği
Dokuma Fabrikası Düğün Salonu.

• 4 Mart, 18.00
Kadın Ressamlar Sergisinin Açılışı. Belediye Kültür Merkezi.

• 5 Mart, 19.00
Toplantı **"Bizbize"**
ÖDTÜ Mezunlar Derneği Lokali.

• 6 Mart,19.00
Konser **"Dost Yürek"**
Belediye Kültür Salonu.

• 7 Mart, 19.00
Tiyatro **"Öykülerin Azizliği"** Belediye Kültür Salonu.

• 8 Mart, 14.00
Baro Paneli **"Yasalar Karşısında Kadının Durumu"** Belediye Kültür Salonu.

• 18.00 Söyleşi **"Sivil Kadın Örgütleri ve Toplumsal İşlevi"** Ansan Salonu.

• 19.00 KESK Şenliği
Belediye Kültür Salonu.

• 21.30 Forum **"Kadın Olmak"** Yerel TV Kanalı ETV

• 9 Mart, 14.00
Panel **"Kadın, Medya ve Şiddet"** Belediye Kültür Salonu.

İstanbul

• 7 Mart
Forum **"Dünya Emekçi Kadınlar Günü"**
Yıldız Teknik Üniversitesi.

• 8 Mart, 14.00
Panel **"Medyada Çalışan Kadının Durumu"**
Çok sayıda kadın gazetecinin katılımı ile Kadıköy Belediye Başkanlık binası, Söğütlüçeşme.

• 9 Mart
14.00'ten itibaren Geleneksel 8 Mart Kutlamaları, Kadın Eserleri Kütüphanesi, Fener Mahallesi, Balat.

• 8 Mart, 12.00
Hadep İstanbul İl Örgütü Kadın Komisyonu kadınlar ve çocukların katıldığı **"Barış Zinciri"** oluşturacak. Galatasaray Lisesi Taksim arası.

• 8 Mart-5 Nisan
Sergi **"Türk Resim Sanatına Katkıda Bulunan Kadın Sanatçılar"** Ürün Sanat Galerisi İskele Caddesi, Selin Sokak, 11/21, Caddebostan.
Tel: 0216.360 99 64.

Diyarbakır

Demokrasi Platformu Panelleri

• 9 Mart, 09.00-12.00
"Siyaset ve Kadın"
14.00-17.00
"Dünyada ve Türkiye'de Kadın Hareketleri"

• 10 Mart, 09.00-12.00
"Kadın ve Emek"
14.00-17.00
"Savaş ve Barış Ortamında Kadının Rolü"
Diyarbakır Eğitim-Sen.
Tel: 0412.223 27 54

İzmir

• 9 Mart, 14.00, Söyleşi
Prf. Dr. Ayşe Ayata, Yazgülü Aldoğan, Canan Arın
Uğur Mumcu Kültür Merkezi.

PANEL

• 12 Mart, 19.00
"Habitat ve Sivil Toplum Örgütleri" Pimapen Kültürevi 1. Levent Çarşı Caddesi, No:26, İstanbul
Tel: 268 33 58.

KURS

• The British Council, 7 Mart-9 Mayıs arasında **Comperative Women's Studies** adıyla bir kurs hazırlıyor. Bilgi için 0212.252 74 74'den Süheyla Kırca'yı arayabilirsiniz.
Adres: Örs Turistik İş Merkezi, İstiklal Caddesi, 251-53, Kat 2-6, Beyoğlu, İstanbul

TV

"Kapılar Açılınca", Belgesel, TRT 2.
Biz yayına hazırlandığımızda tarih ve saati belli olmamıştı. Ancak 8 Mart'ta yayınlanması bekleniyor. Osmanlı döneminden günümüze Türkiye'de kadın hareketini ele alan belgeselin yönetmeni Nilgün Eroğlu Maktav, danışman Dr. Serpil Çakır.

SERGİ

• 23 Mart-12 Nisan
Tenhalığın Ortasında Laleper Aytek fotoğraf sergisi. Fotoğrafevi Zambak Sokak, Beyoğlu, İstanbul.

Lal [illegible] Aytek

PANO

• 8 Mart programımıza yaptıkları katkılar, yaratıcı fikirleri ve bize harcadıkları enerji için Sertaç ve Neşe'ye çok çok teşekkür ederiz. **Pazartesi**

• Kimya Mühendisleri Odası Lokalini artık Gülten ve Süheda işletiyor. Çok şirin ve sıcak bir ortamda, alkolsüz ve alkollü içecekler yanında çok lezzetli yiyecekleri de var.
Tel: 0212.252 66 09
Mis Sokak, No: 22/3, Beyoğlu.

• Ayşe, sana hastalandım.
Vildan

• 37 yaşında İstanbul'da yaşayan bir lezbiyenim. Frekansları tutanları, iletişim kurmaya davet ediyorum. (L.) rumuzuyla P.K. 315, Kadıköy, 81301, İstanbul adresine yazacaklara şimdiden teşekkür.

• geçmiş sevgililer günü münasebetiyle kalbimi kırmış, kıracak bütün ana kuzularının, süs köpeklerinin, sarhoş köpeklerin, sokak köpeklerinin, hanım evlâtlarının allahtan lâyıklarını bulmalarını dilerim.

• Yasemin'cim, *Pazartesi*'ye yaptığın bütün yardımlar için kamyon dolusu teşekkür.

• Aldus Free Hand bilen grafiker bir arkadaşa çok acele ihtiyacımız var. Ayrıca Photoshop da biliyorsamız memnun oluruz. 0212.266 73 32, 266 84 63
Mavi Kare Ajans

• Mor Çatı'nın 8 Mart etkinlikleri hakkında 0212.248 16 80 nolu telefondan bilgi alabilirsiniz.

• Nevin, arşivimize yaptığın yardımlar için çok teşekkürler. **Ayşegül**

senede bir gün...

8 Mart

Mülksüzlerin, fakirlerin, işsizlerin, emeği para etmezlerin, eğitimsiz bırakılanların, dalıa az kazanıp daha az beslenenlerin, başkalarının yerine çalışanların, başkaları için yaşayanların, başkalarının adını taşıyanların, kundakla kefen arasında duvak takanların, bir türlü hükmü olmayanların, işi bir türlü bitmeyenlerin, ikinci sınıf vatandaşların, susanların, alınıp satılanların, dünyanın yarısının, yani; kadınların günü.

Yine de kutlu olsun....

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)
Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu)
Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali, Nesrin Tura. (Görsel Yönetmen) Semra Emre. (Arşiv) Ayşegül Ulus. (Halkla İlişkiler) Aşkım Tekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu)
Beril Eyüboğlu, Emel Deniz, Esra Koç, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu, Füsun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç, Meltem Ahıska, Minu İnkaya, Nermin Coşkun, Nural Yasin, Tüten Ateş.

Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp
Günü saati belli olmayanlar (Çizerler): Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer, Semra Can. (İllüstratör): Rana Mermertaş.
Adres: Şehit Muhtar Caddesi, 60/5, Talimhane, Taksim, İstanbul.
Tel: (0212) 256 28 59, 256 98 14-15
Baskı: Özer yayıncılık Ltd. Şti., Hadımköy, İstanbul.
Dağıtım: Birleşik Basın Dağıtım.